

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

IRAK HUKUKUNDA TERÖR EYLEMİ MAĞDURLARININ
HAKLARI VE CEZA HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMALARI

Yüksek Lisans Tezi

ALI MOHAMMED SAKRAN SAKRAN

ANKARA 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**IRAK HUKUKUNDA TERÖR EYLEMİ MAĞDURLARININ HAKLARI
VE CEZA HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMALARI**

Yüksek Lisans Tezi

ALI MOHAMMED SAKRAN ALAMEERI

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Bülent ALGAN

ANKARA 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

IRAK HUKUKUNDA TERÖR EYLEMİ MAĞDURLARININ HAKLARI

VE CEZA HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Bülent ALGAN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1. Doç. Dr. Bülent ALGAN**
- 2. Prof. Dr. Ömer KESKİNSOY**
- 3. Prof. Dr. Cavid ADULLAHZADE**

Tez Savunması Tarihi: 20.07.2023

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Bülent ALGAN danışmanlığında hazırladığım “IRAK HUKUKUNDA TERÖR EYLEMİ MAĞDURLARININ HAKLARI VE CEZA HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMALARI (Ankara – 2023)” adlı yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

21.07.2023

ALI MOHAMMED SAKRAN SAKRAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1. Terör Eylemlerinde Mağdur Kavramı.....	3
1.1.1 Terör Eylemlerinde Mağdurun Tanımı	3
1.1.1.1. Fıkıhta Mağdurun Tanımı	4
1.1.1.2. Kanunda Mağdurun Tanımı	6
1.1.1.3. Yargıda Mağdurun Tanımı.....	8
1.1.2. Terör Eylemlerinde Zarar Gören Kavramı.....	10
1.1.2.1. Zarar Görenin	10
1.1.2.2.Suç Mağduru ve Zarar Gören Arasında Ayrım Yapmanın Önemi	10
1.1.2.3. Zararın Tazmin Edilmesinin Koşulları.....	14
1.1.3. Terör Eylemleri Mağdurunun Yasal Statüsü.....	15
1.1.3.1. Ceza Mahkemesi Nezdinde Yan Dava Açma Koşulları	16
1.1.3.2. Terör Eylemlerinde Mağdurun Hakları ve Kısıtlamaları	17

1.1.3.3. Irak Hukukundaki Durum	19
1.2. TERÖR OLAYLARINDA TAZMİNAT KAVRAMI VE KAPSAMI	22
1.2.1. Terör Eylemlerinde Tazminat Kavramı	22
1.2.1.1. Tazminatın Tanımı	22
1.2.1.2. Tazminatın Niteliği	27
1.2.2. Terör Olaylarında Tazminat Yolu	29
1.2.2.1. Ayni Tazminat	29
1.2.2.2. Maddi Tazminat	32
İKİNCİ BÖLÜM	38
2.1. Terör Eylemleri Nedeniyle Mağdur Olanlar İçin Devlet Tazminatı	38
2.1.1. Devletin Terör Eylemlerinin Mağdurlarını Tazmin Etme Yükümlülüğünün Temeli	38
2.1.1.1. Kanuni Temeller	38
2.1.1.2. Varsayımsal Hata Teorisi	41
2.1.1.3. Toplumsal Esaslar	43
2.1.2. Devletin Terör Eylemlerinin Kurbanlarını Tazmin Etme Yükümlülüğünün Gerekçeleri	50
2.1.2.1. Kurbanların Seçilerek Tercihi	50

2.1.2.2. Terör Eylemi Sorunun Aşamalarına Göre Seçimi.....	52
2.2. Terör Eylemlerinin Mağdurlarının Haklarının Sağlanması Ve Bunların Tazmin Edilmesi İçin Prosedürler	53
2.2.1. Terör Eylemlerinin Kurbanları İçin Kanunların Sağlanması	54
2.2.1.1. Mağdurların Haklarının İç Hukukta Güvence Altına Alınması	54
2.2.1.2. Arap Yasalarında Mağdurların Haklarının Sağlanması	55
2.2.1.3. Yabancı Hukukta Mağdurların Haklarının Güvence Altına Alınması	58
2.2.2. Terör Eylemlerinde Tazminat İçin Yargısal Hükümler	58
2.2.2.1. Terör Eylemlerinin Mağdurlarını Tazmin Eden Yetkili Makam	59
2.2.2.2. Terör Eylemlerinde Tazminat İşlemleri	61
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	66
3.1 Ceza kanunlarında terör eylemleriyle mücadele	66
3.1.1. Terör Eylemlerini Azaltmak İçin Nesnel Gereklilikler.....	66
3.1.1.1. Terör Eylemleriyle Mücadele İçin Yasal Gerekçeler.....	66
3.1.1.2. Terör Eylemlerine Ağır Cezalar.....	70
3.1.2. Terör Eylemlerini Azaltmak İçin Biçimsel Gereklilikler.....	78
3.1.2.1. Soruşturma Ve Delil Toplama Aşamasında Polise Geniş Yetkiler Verilmesi	78

3.1.2.2 Soruşturma Aşamasında Sanığın Özgürlüğüne Getirilen Kısıtlamaların Genişletilmesi	80
3.1.2.3. Teröristlerin Özel Mahkemelerde Yargılanması Ve Acil Prosedürler.....	81
3.2. Uluslararası Toplumda Terör Eylemleriyle Yüzleşmek.....	84
3.2.1. Terör Eylemleriyle Mücadeleye İlişkin Arap Sözleşmesi.....	84
3.2.2. Uluslararası Terör Eylemleriyle Mücadele	93
3.2.2.1. Uluslararası Suçların Kaynağı.....	94
3.2.2.2. Güvenlik Konseyi'nin Çabaları	99
SONUÇ	102
KAYNAKÇA.....	109
Özet	119
Abstract	121

GİRİŞ

Dünya ülkelerinin çoğu, günümüzde en tehlikeli suç olgularından biri olan terör eylemleriyle karşı karşıya kalmış ve hala bu durumla mücadele etmektedir. Görsel, işitsel veya yazılı medya aracılığıyla neredeyse her gün dünya genelinde terör eylemleri haberlerini duymaktayız. Terör eylemleri, insanlığın tamamını, medeniyeti, toplumun güvenliğini ve genel düzeni tehdit eden büyük bir tehlikedir. Terörizm, bugün ortaya çıkan bir suç olgusu değildir. Terör eylemleri, kökleri tarihin derinliklerine uzanan bir olgudur ve zaman veya mekânla bağlantılı değildir. 20. yüzyılın ortalarında terör eylemleri çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Bu eylemler kıtalararası yayılan, en son teknolojileri ve iletişim araçlarını kullanan, silah ve patlayıcı üretimindeki olağanüstü ilerlemelerden faydalanan eylemlerdir. Bu eylemler milyonlarca insanın hayatına mal olmakta ve maddi zararlara neden olmaktadır, bu da beklenmedik ve ciddi kayıplara işaret etmektedir. Terör örgütlerinin yükselişi ve terör eylemlerinin artışı, masum siviller ve politikacılar dahil olmak üzere birçok insanın hayatını kaybetmesi ve mülklere zarar verilmesi gibi sonuçları göz önüne alındığında, bu eylemlerin tehlikesi açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Irak'ta 2003 yılından günümüze kadar terör eylemlerindeki artış, patlamalar, suikastlar ve diğer olaylarla kendini göstermiştir. Bu artan terör eylemleri, çeşitlilikleri ve kurban sayısındaki artış göz önüne alındığında, bu tehlikeli eylemlerle mücadele etmek için yerel ve uluslararası düzeyde çabaların birleştirilmesi gerektiği açıktır. Gözlemlendiği gibi, Arap ve yabancı ülkelerin ceza kanunları, suçluları (teröristleri) takip etmek için yasalar oluşturulmasına odaklanırken, mağdurların tazminatı konusuna gerekli önemi vermemiştir.

Bu durum, kurbanların kaderinin belirsiz bir süreye kadar askıda kaldığı anlamına gelmekte olup sadece yasaların birkaç maddesinde mağdurlara tazminat hakkının belirtildiği nadir hükümlerle sınırlıdır. Bu haklarla ilgili özel bir yasa içeren ülkelerin yasalarından biride, Irak'ın 2009 yılında kabul ettiği 2009/20 sayılı tazminat yasasıdır. Bu yasa, askeri operasyonlar, savaş hataları ve terör eylemleri nedeniyle zarar görenlerin tazminatını düzenlemektedir. Terör eylemlerinin insan hayatının tüm yönlerini ve düzeylerini hedefleyen tehlikeli bir olgu olduğu göz önüne alındığında, terörizmin kurbanlarının haklarıyla uyumlu hükümler ve yasaların ülkelerde bir araya gelmesi gereklidir. Bu tehlikenin kaynağı, masum canların kaybına ve yok edilen değerli mülklere kayıtsız kalınması, güvenlik, istikrar ve huzurun kaybedilmesiyle ilgilidir. Terör eylemlerinin artması ve teröristlerin insanlığa ve dünya çapında korku, dehşet ve tehlike yayma yeteneklerini kullanarak suç amaçlarını gerçekleştirme kararlılığı, bu tehlikenin derinliğini artırmaktadır. İnsanın yaşama hakkı ve fiziksel güvenliğe sahip olma hakkı, temel insan haklarından biridir ve diğer insan haklarının bunlardan türediği düşünülmektedir. Bu hak olmadan diğer haklar birer hayal haline gelir, insanlık soyu tehlikeye girer, insan nesli yok olur ve diğer haklardan yararlanmak veya bunlara erişmek zorlaşır. Yerel yasalar ve uluslararası anlaşmalar, özellikle içinde İslam hukukunun da bulunduğu bu yasalar ve anlaşmaların, terör eylemlerinden zarar görenlerin haklarının saygı görmesi, korunması ve sürdürülmesi konusunda özel bir öneme sahip olmasına şaşılmamalıdır. Terör eylemlerinin mağdurları ve zarar görenlerinin yaşadığı acılar, zararlar ve çektiği sıkıntılar sayısızdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MAĞDURUN ZARARININ TAZMİN EDİLMESİNİN YASAL

DAYANAĞI

1.1. Terör Eylemlerinde Mağdur Kavramı

Terör eylemleri konusu, eski çağlardan günümüze gerek ulusal gerekse uluslararası arenada gündeme gelen konular arasında mühim bir yer edinmiştir. Belki bunun nedeni, terör örgütlerinin gerek kişi gerekse ülke, örgüt, grup vb. hedeflere yönelik gerçekleştirdiği çok sayıdaki silahlı şiddet eylemlerinden kaynaklanmaktadır. Buna göre, bir yandan terör eylemleri konusunun yeniliği, diğer yandan kavramın tanımlanmasına ilişkin görüşlerin ayrışması ve dağılması, genel ve kapsamlı bir terör kavramına ulaşmaya yönelik uluslararası çabaların sekteye uğramasına yol açmıştır. Bu nedenle terör eylemlerinde mağdur kavramını bu bölümde ele almaya çalışacağız;

1.1.1 Terör Eylemlerinde Mağdurun Tanımı

Pozitif hukuk, mağdurun tanımıyla uğraşmış olup bir yönü mağdur kavramını sınırlandırmaya, diğer yönü ise bu kavramı genişletmeye yönelmiştir. İslam fıkhi ise, mağdur kavramını tanımlamış ve şartlarını açıklamıştır. Bazı ülkelerin yasalarında kavramın tanımlanmasından başka, yargı organlarının da mağdur kavramının tanımlanmasına katkısı olmuştur. Bundan hareketle mağdurun tanımını fıkhi, yasal düzenlemeler ve yargı kararları çerçevesinde ele alacağız.

1.1.1.1. Fıkıhta Mağdurun Tanımı

Bazıları mağduru (Suçun işlenmesinden zarar görmemiş olsa bile, suçun işlenmesinin öncelikle zarar vermeyi amaçladığı kişi) olarak tanımlamaya gitmiştir. Ancak bazı hukukçular, suç niyetinin oluşmadığı taksirli suçlarda geçerli olmadığı için bu tanımı yanlış olduğu gerekçesiyle eleştirmişlerdir. Ayrıca bu tanım, cinayetlerde ve kasıtlı darp etmede bile kasıtlı olarak suç işleyen bir kişiye atıfta bulunulduğundan tamamen niyete dayanmamaktadır. Mağdur, şahısta hatalı hallerde olduğu gibi sanık tarafından istemeden öldürülmüş veya darp edilmiş olabilir.¹ Nitekim “Herhangi bir hakka saldırıldığı takdirde, kanun tarafından cezalandırılmakla tehdit edilen herkes korunur.”²

Mağdur, “failin saldırmayı amaçladığı ve bu saldırının kurbanı olan kişi”³ ve “Ceza hukukunda veya çeşitli sosyal, ekonomik, mali, siyasi ve sağlık alanlarında çıkarılan ihtiyati metinlerde tanımlanan maddi bir fiille saldırıya maruz kalan, faillerinin maddi ceza ile cezalandırılması gereken ve suç teşkil eden maddi bir eylemle saldırıya uğrayan kişidir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Faillerinin maddi ceza ile cezalandırılması gereken bir suç teşkil etmektedir. Saldırı, mağdura şahsen doğrudan zarar vermektedir. Tazminat talep etme hakkını da beraberinde getirmektedir. Mağdurun menşei, onun gerçek bir kişi, yani fiziksel bir varlık olmasıdır.

¹. Muhammed Yakup Hayati, *Ta'vîdu'd Devleti Li'l Mecnâ Aleyhim Fî Cerâimi'l Şahsiyye*, Kahire, 1. Baskı, 1978, ‘s.’ 182.

² Kâmil Saîd, *Şerhu Kânûnu Usûli'l Muhâkemâti'l Cezâiyye, Dirâse Tahliliyye Ve Mukârame Fi'l Kânûni'l Ürdüniyye Ve'l Mısıriyye Ve's Sûriyye Ve Êayriha*, Dâru's Sekâfeti li'n neşri ve't tevzi', 2008, ‘s.’ 135.

³. Sadî en Nasrâvî, *Dirâse fî Usûli'l Muhâkemâti'l Cezâiyye*, 1. Cilt, Matbaa Darusselam, 1978, ‘s.’ 252.

Bu kavram insanlardan başka kimse için geçerli değildir. İnsan, toplumun bir üyesidir ve ahlaki bir varlık olup modern gelişmiş toplumlardaki varlığı çoğaltmıştır.”⁴

Bazıları mağdurun "suçtan zarar gören kişi veya failin kendisinden önce verdiği zararı tazmin etmekle yükümlü olduğu kişi" olduğunu düşünmektedir, ancak suçun zarar vermeyebileceği, suç davranışının teşebbüste olduğu gibi suç menfaatini tehlikeye sokma sınırında durabileceğinden ve bu tanım kusurlu olduğu için bu tanımdan hem mağdurun hem de suçun mağdurunun iki farklı kişi olabileceği anlaşılmaktadır. Örneğincinayet durumunda, mağdur öldürülen kişidir ve suçun mağdurları mağdurun ailesidir.⁵

“Kişi, suç yasaları tarafından cezalandırılabilen bir sonucun gerçekleştiği bir durumda, failin bunu gerçekleştirmeyi amaçlayıp amaçlamadığına bakılmaksızın suçlu kabul edilir. Eğer faaliyeti gerçekleştiren kişi, sonucu kimin üzerine gerçekleştirdiyse, o kişiye ceza uygulanır. Yani, eğer sonuç istemeden gerçekleştiyse bile, hedeflenmeyen kişi de suçun mağduru olarak kabul edilir.”⁶ Yedinci Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçlulara Muamele Bildirgesi bu yönelimi benimsemiştir. Mağdur terimi “Mağdurlar, fiziksel veya zihinsel zarar, psikolojik acı, ekonomik kayıp veya gücün cezai olarak kötüye kullanılmasını yasaklayan yasalar da dahil olmak üzere üye devletlerde yürürlükte olan ceza yasalarını ihlal eden eylemler veya ihmaller yoluyla

⁴. El Hâdî Saîd, *Hukûku'l Mecnâ Aleyhi fi'd Da'vâ'l Umûmiyyeti*, Mısır Ceza Hukuku Topluluğu'nun üçüncü konferansına sunulan bir araştırmadır, Daru'n Nahdati'l Arabiyye, Kahire, 1989, ‘s.’ 221.

⁵ Hayati, *Tat'vîdu'd Devle*, ‘s.’ 181.

⁶. Nizam Tevfik el Mecâlî, *Nitâku'l İddiâa bi'l Hakki Emâme'l Kadâi'l Cezâi*, Dâru's Sekâfeti li'n neşri ve't tevzi', Uman, 2006, ‘s.’ 86.

temel haklarından yararlanmanın önemli ölçüde yoksun bırakılması dahil olmak üzere bireysel veya toplu zarara uğrayan kişiler anlamına gelir.” şeklinde de tanımlanmıştır.⁷

Failin kimliği tespit edilmiş, tutuklanmış, kovuşturulmamış veya hüküm giymiş olup olmadığına ve kendisi ile mağdur arasındaki aile ilişkisine bakılmaksızın, bu beyana göre bir kişi mağdur olarak kabul edilebilmektedir. Mağdur terimi, doğrudan mağdur olan ailenin yanı sıra onlara doğrudan bağlı olan kişileri ve mağduriyetlerini önlemek veya onlara yardım etmek için müdahale eden kişileri de kapsamaktadır.

1.1.1.2. Kanunda Mağdurun Tanımı

Genel ilke olarak, kanun koyucu, örneğin bir suçun tanımlanması veya başka bir yasal terim gibi tanımlamalar yapmakla meşgul olmayıp, bunu hukuk ve yargıya bırakmaktadır. Bu nedenle, Fransız, Mısır, Irak ve diğer birçok yasada mağdur tanımı yapılmamıştır. Bunun nedeni mağdur teriminin açıklığı veya bu terimin aşırı muğlaklığı ve ileri sürdüğü itirazlar olabilir. Önceki yasama yaklaşımından farklı olarak, bazı yasalar mağdurun tanımını yapmıştır.⁸

Anglo-Amerikan yasalarının çoğu, mağduru suçlu kavramıyla hemen hemen aynı şekilde tanımlamaktadır. Genel olarak bu yasalar, bir suçta mağdur kavramının " başka bir kişinin işlediği suç nedeniyle kişisel zarar veya ölümle karşı karşıya kalan kişi " olduğunu ve bu tanımın içeriği ve genel çerçevesi bakımından hukukçuların

⁷ Bu bildirge İtalya'da (Milano) yayınlanmıştır ve 29 Kasım 1985 tarih ve 34/40 sayılı Kararı ile BM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

⁸ Yasalar arasında 1969 Polonya Ceza Muhakemesi Kanunu ve 1969 (eski) Sovyetler Birliği yasası ile suç mağdurlarına tazminat konusunda bazı Anglo-Amerikan yasaları bulunmaktadır.

tanımlarının çoğunluğu ile tutarlı olduğunu belirtmektedir.⁹ Çoğu yasalar, mağdurun özel çerçevesinden ayrılmamaya özen göstermiştir. İfadelerinde üslup bakımından farklılık gösterebilirler de mağdurun tanımının dayanması gereken temel özellikler konusunda tamamen hemfikirdirler. Kaliforniya yasaları, mağduru (maddi zarara uğrayan veya şiddet içeren bir suçun doğrudan bir sonucu olarak ölen bir kişi veya maddi hasara neden olan veya şiddet içeren bir suçun doğrudan bir sonucu olarak ölen başka bir kişiye geçimi için yasal olarak bağımlı olan herhangi bir kişi) olarak tanımlamıştır.¹⁰

Ayrıca, Polonya Ceza Usul Kanunu ise mağdur kavramını “Gerçek veya tüzel kişi olsun, suçun doğrudan ihlal ettiği veya ihlal etmekle tehdit ettiği yasal menfaat veya hakların sahibi” olarak tanımlamıştır. Bu madde, tüzel kişiliğe sahip olmasalar bile kamu veya sosyal derneklerin mağdur sayılabileceğini de sözlerine eklemiştir. Burada Polonya Yasama Organının zarar unsuruna odaklanmadığını, hakların gerçek ihlali veya sadece bu hakların ihlalinin tehdidi haline getirdiği görülmektedir. Hak sahibinin gerçek kişi veya tüzel kişi olmasının fark etmediğini ve bu tüzel kişinin kamu veya özel hukuk tüzel kişi olabileceğini görmekteyiz.¹¹

Bu düzenlemeler, ceza hukukunda sabit olan mağdurun gerçek anlamına yetinmeyerek, onun ötesine geçti ve Kaliforniya yasama organının yaptığı gibi, mağdur olarak kabul edilen bazı kişilerin gerçekte mağdur olmadığını kabul etmiştir "Mağduru destekleyen aile üyeleri, mağdur olarak kabul edilmeseler bile suçun etkilerinden zarar gördükleri için mağdur olarak kabul edilmiştir. Yasalar, bu geniş yaklaşımı benimseyerek, bu

⁹ Hayati, *Tat'vîdu'd Devle*, 's.' 183.

¹⁰ 1965 Kaliforniya Mağdurları Tazminat Yasası'nın 13959. Bendine bkz.

¹¹ 1969 Polonya Cumhuriyeti Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 40. Maddesine bkz.

kişilerin tazminata hak kazanmalarını sağlamak için böyle yapmıştır. Aynı şekilde, Irak yasalarına göre de, tazminat sadece mağdura değil, aynı zamanda şehit olanın ailesine de (şer'i mirasçılara) onun ölümünden kaynaklanan acı ve zararlar nedeniyle tazminat ödenmesini sağlamıştır.

1.1.1.3. Yargıda Mağdurun Tanımı

Mısır Temyiz Mahkemesi, mağduru “İster gerçek ister tüzel bir kişi olsun fiil kendisi üzerinde gerçekleşen veya yasal olarak zarar gören kişi veya varlıktır. Bukişinin kendisi, kanun koyucunun amaçladığı yasal koruma kapsamına girmektedir”¹² şeklinde tanımlamıştır. Bazı hukukçular, bu tanımlı hatalı olduğu gerekçesiyle eleştirmişlerdir. Bu eleştirinin nedeni, ifadenin- Fiil kendisi üzerinde gerçekleşen kişi- tanımının kurbanla sınırlı olması gerektiğini öne sürmesidir. Diğer tüm suçlar hariç, sadece kişilere karşı işlenen suçlarda mağdur, fiili veya ihmali işleyen değil, cezai olarak korunan hak veya menfaati saldırıya uğrayan kişidir. Ayrıca suçun sözde hukuki yönü ile davranışın maddi yönünün birbirine karıştırdığı için de eleştirilmiş olup bu ayrım suçun mağduru ile kurbanı arasında ayrım yapılması açısından önemlidir.¹³

Ayrıca eleştirdiğimiz bir diğer nokta ise, herhangi bir suçta cezai korumaya tabi olan konuyu belirlemek için yasal metne başvurulması gerektiğidir ve dolayısıyla bu konu, cezai korumaya hak sahibi olan kişiyi mağdur olarak belirler. Aynı şekilde Fransız Yargıtayı da bir kararında, mağdur olarak adlandırılan kişi ile zarar gören

¹² Mısır Yargısının Şubat 1960 tarihli kararı, Yargıtay Kararları Koleksiyonu S11 No. 29, ‘s.’ 14, 27 Mayıs 1963 tarihli Yargıtay BHS 14, No. 87, ‘s.’ 445.

¹³. Muhammed Ebu’l Alâ Akîde, *Tat’vîdu’d Devleti li’l Madrûri Mine’l Cerîme*, Dirâse Mukârane Beyne’t Teşrîâtî’l Muâsirati Ve’n Niz’mi’l Cinâî’l İslâmî, 2. Baskı, Dâru’l Fikri’l Arabi, Kahire, 1988, ‘s.’ 17.

herkesin (yalnızca doğrudan mağdur olan değil) fail tarafından meydana gelen zararı tazmin etmekle yükümlü olduğunu tanımlamıştır.¹⁴

Mısır Yargıtayının kararını mağdur tanımındaki Fransız Yargıtayının kararıyla karşılaştırdığımızda, Fransız Yargıtayının tanımını tüm suç mağdurlarını kapsayacak şekilde geniş ölçüde ele aldığını görmekteyiz. Bu tanım, suç mağdurlarına adalet sağlamanın ve iktidarı kötüye kullanmanın temel ilkelerini içeren 1985 Milano Bildirgesine benzemektedir.¹⁵

Irak yargısı düzeyinde, mağduru tanımlayacak açık bir metinden bahsedilmemiştir. Ancak mahkeme kararlarından birinde Yargı Kararları Dergisi'nde belirtilenler de dahil olmak üzere, genel olarak değerlendirdiği her konuda buna atıfta bulunmuştur. “Kurbanın öldürülmesi, şiddetli kanamaya yol açan ve ölümüne yol açan ciddiyeti, gücü, tehlikesi ve ağırlığı nedeniyle ölümcül kabul edilir.”¹⁶

Hükümlerinden bir diğerinde, kişiyi mağdur olarak görmek için ölümün fiilen gerçekleşmesinde art niyet şartı koşmuştur. Yaralanan kişi hayatta olduğu sürece mağdurun babasına manevi tazminat verilmeyecektir" ifadesi, Irak yargısının mağdurun ölmüş olması gerektiğini şart koşması anlamına gelmektedir.¹⁷

Yukarda sunulanlardan anlaşıldığı üzere, mağdur konusu, tüm yönleriyle dikkatli bir şekilde ele alınması gereken hassas konulardan biridir ve ayrıca onun için genel ve

¹⁴ Fransız Yargıtayının 28 Ocak 1954 tarihli kararı(yayınlanmamış).

¹⁵ Nasreddin Busmâha, *Hukûku Dahâya'l Cerâimi'd Duveliyye alâ Dav'i Ahkâmi'l Kânûni'd Duvelî*, Daru'l Fikri'l Câmiî, İskenderiye, 2007, “s.” 9.

¹⁶ Yargıtay Kararı 567 / İkinci Ceza / 1981. Yargı Kararları Dergisi, Adalet Bakanlığı, Mart, Nisan, Mayıs Ayları İçin Sayı (1), “s.” 12, 1981, “s.”. 63.

¹⁷ Yargıtay Kararı 574 / Temyiz / 1982. Yargı Kararları Dergisi, Adalet Bakanlığı, Eylül, Ekim, Kasım Ayları İçin Sayı (3), “s.”.13, 1982, “s.”. 87.

kapsayıcı bir tanım koymak zordur; çünkü her tanım, bazı durumlarda geçerli olabilirken, diğer durumlarda yetersiz kalabilmektedir. Mağdur kavramı, ceza hukukunun genel teorisinin önemli bir bölümünü kapsayan hassas meselelerden biridir. Mağdur kavramı için birçok tanım olsa da, onu en uygun şekilde tanımlayan fıkhi yaklaşım, 'doğal veya tüzel kişiliği olan, suçun sonucunda zarar gören veya haklarına ve korunan çıkarlarına yönelik saldırıya uğrayan kişi' şeklinde tanımlanabilir.

1.1.2. Terör Eylemlerinde Zarar Gören Kavramı

Suçun kurbanı ile mağdur arasındaki ayrımın eksikliği, Suçun Önlenmesi ve Suçlularla Muameleye İlişkin Yedinci Birleşmiş Milletler Konferansı'nda açıkça belirlenmiştir. Bu tanım, mağdur olarak kabul edilebilecek kişinin sadece terör eylemlerinden doğrudan zarar görenler değil, aynı zamanda terör eylemlerinde zarar görmemiş olsalar bile yasal olarak korunan herhangi bir kişi veya varlık olabileceği anlamına gelmektedir. Bu bölümde terör eylemlerinde zarar kavramını ele alacağız.

1.1.2.1. Zarar Gören

Zarar gören kişi, "suç mağduru veya başkaları olsun, hukuk davasının tarafı olarak kabul edilen ve diğer tarafın sanık olduğu ve konusunun tazminat talebi olduğu için hukuk davası nedeniyle doğrudan özel zarara uğrayan herkes" olarak tanımlanmaktadır.¹⁸ Ayrıca “Kanunla korunan bir hakkın ihlalinden etkilenmemiş olsa bile, ceza tehdidi altında suçtan zarar gören herkes” olarak da tanımlanmaktadır.¹⁹

¹⁸ Mahmud Muhyeddin Avd, *Hukûku'l Mecnâ Aleyhi fi'd Da'va'l Umûmiyye*, Kahire, Daru'n Nahdati'l Arabiyye, 1989, ‘s.’. 22.

¹⁹ Saîd, *Şerhu Kânûn*, ‘s.’. 135.

Bu, ceza tehdidi altında yasalarla korunan bir hakkın ihlali değildir. Zarar görenin fıkıhtaki tanımı hukuktaki tanımından istifade edilenden farklı değildir. Zarar görenin tanımı suç mağdurunun tanımından daha geniştir. Çünkü hem kurbanı hem de cezai metinle korunan hakkına bir saldırı olmaması durumunda suçtan zarar gören herkesi kapsamaktadır.²⁰

Diğer bazı hukukçular, zarar görenin daha kesin bir tanımını bulmaya devam ederek, bu terimi “Doğrudan veya dolaylı şekilde zarara uğramış gerçek veya tüzel kişidir. Ancak suç mağdurunun zarar gören statüsünü kazanabilmesi için bazı unsurlara ihtiyaç vardır ve bu durumda doğrudan hukuk davası açma hakkı doğar. Maddi veya manevi zarara veya her ikisine birden uğraması ona aittir ve menfaatlerinin sadece tehlikeye maruz kalması yeterli değildir, bu zararın kişisel ve kesin olması ve nedensel bir ilişki ile bağlantılı olması gerekmektedir.” şeklinde tanımlamışlardır.²¹ Bu tanım ister gerçek ister tüzel kişi olsun, genel olarak zarar göreni içerdiği için daha çok tercih edilmektedir. Bu tanım aynı zamanda zarar görenin zararın tazminini hak etmesi için sağlanması gereken şartları da belirtmektedir. Aynı zamanda, Irak Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin yanı sıra Mısır ve Fransız hukukundaki ceza muhakemesi hükümlerine ek olarak suçun mağdurunun suçtan zarar gören herhangi bir gerçek veya

²⁰ Fevziye Abdussettar, *Kânûnu Usûli'l Muhâkemâti'l Cezâiyye'l Lubnânî*, Daru'n Nahdati'l Arabiyye, Kahire, 1975, “s.” 86.

²¹ Muhammed Necib el Hasenî, *Şerhu Kânûnu Usûli'l Muhâkemâti'l Cezâiyye*, 3. Baskı, Daru'n Nahdati'l Arabiyye, Kahire, 1998, “s.” 176.

tüzel kişi olduğu ve bu nedenle hukuki kovuşturma ve doğrudan kovuşturma hakkına sahip olduğu açıktır.²²

1.1.2.2. Suç Mağduru ve Zarar Gören Arasında Ayrım Yapmanın Önemi

Ayrımın önemi özellikle "Şikâyet ve doğrudan talep" alanında kendini göstermektedir. Zarar görenin ceza iddiasındaki sıfatı, bu sıfatla ilgili olan ve "şikâyet" suçu olarak adlandırılanların sınırları ve kapsamı, yani Cumhuriyet Savcılığı'nın mağdurdan gelen bir şikâyete dayanmadıkça, kendisine veya yasal temsilcisine sadece harekete geçirme yetkisi verildiği durumlar dışında ceza davası açmaktan kaçındığı suçlar dışında dikkate alınmaz.²³

Irak yasama organı, yalnızca suç mağdurunun veya yasal temsilcisinin şikayetiyle işlenebilecek suçları sınırlamak için birçok düzenleme öngörmüştür. Bunlardan en önemlisi aile bağlarını korumak ve aile bağlarını dağılma ve çökmeden korunması olup şikayetin şekli yazılı veya sözlüdür. Yazılı olarak sunulması, şikayetçinin hem cezai hakkı hem de medeni hakkı talep ettiği anlamına gelmektedir. Sözlü şikayette ise, zaman hakkı, zarar durumunda tazminat için medeni hakkını açıkça talep etmediği sürece, medeni olmayan cezai yönüyle sınırlıdır.²⁴

²² 1971 tarihli ve 23 sayılı Irak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 10. Maddesine bakınız.) <http://wiki.dorar-alirag.net> › iraqilaws › law(.

²³. Muhammed Abdullatif el Âl, Mefhûmu'l Mecnâ Aleyhi fi'd Da'va'l Cezâiyye,'s.' 27.

²⁴ Abdul Emîr el İkkîlî ve Selim Harbih, *Usûlu'l Muhâkemâti'l Cezâiyye*, 1. Cilt, el Mektebetu'l Kânûniyye, Bağdat, 2008, 's.' 24.

Birden fazla kurban varsa, bunlardan biri tarafından şikâyetle bulunulması davayı açmak için yeterlidir. Zina dışında, zina eden karı veya koca hakkında şikâyetle bulunulmadıkça, eş aleyhine dava açılmaz.²⁵

Öte yandan usul hukuku, zarar görene "kurban" statüsünü belirlemekle sınırlı kalmadan "doğrudan talep" hakkı vermektedir.²⁶

Doğrudan talep hakkı, sanığın medeni hukuk davacısı tarafından Kabahatler ve İhlaller Mahkemesi huzuruna çıkmak üzere doğrudan atanması anlamına gelir. Ceza mahkemesi önünde doğrudan kovuşturma yoluyla bir hukuk davasının açılması buna göre yapılır.²⁷

Medeni hak, delil toplama aşamasında, ön soruşturma sırasında veya davanın karar verilene kadar beklemede olduğu her durumda mahkeme huzurunda talep edilebilir. Yargıtay nezdinde ilk defa hak talebinde bulunulamaz.²⁸

Suçtan zarar görene doğrudan hak talebini sınırlamaktaki hikmet, bu talebin konusunun suçtan doğrudan zarar için tazminat talep etmek olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla hak sahibi olan kişi, zarara uğradığını iddia eden ve bunun için tazminat talep eden kişidir. Bu, kurban olmasalar bile, zarar göreni suçtan koruma menfaatini sağlamak amacıyla bu hakkın zarar gören kişiye ait olduğunu kanıtlar.

²⁵ Abbass el Hasenî, *Şerhu Usûli'l Muhâkemâti'l Cezâiyye'l Cedîd*, Matbaatu'l İrşad, 1972, syf. 76.

²⁶ Bakınız; Ceza Muhakemesi Kanunu 10. Madde (Herhangi bir suçtan dolayı maddi veya manevi zarara uğrayanlar için...)

²⁷ Ali Hasan Avd, *el Cinha'l Mubâşira ev Tahrihu'd Da've'l Cinâiyye bi Tariki'l İddiâi'l Medeniyyi'l Mubâşir*, Daru's Sekâfe, 1985, "s." 125.

²⁸ El Hasenî, *Şerhu Usûli'l Muhâkemâti'l Cezâiyye'l Cedîd*, "s." 90.

1.1.2.3. Zararın Tazmin Edilmesinin Koşulları

Yargının zarar görenin talep ettiği tazminata hükmedebilmesi için üç temel koşul vardır. Tazminat talebinde bulunan mağdurun uğradığı zarar kişisel, mutlak ve terör eylemlerinden doğrudan zarar görmüş olmalıdır. Bu bölümde bu koşulları ele alacağız.

Birincisi: zararın kişisel olması gerekir. Bundan kastedilen zararın zaruretin kendisinden kaynaklanmasıdır. Zarar gören kişinin, aralarındaki ilişkiden bağımsız olarak, bir başkasının hakkına zarar vermek için medeni bir talepte bulunması geçerli değildir. Zarar gerçek veya tüzel bir kişi üzerinde gerçekleşmelidir. Ancak bu durum, sanıldığı gibi zarar gören kişinin mutlaka kurban olması gerektiği anlamına gelmez. Çoğu durumda, kurbandan başka bir kişi bir suçtan zarar görürse, toplumun diğer üyeleri gibi barışı ve güvenliği tehdit eden ve ekonomik yaşamı etkileyen korkunç bir suçun meydana gelmesinden zarar görmüşse, talep hiçbir bireyden kabul edilmez. Terör eylemlerinde durum böyledir.²⁹

İkincisi: zarar doğrudan olmalıdır. Doğrudan zarar, suç ile suçtan kaynaklanan zarar arasında olayların normal seyrine göre bağlantılı bir neden-sonuç ilişkisi olduğu anlamına gelir. Bundan, zararın kamu davasının açıldığı suçtan kaynaklanmaması, ancak bununla ilgili olsa bile başka bir fiilin sonucu olması durumunda iznin düştüğü ve Ceza Mahkemesinin hukuk davasını değerlendirmeye yetkili olmadığı anlaşılmaktadır. Zararın, davanın açıldığı suçtan kaynaklanmış olması gerekir ve Ceza Mahkemesi, aleyhine ceza davası açılmadığı sürece kendisi suç olan bir fiil için tazminat veremez. Nedensel bağ koparsa, Ceza Mahkemesi nezdinde meydana gelen zararın tazmini

²⁹ El Musteşâr Mustafa Mecdî Herce, *ed Da'va'l Medeniyye emâme'l Kadâi'l Cinâiyye*, Daru'l Matbûâtî'l Câmîiyye, 1995, "s." 22.

talebinde bulunacak bir mahal yoktur. Bu nedensel bağı koparan dolaylı zarara **baktığımızda**, bunu telafi etmenin bir yolu yoktur. Dolaylı zarar, hatanın doğal bir sonucu olmadığından ve beklenen ve öngörülemeyen doğrudan zarar haksız fiil sorumluluğu kapsamında olduğunda tazminat meydana geldiğinden, doğrudan zarar, yaralının uğradığı zararı ve kâr kaybını içermektedir.³⁰

Üçüncüsü: zararın gerçekleşebilir olması gerekir. Hasar gerçekten meydana gelmişse ve gelecekte bile kesin olarak gerçekleşebilir olmalıdır. Bunun nedeni, tazminat talebinin yaralanma meydana geldikten sonra ortaya çıkması, doğumuyla ilişkili olmasıdır. Ceza hakiminin yaralının iddialarını karara bağlayabilmesi için zararın gerçekleşmesi ve iki durumda olması gerekir. Birinci durumda zarar zaten meydana gelmiş ve kapsamı kesin olarak belirlenmiş olmalıdır. İkinci durumda da zarar gerçekleşmiş, ancak kapsamı geleceğe bağlı olmalıdır.³¹

1.1.3. Terör Eylemleri Mağdurunun Yasal Statüsü

Suç mağduru veya suçtan zarar gören, zararın meydana gelmesi suçtan kaynaklandığı ve bununla ilgili olduğu sürece, suçun neden olduğu zararı talep etme hakkına sahiptir. Hukuk mahkemelerinde “asli dava sıfatıyla” veya ceza mahkemelerinde “ek dava sıfatıyla” açılmış olsun, davacı, yani davanın taraflarındanbiri rolünü üstlenir. Bu bölümde terör eylemlerinde mağdurun yasal statüsünü ele alacağız.

³⁰ El Marsafâvî, *Da'vet Ta'vîd*, “s.” 239.

³¹ El Mecâlî, *Nitâku'l İddiâa*, “s.” 161.

1.1.3.1. Ceza Mahkemesi Nezdinde Yan Dava Açma Koşulları

Suçtan doğan zararın tazmini için dava açılabilmesi için, ister aslen yetkili hukuk mahkemesinde, isterse ceza mahkemesinde açılsın, iki şartın birlikte bulunması gerekir;

Birinci koşul, ehliyettir. Medenî hukuktaki fiil ehliyetinin medenî usul hukukunda büründüğü şekil olan ehliyeti, kişinin kendisinin veya yetkili kılacağı bir (iradi) temsilci (vekil) aracılığıyla bir davayı davacı veya davalı olarak takip edebilme ve usul işlemlerini yapabilme yetisini ifade etmektedir.³²

Ehliyet “bir kişinin hak ve yükümlülüklerle sahip olma salahiyeti ve bu hak ve yükümlülükleri kullanma salahiyeti” olarak tanımlanır. Bir başka deyişle yasal işlemleri kesin olarak gerçekleştirebilme salahiyetidir.³³

Davacı, kanun dava açmaya ehil olmadığını belirlemediği sürece, sözleşme yapma ehliyetiyle aynı olan dava açma ehliyetine sahip bir kişi olmalıdır. Bununla birlikte, davacı dava açmaya ehil değilse, vasi, veli veya vekil gibi kendisini yasal olarak temsil eden biri tarafından temsil edilmelidir. Kendisini temsil edecek kimse yoksa, soruşturma hâkimi veya mahkeme onun adına hukuk davasını yürütmek üzere Irak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 11. maddesi metninin ve diğer Arap ve yabancı medeni ve ceza kanunlarındaki aynı durumun açık bir göstergesi ile birini görevlendirir. Zarar gören kişi tam ehliyetli olduğunu kanıtladıktan sonra, hakkıyla ilgili adli bir talebi vardır ve yerine getirilmesi gereken ehliyet koşulu, suçtan zarar görenin kendisi olduğu anlamına gelmez. Bu kişi, koşullara bağlı olarak sadece bir vasi veya vekil olabilir. Bu

³². Murat Atalı, Medenî Usûl Hukuku, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, “s.” 63.

³³ El Marsafâvî, *Da'vet Ta'vîd*, “s.” 10.

durum, davanın gerektirdiği, hakkın kullanılmasına arz edenlerin bilinç, irade ve farkındalıklarının üstlenildiği görevlerden kaynaklanmaktadır.³⁴

Bununla birlikte Fransız Yargıtayının karara bağladığı da dahil olmak üzere bazı yasalar, zarar görenlere özel koruma ve güvenceler vermiştir. Fransız Temyiz Mahkemesi'ne başvurulduğunda, reşit olmayanlar ve yasal olarak yetkili olmayanlar da ceza mahkemesi önünde temsilci veya yasal temsilci olmadan bizzat talepte bulunma hakkına sahiptirler. Ayrıca, yasayı iddia etmek için yeterlilik şartı koşulmadığından uygun itirazda bulunulabilir.³⁵

İkincisi, maslahattır. Maslahat, “kanunla korunan bir menfaat” olarak tanımlanır, meşru menfaat tazminat talebinin yapıldığı haktır. Hukuk ve ceza mahkemelerinde davanın yürütülmesinde yerine getirilmesi gereken kural "maslahatsız dava açılmaz" şeklindedir. Ve bu kural en çok Ceza Mahkemesi nezdinde hukuk yargılamasının başlatılmasında büyük ölçüde anlamlıdır. Bu tür bir adli yargıya başvurmak bir istisna olarak kabul edilmiştir ve bu istisna genişletilmemiştir.³⁶

³⁴. Mustafa el Avcî, *Huk'uku'l İnsan fi'd Da'va'l Cezâiyye mea Mukaddime fi Hukûki'l İnsân*, Muesesetu Nevfel, 1989, “s.” 235.

³⁵ el Avcî, *Huk'uku'l İnsan*, “s.” 360.

³⁶ El Musteşâru't Tayyibu'l Levî, *ed Da'va'l Medeniyye emâme hukûki'l Cinâî*, Mısır Ceza Hukuku Topluluğu'nun üçüncü konferansına sunulan bir araştırmadır, Daru'n Nahdati'l Arabiyye, Kahire, 1989, “s.”. 328.

1.1.3.2. Terör Eylemlerinde Mağdurun Hakları ve Kısıtlamaları

Davacı, "yargı nezdinde hakkını bir başkasından arayan kişi".³⁷ olduğundan ve bu hakkın en kısa ve en iyi şekilde korunması için Bazı kanunlarda, davanın ağır ceza mahkemesinde açılmasına izin verilmiştir.³⁸

Çünkü suç vakasının soruşturulması cezai sorumluluk doğurur ve kamu yararını etkilediği ve varlığını tehdit ettiği sürece gerekli cezanın belirlenmesi için harekete geçilir. Suç, kurbanı veya sonuçlarına maruz kalan kişiye zarar veriyorsa, ceza davasını tazminat için gören ceza mahkemesi önünde hukuk davası açma hakkını talep eder ve davanın açıldığı andan savunmaların kapanmasına kadar tazminat talebinde bulunma hakkına sahiptir.³⁹

Arap ve yabancı ceza ve medeni kanunların çoğunluğu, terör eylemlerinden zarar görenleri davada taraf olarak kabul etmektedir. Ancak bu hak, sınırlamalara tabi tutulmuş ve belirli mahkemelerde dava açmalarına izin verilmemiştir. Bumahkemelerde, terör suçlarını incelemekle görevli olmayan yasal hükümler bulunmaktadır. Bu mahkemeler şunlardır: Devlet Güvenlik Mahkemesi, Askeri Mahkeme, Merkezi Ceza Mahkemesi, Olaylar Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemesi (Acil Durum). Getirdiği avantajlara rağmen, her iki davanın (ceza ve

³⁷1969 Tarihli 83 Sayılı Irak Usul Kanununun 2. Maddesi.
(<http://wiki.dorar-alirag.net/iraqlaws/?p=11811>).

³⁸ Lübnan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 16. maddesi (bu davanın açıldığı yargı makamı nezdinde kamu hakkı davasına göre kişisel haklar davası açılabilir...), Mısır Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 27. maddesi ve Irak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 10. maddesini öngörmektedir.

³⁹ Sabbah Davud Sami, *el Mesûliyyetu'l Cinâiyye inde Ta'zîbi'l Eşhâa*, Hukuk Fakültesine sunulan bir doktora tezidir, Bağdat Üniversitesi, 2000, "s." 246.

hukuk) aynı anda görülmesine imkan vermesi durumunda, tazminat davacısı kamu davasında elde ettiği serbest delil sisteminden yararlanabilir.⁴⁰

Buna göre, bu mahkemeler nezdinde tazminat talebinde bulunulmasının yasaklanması, gerekçesi olmayan terör suçlarında zarar görenin yararlandırılmaması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, bu mahkemeler önünde tazminat talep etmenin yasaklanması, terör suçlarında zarar görenlerin faydalanamamasına yol açar. Bu suçlar, haklı bir gerekçesi olmayan ve özellikle sıradan mahkemelerin yetkisine girmeyen suçlar olduğundan, terör suçlarına ilişkin davalarda, terör suçlarının oluşturulması veya ceza davalarının yürütülmesiyle ilgili olarak alınan kararlar ve bu kararlara karşı yapılan itiraz yolları konusunda da aynıdır. Özetlemek gerekirse, terör suçlarına ilişkin mahkemeler, belirli bir suç türüne odaklanmaktadır.⁴¹

1.1.3.3. Irak Hukukundaki Durum

2005 Irak Anayasası'nın 19. maddesi, "Dava açma hakkının herkes için korunması ve güvence altına alınması" olduğunu belirtirken, 14. madde de "Iraklılar yasa önünde ayırım gözetmeksizin eşittir..." ifadesini içermektedir. Ancak bu anayasal maddelere rağmen, terör suçlarına bakmakla görevli merkezi ceza mahkemeleri önünde tazminat davası açılmasını yasaklayan yasa olan Terörle Mücadele Kanunu 2005/13 sayılı yasa tarafından çelişki yaratılmaktadır ve yüzlerce kararda da belirtildiği gibi bu durum söz konusudur.⁴²

⁴⁰ Saïd, *Hukûku'l Mecnâ Aleyhi*, 's.' 232.

⁴¹ El Marsafâvî, *Da'vet Ta'vîd*, 's.' 10.

⁴² Terörle mücadele yasası, maddelerinde (ikinci ve üçüncü) terör suçlarını tanımlamaktadır.

Örneğin bir davada [Merkez Ağır Ceza Mahkemesi, sanıkları (H.J., P.M) Tikrit karakoluna 60 mm'lik havan mermisiyle vurduğu için mahkûm etmiştir. Bu saldırıda bina zarar görmüş, kimi çalışanlar yaralanmış ve şikayetçi (L.T.) de yaralanmıştır. Mahkeme, şikayetçinin tazminat talep etmek için hukuk mahkemeleri nezdinde dava açma hakkının saklı tutulmasına karar vermiştir].⁴³

Irak yasama organı, Koalisyon Geçici Yetkisinin emriyle oluşturulan Soruşturmanın merkeziyetini bu mahkemede kabul etmiş ve bu mahkemelere, Irak genelinde terör yasasında öngörülen suçların soruşturulmasına ilişkin usullerle icra edilen yargı yetkisini vermiştir. Ayrıca bu mahkemeye kendisine sunulan suçları seçme özgürlüğü vermiştir ki bu da soruşturduğu suçları seçmesi için Merkez Ceza Mahkemesine emir verildiği sürece asliye mahkemeleri ile Merkez Ceza Mahkemeleri arasında mekânsal bir yargı yetkisi olmadığı anlamına gelmektedir.⁴⁴

Bu mahkeme Irak Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nu uygulamaktadır.⁴⁵

Merkezi Bağdat'ta olup, oturumlarını valiliklerden birinde yapma hakkına sahiptir ve yetkisi yerli ve yabancı gerçek kişileri kapsar. Bu mahkeme, bütünlük ve yapısı bakımından diğer Irak mahkemelerine benzemekle birlikte, ayrımcı bir yapı ve bir kamu davası organından oluşmaktadır. Ve idari organ, dolayısıyla temyiz organı (dokuz yargıçtan) oluşur ve prosedürlerinde daha önce kabul edildiği gibi Ceza Kanunu ve ceza ilkelerine tabidir.

⁴³ Federal Temyiz Mahkemesi Kararı, Sayı (385/C/2007).

⁴⁴ Bakınız; Geçici Koalisyon Yetkisi Emri No. 13/2004, Irak Resmi Gazetesi'nin 3983 sayısında, Haziran 2003'te yayınlanmıştır.

⁴⁵ Irak Ceza Kanunu No. (111/1969), Koalisyon Geçici Otoritesi tarafından 7 Haziran 2003 tarihinde yayınlanan 7 sayılı emir ile değiştirilmiştir.

Ancak adli davacıyı Dava açma hakkı ve savunma hakkı açısından davada taraf olanların haklarının korunmasına yönelik bir dizi önemli güvenceye sahip olmakla birlikte ma'dum haline getirir ve hakkını alması için onu medeni davaya sevk eder.⁴⁶

1.2. TERÖR OLAYLARINDA TAZMİNAT KAVRAMI VE KAPSAMI

Farklı sözleşmelerde yer alan farklı terör biçimlerinin kuralları ve tanımları ışığında - Milletlerin ve halkların barışını tehdit eden, insan gruplarının ölümüne neden olan ve insanlık için acılar doğurmuş olan tartışmasız büyük bir suç olduğu yukarıda ele alınmıştı.

Dolayısıyla bu bölümde terör eylemlerinde tazminat kavramını ve sınırlarını şu şekilde ele alacağız:

1.2.1. Terör Eylemlerinde Tazminat Kavramı

Sorumluluk, genel olarak, kişinin hesap vermeyi gerektiren bir fiilde bulunması durumudur. Sorumluluk, kişinin kanunen veya başkaları tarafından anlaşma ile yükümlü olunan şeyi ihlal etmesiyle ortaya çıkar. Bundan kaynaklanan genel müeyyide, bu ihlalden oluşan zararın tazminidir, dolayısıyla bu meselede terör eylemlerinde tazminat kavramını aşağıdaki şekilde ele alacağız:

1.2.1.1. Tazminatın Tanımı

تعويض (Tazmin etmek kelimesinin aslı şöyledir: Falanca bana onun yerine yenisini verdi, yerine yenisini koydu, elden çıkan bir şeyin yerine yenisini koydu gibi

⁴⁶. Abdullatif el Fakî, *ed Devletü ve Hukûku'l Dahâya'l Cerîme*, Müncid Yayın dağıtım kütapevi, 2013, 's.' 114.

anlamlara gelmektedir. Yani yerine yenisini koydu demektir İsim hali ise (معوضة) azmin edilen Demektir/anlamına gelir (اعتاض)(تعوض): Yerine yenisini aldı, tazminat aldı anlamına gelirken; (استضاع) fiili: Tazminat talep etti, demektir. Bu kullanımların dışında başka kullanımlar da mevcuttur. Onlardan ilki: (عوض) asla anlamına gelir, ötre ve üstün konumundayken tenvin almaz. (قطر) asla zarfı; geçmişte kullanılırken (عوض) gelecekte asla yapılmayacak olan işler için kullanılır. Örneğin, seni asla bırakmayacağım cümlesinde (عوض) kullanılırken; seni asla terk etmedim cümlesinde (قطر) kullanılır. El-A‘şâ bir adamı övdüğü beytinde: O kimse ile El-Neda'nın (الندى) annenin göğsünden emdiklerini ve “asla” (عوض) ayrılmayacaklarına ittifak ettiklerini anlatır. Ayrıca, “sana asla gelmeyeceğim” cümlesinde “asla” zarfı için (دهر الداهرين) ve (عوض العائدين) gibi zarflar kullanılabilir. Bu kullanımın yanında şöyle bir kullanım da vardır; (من) (ذي عوض/قبل/انف) (Daha önce yapmış olanlar gibi yap manasına gelir.⁴⁷

Bu bağlamda da (عوض) kelimesi (دهر) yani zaman anlamında kullanılmıştır. (العوض):Tazminat anlamına gelir. Yerine yenisini getirdi, koydu gibi anlamlara da gelmektedir.العوض:Arapçada bedel (بدل) yani yerine konan şey anlamına gelir. İbni Side, (بدل) ile (عوض) arasında fark bulunduğunu söyler. Ancak burada bahsedilmesi çok yerinde olmayacaktır. (عوض) kelimesinin çoğulu (أعواض) dır. (عاض) fiili (من) ve (عاض) ise fiilin mastarlarıdır. (معوضةveعياضا)(عوضا) kullanılır. (harf-i cerleriyle) (—)

(المعوضة) (عوض) fiilleri de aynı anlamlara gelmektedir. Bu fiilin isim hali ise (عواض) şeklindedir. Bunu dışında onu başkasının yerine koydu anlamına da gelmektedir. (اعتاض) (أخذ العوض) (يعاضه منه) (يعاضه ابن جني) yani onu, İbni Cinni'nin yerine koydu.

⁴⁷ İsmail b. hammad el cevheri Essihah Tacul Lügati Ve Sıhahil Arabiyyeti kitap evi- mısır miladi 1985, cilt 8, ‘s.’’3291 muhammed b. Ebubekir b. Abdulkadir errazi, muhtaru sıhhah, arap kültür merkezi, Beyrut miladi 1999 ‘s.’’ 145.

(تعووضه) استعاضه (gibi fiillerin tümü yukarıda zikredilen anlamlara gelmektedir. (اعاضني نالن) gibi bir cümleye bakacak olursak “falanca benden tazminat istedi” şeklinde çevirmemiz doğru olacaktır. Yani o kişi bana tazminat için geldi, anlamı ortaya çıkar. Benzer şekilde (استعاضني) cümlesi de aynı anlamı ifade eder. Genç bir kimse şöyle demiştir: “Allah ödünç verene/ tazmin edene, mükâfat verir, bir kimse tazmin ederse Allah da ona karşılığını verir. Ben verdim Allah da beni mükâfatlandırdı.”⁴⁸

Tazminat (التعويض) kelimesinin البد (yani yerine geçen anlamına geldiği yukarıdaki örneklerle açıklanmıştır. “Onu tazmin ettim yani elinden çıkan şeyin yerine yenisini koydum.” Bu bağlamda başka bir örnek olarak verilebilir.

Bunu bitirdikten sonra (تعويض) kelimesinin bedel olduğunu zikrettik. Denilir ki; bunu kaybettiği şeye tazminat olarak verdim.

Terim olarak tazminat; bir başkasına zarar verilmesi nedeniyle ödenmesi gereken maddi bir tazminat olarak tanımlanan bir hukuk terimidir. Bu terim, garantiler, hasarlar, vakıflar ve emanet sözleşmeleri gibi konularla ilgili olarak ele alınır. Bu sözleşmelerde, haksızlık, ihmal ve koşulların ihlali gibi durumlarda ödenmesi gereken tazminatlar yer alır. Ayrıca, hayvanların zarar gördüğü durumlarda da tazminat ödenmesi gerekebilir.⁴⁹ Tazminat, mümkün olması durumunda, zarara uğramadan önceki durumuna geri döndürmek amacıyla, zarar gören kişiye zarardan sorumlu kişi tarafından ödenmesi gereken her şeydir.⁵⁰

⁴⁸ İbni manzur Lisanul Arap , ilim kitap evi, Beyrut, miladi2005 cilt 6 ‘s.’ 281

⁴⁹ Nahivde eşbah ve nezair , celalettin abdurrahman esuyutı, tahkik eden.: . Abdul ali salim mükrım, Muessisetu risale -Beyrut miladi 2005 ‘s.’ 222.

⁵⁰ Muhammed ellecmi tavid an darari bedeni, Besair Yayın evi,Beyrut, 2009, ‘s.’ 53.

Adler(özel isim) bu terim üzerinde uzunca durduğunda gördü ki, gerçek veya hayali herhangi bir maddi veya manevi eksiklik, kişiliğin değerini etkilemeye yeterlidir; bu, sahibinde, kişiliğe değer veren herhangi bir fiziksel, zihinsel veya ahlaki özelliğe meyletme eğilimi uyandırır.⁵¹

Tazminat)عوض(kelimesinden türetilmiştir.⁵² yani; kaybolan şeyin bedelinin ödenmesi ve kişiye uğradığı zarar mukabilinde verilen şeydir.

Tazminat, mağdura verilen zararın telafisi için ödenen bir tazminattır ve ceza ile karıştırılmamalıdır. Ceza, suçlunun cezalandırılması ve başkalarını caydırmak amacıyla verilirken, tazminat sadece mağdura verilen zararın telafisi amacıyla verilir.⁵³ Bu farktan dolayı, tazminat zararın miktarına göre hesaplanırken, ceza suçlunun hatasına göre hesaplanır.⁵⁴ Yaralananın uğradığı zararın tazmini olarak da bilinir ve cezadan farklıdır, çünkü bu, Bir de “borçlunun uğradığı zarar için alacaklıya ödemekle yükümlü olduğu para”⁵⁵ şeklinde tanımlayanlar da mevcuttur.

Irak Medeni Kanunu 169. maddenin 2. fıkrasında tazminata işaretle bulunmuştur. Tazminat, ister mülkiyeti veya menfaati devretme yükümlülüğü, ister başka bir ayni hak, ister çalışma veya çalışmaktan geri kalma olsun, sözleşmeden doğan her türlü yükümlülük için olacak ve alacaklının kayıplarını ve geçmişe dönük kayıplarını da içerecektir.

⁵¹ Velim El Halevi Elmevsuatul Muhtasaratu Fi İlmi Nefsi ve Tıbbillakli, mearif kitapevi, Mısır 2016, ‘s.’ 98,99.

⁵² Abdulfettah murad El Mucemul Kanuni Riyaul Lügati, mısır 2010 ‘s.’ 228.

⁵³ Süleyman markıs Mesuliyeti Tabib Ve Mesuliyeti İdaretil Müsteşfa, Mecelletul Kanun Vel İktisat, yedinci yıl,birinci baskı, Kahire, 2007, ‘s.’ 182.

⁵⁴ Sadun el amiri tavidu dararı fi mesuliyeti taksiriyeti, 2010 ‘s.’ 228.

⁵⁵ Müfit Mahmut Ali, Tavidul Darar Fi Mesuliyetil Akdiyyeti, Elmahadul Kadai, Bağdat, 2005, ‘s.’ 48.

Maddi tazminat, zararı tazmin etmenin en yaygın yöntemidir. Para, bir takas aracı olmasının yanı sıra, başarılı bir paha biçme aracıdır.

Medeni kanunların çoğu, adalete en yakın olduğu için değil, uygulanması daha kolay olduğu için zararın tazmininde maddi tazminatı ilke haline getirmiştir, maddi tazminat, toplam tutar, taksitli tazminat şeklinde veya belirli bir süre için veya zarar görenin yaşamı boyunca düzenlenen gelir şeklinde olabilir. Tazminatın tamamı, tutarının belirli bir miktarla sınırlı olması ve zarar görene tek seferde ödenmesidir.

Taksitli tazminat, belirli bir süre boyunca ödeme yapılması gereken tazminat türüdür. Bu ödemelerin süresi, sayısı ve miktarı belirlenir ve taksitli tazminatın tam miktarı, son taksitin ödenmesinden sonra belirlenir. Bu, hayat boyu düzenli bir gelir sağlayan tazminattan farklıdır. Hayat boyu tazminat, belirli bir sayıda ödeme yapmak yerine, zarar gören kişi hayatta olduğu sürece düzenli bir ödeme yapılmasını sağlar ve bu ödeme zarar gören kişinin ölümü ile sona erer.⁵⁶

Yukarıdaki açıklamaların bir sonucu olarak bir sonucu olarak, Irak hukukunda tazminat unsurlarının dikkate alınmaması, kararda önemli bir hata olarak kabul edilmekte ve bu da temyize başvurmak için yeterli bir sebeptir. Bu, gerçekleşen bir durumun kanun mı yoksa gerçek mi olduğuna bağlı olmadan, hatalı bir karar olarak kabul edilir.

Buna göre, Yargıtay'ın müdahale edebileceğini ve kararlarında tazminatın adil olmasını ve abartılı veya haksız olmamasını talep edebileceğini gözlemleyebiliriz. Veya daha sonra göreceğimiz gibi, tazminat tahminini bilir kişilere havale etmesini

⁵⁶ Mustafa Mari Elmesuliyetil Medeniyye, Arap rönesansı kitapevi, Kahire ,Cilt1,1975, ‘‘s.’’ 127

isteyebilir. Daha sonra göreceğimiz gibi, Yargıtay'ın yakın tarihli bir kararında da belirtildiği gibi, Yargıtay hükmedilen tazminat miktarını değerlendirmek üzere bozma kararı almıştır. ((Eşi için, mahkemece hükmü verilen maddi tazminat haddinden fazla olup yüz elli bin dinarı geçmemesi yönündeki kararının aksine yukarıda sayılan nedenlerle önceki kararın bozulmasına karar verilmiştir).⁵⁷

1.2.1.2. Tazminatın Niteliği

Irak yargısı yürürlükteki kanunun 205. maddesine istinaden zararı klasik sınıflandırmaya göre maddi, manevi ve fiziki olarak ele alırken, 2009 tarihli 20 sayılı terör eylemlerinden zarar görenlerin tazminatına ilişkin kanunda ise zararı maddi ve fiziki olarak ele almıştır.⁵⁸ Zarar (kişinin bir hakkına veya meşru bir menfaatine hâlel gelmesi sonucu başına gelen zarar olarak tanımlanmaktadır)⁵⁹ , bu hak yada menfaatin bedeninin sağlığına yada haysiyetine yada malına yada özgürlüğüne veya haysiyetine gelen zarar olsun. Zararın yok olduğu durumda ise artık sorumluluk ve tazminat da yoktur.⁶⁰ Şayet zarar maddi bir olay olursa mağdura isabet eden zarar tazminat verilene kadar tespit edilmelidir Zararın hem haksız hem de sözleşmeden doğan hukuki sorumluluğun temel rüknü olduğu kabul edilmiştir.⁶¹ , Bununla birlikte, terör eylemlerinin mağduru için tazminat şartları, gerçekleşme ihtimali veya varsayımı yeterli değildir. Tazminat talebinin kabul edilebilmesi için, zararın gerçekleşmesinin kesin ve ispat edilmiş olması gerekmektedir. Terör eylemlerinde mağduriyet, genellikle

⁵⁷ Bu hukukçular arasında Demoj, Mazo, Surda, Kulan, Kaptian, aktaran Mustafa Merhi, a.g.e, ‘s.’ 188,

⁵⁸ Mustafa Marei, Elmasvuvliat Elmedeniat, Arap rönesansı kitapevi, Kahire, cilt1, 1975, ‘s.’ 127.

⁵⁹ Bu hukukçular arasında Demoj, Mazo, Surda, Kulan, Kaptian, aktaran Mustafa Merhi, a.g.e, s. 188,

⁶⁰ Elsinuri, Elvesit, cilt1, a.g.e ‘s.’ 855.

⁶¹ Cemal Abdurahman Muhammed Eulay, Elmasvuwliat Elmedaniyyat Lilmutefavidi, cemiyetul kahire 2004, cilt, ‘s.’ 83.

mevcut tazminat şartlarıyla uyuşmamaktadır.⁶² , çünkü onun araştırılması gerekmektedir.⁶³ Zararın oluşması tek başına yeterli değildir, gelecek için yavaş olsa dahi gerçekleşmiş olmalıdır, yani ihtimal ve varsayım olmamalıdır.⁶⁴ Bu durumda şimdiki ve gelecekteki zarar arasında kati bir ceza olur. Bu genel olarak sorumluluk kurallarına ilişkindir ancak terör eylemleri durumunda, zararın çoğu zaman gerçekleştiği ve acil olduğu ve gelecekteki zararın öngörülebilir olduğu düşünülmektedir. Örneğin, terörist bir eylemin neden olduğu patlamada yaşanan ölümler ve maddi kayıplar, genellikle hemen ve açıkça görülür.

2009 tarihli ve 20 sayılı Mağdurların Tazmin Edilmesi Kanunu, yaralanan ve tekrar çalışamayacak durumda olanlar için bir maaş olan belirli bir kısım dışında gelecekteki zararlar için bir hüküm içermemektedir. Tazminat talebinde bulunan kişinin zararının şahsi olması da gerekmektedir. Yani bir kişi, zarar görenin adına olmadıkça başkalarına verilen zararın tazminini veya aksini talep edemez.⁶⁵ Belirli bir kişinin başına gelen zarar başkalarına da yansiyabilir ve sonuçta kişisel zarara uğrar ve bundan sonraki zarara (dolaylı zarar) denir. Irak yargısı yaralanan kişinin ölümü nedeniyle uğradıkları manevi zararın eşlerine ve aile yakınlarına tazmin edilmesini kanunlaştırmıştır.⁶⁶ Hatanın doğal bir sonucu olan zararın da doğrudan olması gerekir⁶⁷

⁶² Sinhuri, Elvasit cilt2 a.g.e 578. bend ‘‘s.’’ 121 İbrahim Dusuki Ebu Leyl Hata ve Zarar Arasındaki Tazminatın Değerlendirilmesi, Üniversite Kültür Vakfı, ‘‘s.’’ 464 ve devamı.

⁶³ Sadun Elamirii, Teviduldarar, a.g.e ‘‘s.’’ 14.

⁶⁴ Süleyman Markas, Muhadarat Fil Mesvuvliat Elmedaniyyat Fi Takninatil Biladil Arabiyyeti, a.g.e ‘‘s.’’ 41.

⁶⁵ Sadun Elamiri, Elmasvuvliat Elmedaniyyati, a.g.e ‘‘s.’’ 40.

⁶⁶ Irak Medeni Kanunu, Madde 205, F2.

⁶⁷ Ali Seyyid Hasan, fikretuldarar Elmubaşir Beynelnazariat Veltatbiki, Dirasatul Mukaranat Beynelkanunulmedenii Elfiransii Velmisrii, mecalatulkanun Veliktisadi, ‘‘s.’’ 52, birinci ve ikinci cilt 1982, ‘‘s.’’ 459.

ve hatanın doğal bir sonucu olmalıdır⁶⁸ ,hem Fransa hem de Mısır'daki hukuk, sorumluluğun, sözleşme veya taksirle ne olursa olsun tazminatın yalnızca doğrudan zarar görene ait olduğu konusunda hemfikirdir.⁶⁹ Dolaylı zarara baktığımızda, Lübnan yargısı hariç (Madde 134'te dolaylı zararların değerlendirmede dikkate alınması gerektiği)⁷⁰ dışında, görevlinin işlediği hatanın ağırlığı ne olursa olsun her iki sorumluluk türünde de tazminat aranmaz. Bu da Irak yargısının terör eylemlerinde bunu dikkate almasını gerektirir.⁷¹

1.2.2. Terör Olaylarında Tazminat Yolu

Bu bölümde, terör eylemlerinden etkilenen kişinin tazminat talep edebileceği terör eylemlerinin tazmin yöntemlerini ele alacağız.

1.2.2..1. Ayni Tazminat

Ayni tazminat: Ayni tazminat, durumu önceki haline geri getirmek anlamına gelir ve bu nedenle bu tür tazminat "Aynii" olarak adlandırılmaktadır. Bu, zararı tamamen ortadan kaldırır ve mağduriyetin devam etmesi yerine, mağdura para ödemesi yapmak yerine zararı ortadan kaldırmak için kullanılır. Bu tür tazminat, ihmal sorumluluğu ile tamamen uyumludur ve özellikle maddi zarar durumunda kullanılabilir. Mahkeme, mağdurun talebine ve bazı koşulların yerine getirilmesine bağlı olarak, durumu önceki haline geri getirme emri verebilir.⁷²

⁶⁸ Elsinhuri, a.g.e, Cilt 2, bend 610, ‘‘s.’’ 1371 Husamettin Kamil Elehveyy, Elnazariat Alamatil İltizami, Masadiril İltizam Cilt 2 Elmasadir hi Elaradiat 1997, ‘‘s.’’ 145.

⁶⁹ Sadun Elamirii, Tevid Eldarar, a.g.e ‘‘s.’’ 40.

⁷⁰ Zihdi Yakun , a.g.e ‘‘s.’’ 116.

⁷¹ Ahmed said elzekarad’tan alıntı, 1.bölüm a.g.e ‘‘s.’’ 42.

⁷² Sadun Elamiri, Teviduldarar Minel Mesvuviliatil Taksiriyyati, Bağdat, Adalet bakanlığı matbaası, 1981 ‘‘s.’’ 150.

Tazminatta asıl olan genel ilkedeki maddiyattır. Yani uluslararası hukuka aykırı fiilden doğan zararların giderilmesidir, nitekim o Uluslararası sorumluluk kuruluşuyla çok daha uyumlu ve diğer tazminat biçimlerine göre daha önceliklidir. Bu,(Schorzo) fabrikası davasında Uluslararası adalet divanı tarafından onaylanmıştır.

Uluslararası davanın ve özellikle tahkim mahkemelerinin kararlarında dayandığı temel ilke, zararın giderilmesinin mümkün olduğu ölçüde giderilmesi haksız fiilin tüm etkilerini ortadan kaldırması ve mümkün ise eski haline getirmesidir. Eylemi yapan kişi hukuksuz eylemi işlememiş olsaydı muhtemelen var olacak olan durum maddi tazminat ödeyerek veya maddi geri dönüşün mümkün olmaması halinde aynı tazminata eşdeğer bir meblağ ödemesidir.⁷³

Bazı hukuk uzmanları tazminatın biçimini şöyle ifade etmişlerdir: Maddi hasar karşılığında, tazminat aşağıdaki biçimleri alır: maddi tazminat: Bu, örneğin haksız yere el konulan yabancı paraların geri verilmesi veya yıkılan şeylerin tamir edilmesi gibi, yasadışı eylemlerden önceki duruma geri döndürüldüğünde kullanılan bir tazminat türüdür.⁷⁴ Mağdurlar veya onların ölen akrabaları tarafından nafaka ve benzeri yollarla elde edilmesi gerekenler vardır.⁷⁵ çoğu zararın ve kaybın maddi olarak tazmini mümkündür, ancak ölüm gibi bir durumun geri döndürülmesi mümkün değildir ve bu durum için sadece maddi tazminat verilebilir.⁷⁶

⁷³ .Halil Abdulmuhsin Halil Muhammed, Eltevidat Filkanunil Duvelii Vetatbikatuha Alaa Irak, Cilt1, beytullhikme, Bağdat 2001, ‘s.’ 78.

⁷⁴ . Abdulkerim Elvan, Elkanunul Duveli Elamu - Elmubadi' Alamatilkanun Elduvelhyyy El Muasiru Bila tabi, Mearif yayınevi, İskenderiyye, 2007, ‘s.’ 542.

⁷⁵ Halid mustafa fehmi, a.g.e ‘s.’96.

⁷⁶ Halid mustafa fehmi a.g.e ‘s.’ 96.

Terör eylemlerinde maddi zarar, (mağdurun harcamak zorunda olmadığı parayı kaybetmesi veya harcamak zorunda kalması veya para kazanmaktan mahrum kalması, yani mağdurun maddi değeri olan çıkarlarının ihlali) olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷

Irak Medeni Kanunu'nun 204. maddesinin 1. fıkrası bu tür bir zarara atıfta bulunmakta olup, başkalarını herhangi bir zararla etkileyen her ihlalin tazminat gerektirdiğine işaret etmektedir.⁷⁸ Fransız yasaları, malvarlığı suçlarından kaynaklanan tazminatları da dikkate alır ve dar durumlarda (terör eylemlerinden kaynaklanan maddi zararların tazmin edilmesine izin vermeyen ve sıkı kısıtlamalar getiren 2 Şubat 1981 tarihli 81-82 sayılı kanun gibi) sınırlamalar getirir. Ancak daha sonra bu kısıtlamalardan vazgeçilmiştir ve bu kısıtlamaların birçok mağdurun devletten tazminat almasını engellediği anlaşılmaktadır. Özellikle genel zararlara neden olan olaylarda, kişisel mülkiyetlerin zararlarını hesaplamak zor olduğundan, özellikle tartılamayan ve sayılamayan şeyler için mali kayıplar dahil olabilmektedir.

Maddi zararlar saldırı gerçekleşmeden önce mağdurun beklediği ve elde etmesi beklenen mali kazanımı elde etme fırsatının kaçırılması ile kayıpları ve kaçırılan kazançları içermektedir.⁷⁹ Öldürme nedeniyle oluşan zarar ise, ölenin mirasına dahilolan ve mirasçılar arasında dağıtılan can kaybı tazminatındaki artışı ve(kalıcı hasar) denilen başkalarının başına gelen maddi zararı içerir.⁸⁰ Maddi zararın tazminini öngören kanunların çoğu, tazmin etmeme ilkesinden sapmamak için bu tazminat hakkını katı

⁷⁷ 1951 tarihli Irak Medeni Kanunu No. (40).

⁷⁸ Muhammed Sabri Nasaar Elcundii, Fi Damanil Dararil Madiyi Elnaatic An fil Darar kuveyt hukuk dergisi, sayı 4, lisanat 32, 2008, 's.' 303.

⁷⁹ Hasar unsurlarını tanımlayan Sivil Fransızca Madde (1149) metni, bkz. El-Sanyurri, El-Vasit, Kısım 1, 's.' 674, 's.' 971. Ve Ürdün Medeni Kanunu'nun (zarar gören kişinin uğradığı zararın ve kaybedilen kazancın teminatı ölçüsünde) şart koşan 266. Maddesi.

⁸⁰ Bkz. Şurut Hazel Darari, Selahaddin Elnaahi, Eliçtihead Havlel Taviid Anilkatla, Hukuk dergisi , Tusadiruha Nikabat Elmualimina, Irak ,1.Cilt , , 1976, 's.' 17.

sınırlamalar ve belirli suçlarla sınırlandırmaktadır. İlaç, röntgen, laboratuvar, doktor ücreti gibi sağlık giderlerini de hesaba katması gerekir. Geçici iş göremezlikten, aksamadan ve binalara, arabalara ve tüm mülklere verilen hasardan kaynaklanan hasarı tahmin etmenin yanı sıra Fransız yargısının Mağdurlar Fonu'nda benimsediği ve Irak mevzuatının 2009 tarihli 20 sayılı Kanun'dan başlayarak yukarıda ayrıntılarıyla elealdığı bir dizi mevzuatın ortaya çıkmasını zorunlu kılan şey buydu.

1.2.2.2. Maddi Tazminat

Maddi tazminat: sigortalar ve zararlar ile kesintiler bölümlerinde ve emanet sözleşmelerinde ele alınan ihlal, ihmal ve şartların ihlali hallerinde başkalarına zarar verilmesi ve bunun dışındakiler nedeniyle gerekli olan maddi tazminatın ödenmesidir.

Tazminat, mümkün olduğunda, yaralanmadan önceki durumuna geri döndürmek amacıyla, zarar gören kişiye verilen zarardan sorumlu kişi tarafından ödenmesi gereken her şeydir.⁸¹

Maddi tazminat esnek bir niteliğe sahiptir, doğrudan devlet tarafından veya temsilcileri aracılığıyla neden olan tüm maddi zararları kapsar ve ayrıca aynı tazminatın yetersizliği durumunda tamamlayıcı maddi tazminat da sağlanabilir. Bu nedenle, maddi tazminat özgün bir yükümlülük olarak kullanılabilir, özellikle de aynı tazminatın yetersiz olduğu durumlarda. Maddi tazminat en yaygın tazminat türü olarak Kabul edilir. Yargıya göre asıl amaç, ödenen paranın mağdurun uğradığı zarara eşit olması gerektiğidir. Zararın maddi boyutta olduğu durumlarda, tazminat şu şekilde ele alınabilir: Mali tazminat:

⁸¹ Muhamad Ellecmi, Eltaavid Anildararil Bedenii , Besayir yayınevi, Beyrut , 2009 ‘‘s.’’ 53.

Sorumlu devletin, Uluslararası Mahkeme nezdinde, hüküm giymiş devletin sahibine uğradığı zarara eşit miktarda para ödemekle yükümlü olduğu durumlardır.⁸²

Fiziksel zarar, insan hayatına veya sağlığına zarar veren bir tür zarardır. Bu tür zarar, yaralanma, hastalık, organ kaybı, kalıcı veya geçici engellilik ve işten uzak kalma veya hayatın sona ermesi gibi durumlarla ortaya çıkabilir. Şiddet olaylarına ilişkin 3 Ocak 1977 tarihli 77-5 sayılı yasaya göre, kasıtlı veya kasıtsız eylemlerden kaynaklanan fiziksel zararlar için devletten tazminat talep edilebilir.⁸³

1977 Fransız İcra Kanunu, Madde 706-3'te fiziksel zararın ölüme veya bir aydan fazla bir süre için tamamen veya kısmen iş göremezliğe yol açması gerektiğini ve ayrıca yaralanan kişinin mali açıdan zor durumda olmasını şart koşmuştur. Temmuz 1983 tarihli ve 608/83 sayılı kanuna baktığımızda mağdurun beden veya ruh bütünlüğüne zarar vermesini öngörmüştür.⁸⁴

Mahkeme ayrıca ister doğuştan ister estetik bir bozukluktan kaynaklansın, kazanın neden olduğu bedeni ağırlardan kaynaklanan zararı da dikkate almaktadır. Bedensel zararlarla ilgili sorun ister ölümle ilgili olsun, ister yaralanan kişinin tahmini sakatlık yüzdesi ile ilgili olsun, maddi bir tazminatın hesaplanmasını sağlamak için bu zararın miktarını ve şeklini hesaplamanın zorluğu ile temsil edilmektedir. Fiziksel zararın telafisiyle ilgili problem, zararın ne kadar ve nasıl hesaplanacağıdır, özellikle ölüm veya yaralara uğrayan kişinin tahmini engellilik oranı gibi durumlarda. Bu nedenle, modern

⁸².Abdulkerim Ulvan, Elkanunulduveli Elam - Elmubadi'lameti - Elkanun Elduveli Elmuasiri a.g.e, 's.' 542.

⁸³ Elsinhuri . El vasit a.g.e 's.' 856.

⁸⁴ Ahmed Şevki Ebu Hutve, a.g.e 's.' 101.

toplumun yarattığı faktörlere dayalı sorumluluğu araştırmaya yönelik yeni bir eğilim, devlet yardımı talep etmek için bireysel bir rolün ortaya çıkmasına neden olabilir.⁸⁵

Bedensel zararın tazmini zorunlu hale geldiğinden, bu tazminata ve bu zarara yönelik görüş, farklı mevzuatlara ve hukuk sistemlerine göre farklılık göstermektedir. Batı hukuku ve Ürdün medeni kanunu ve BAE uygulama kanunu gibi bu kanunları oluşturan bazı Arap kanunları doğrudan fiziksel zararın sonuçlarını tazmin etmektedir.⁸⁶

Ayrıca bedeni zararın Biri dar, biri de geniş olmak üzere iki anlamı vardır: Birincisi, kapsamı dar olan, fiziksel, organsal ve psikolojik bütünlüğü etkileyen zararlarla ilgilidir. Geniş anlama baktığımızda, mali ve mali olmayan zararları içerir. Irak yargısı yürürlükteki kanununda bedensel zarar kavramının en geniş anlamıyla bir tanımını yapmamıştır. Ancak 202. madde, ölümcül ve ölümcül olmayan yaralanmalar için fiziksel zarar biçimlerine atıfta bulunmuştur ve benzer şekilde Mısır yargısı, Irak yargısının aksine fiziksel zarar kavramını geniş anlamıyla açıklamamış ve yaralanmanın türünü belirtmemiştir. 163 maddede mutlak bir metinden bahsedilmiştir. Fransız yargısına baktığımızda ise Mısır yargısının yaptığı gibi, Fransız Medeni Kanunu'nun 1382. Maddesinin (her şahıs, kendi hatasıyla başkalarına zarar vermiş olsa bile, tazminat ödemekle yükümlüdür) belirttiği genel ve mutlak bir düzenleme getirmiştir.

Tazminat kurallarının ve terör eylemlerinin neden olduğu zararları tazmin etmeye yönelik yasal metinlerin varlığına ve taleplerin birçoğunun zararı tazmin yükünü devlete

⁸⁵ Halid Casim Elhindibai, Badul Eşkalatt Elleti Yusiruha Deman Ezaelnefsi, hukuk dergisi, Kuveyt, 26.sayı, 2002, ‘s.’ 167.

⁸⁶ Ahmed Şerefudin, Bedensel Zarar için Tazminat, Arap Medeniyeti Basını, elfeccala, Kahire, cilt 11989, ‘s.’ 29 ve sonrası.

yükleme eğiliminde olmasına rağmen,⁸⁷ Fransa'da 9 Eylül 1986'da fiziksel zarar için özel bir tazminat fonu aracılığıyla mağdurları korumak için bir yasa çıkarılmıştır, Fiziksel zarar için devlet tazminatı şartı doğal bir iştir çünkü devlet bütçesinden tazminat fikri başından beri şiddet içeren suçlarla ilişkilendirilmiştir. Bazı kanunlardaise sinir ve akıl hastalıkları gibi beden bütünlüğüne saldırı suçlarından doğan zararların tazmini aranmıştır.⁸⁸ 2009 tarihli ve 20 sayılı Kanun m. 9/1-2'de hasara (hasara uğrayan kişinin çalışmasına engel olan tam ve kısmi engellilik hallerinde tazmin edilmesi) öngörülmüştür.⁸⁹ Bütün bunlar ışığında, fiziksel zararın maddi zarar ve manevi zarardan bağımsız bir tür olduğu ve terör eylemlerinin zorunlu olarak mağdurun bedenine saldırıyı da kapsamı nedeniyle üç tür zarar meydana geldiği açıktır: fiziki, maddi ve manevi zarar., zarar türlerini inceledikten sonra, Fransız yargısının Terör Mağdurlarını Tazmin Eden Güvenlik Fonu Kanununda bunların hepsini tazmin ettiğini görmekteyiz.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Kaliforniya yasası gibi bazı hukuk sistemleri manevi zararın tazmin edilmemesini dikkate almakta olup⁹⁰ manevi zararın tazmini konusunda yasalar farklılık göstermektedir. Manevi tazminatı kabul eden çok az yasa vardır.⁹¹ Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi, bazı mağdur gruplarına verilen manevi zarar için tazminatı sınırlamaktadır. Bu da terör suçlarının geride bıraktığı maddi ve manevi zararlarla eşit olmadığı için terör eylemlerinden kaynaklanan tüm zararların tam ve kapsamlı olarak tazmin edilmesi gerekmektedir. Irak yasama organı, yürürlükten kaldırılan 2005 tarihli 3 sayılı Kararında, manevi zararları değil, yalnızca fiziksel

⁸⁷ Sadun el-Amiri, Haksız Fiil Sorumluluğunda Zarar Tazminatı, a.g.e "s." 101.

⁸⁸ İrlanda, İngiltere, Kanada yasaları dahil.

⁸⁹ Bu kanun, bu maddeye her türlü zararı dahil etmiş ve maddi, manevi veya bedensel olup olmadığına bakılmaksızın verilen tazminatı belirlememiştir.

⁹⁰ Abdurrahman Halefi a.g.e "s." 231.

⁹¹ Yakup Hayyan a.g.e "s." 339.

zararları tazmin etmeye çalışmış ve terör operasyonlarından fiziksel ve maddi olarak etkilenenleri tazmin eden bir yasa çıkarmıştır.⁹² Fransız ve Mısırlı yargıçların medeni kanunlarında hem sözleşmeden doğan hem de haksız fiil sorumluluğunda manevi zararın tazminine izin verdiklerini tespit ederken,⁹³ Fransız yasama organı 3 Ocak 1977 tarih ve 77-6 sayılı Kanunla terör eylemlerinden kaynaklanan manevi zararların tazminini garanti etmediğini, ardından 8 Temmuz 1983 tarih ve 608-83 sayılı Kanunla değiştirerek hem maddi hem manevi hem de fiziki zararları kapsadığını buluruz. Mısır yargısı ise, Medeni Kanun'un 222. Maddesinde 2.fikrasının manevi zararın tazminini ele almış ve manevi zararın tazmini hakkını, ölümle sonuçlanan fiziksel zarar durumunda yaralanmamış olanlarla sınırlamıştır. Yaralanan kişi, yaralanma ölümcül değilse, manevi zarar için herhangi bir tazminat alma hakkına sahip değildir.⁹⁴ Ancak bu, Budapeşte Konferansı'nın tavsiye ettiği gibi Terörle Mücadele Kanunu'nda öngörülmemiştir.⁹⁵ Devlet fiziki zararı tazmin yükümlülüğü ilkesini belirledikten sonra manevi zararın tazmininde olduğu gibi, geçici olarak hariç tutulmuştur diyerek manevi zararın tazminini hariç tutmuştur. Estetik görünüme bağlı fiziksel ve manevi zararın tahmini ve tazmininin, etkilenen kişinin cinsiyetine, yaşına, mesleğine, aile durumuna, sosyal durumuna ve maruz kalma derecesine göre değişen zorlu bir konu olduğu söylenebilir. Bu tür bir manevi zarar, bir kadın için bir erkekte daha önemli olduğugibi, bir genç için yaşlı bir kişiden daha önemlidir. Ayrıca mağdurun evli olup olmadığı

⁹² Madde 1, fıkra 2, 2009 tarihli Kanun No. 20.

⁹³ AbdulMuim Farac el-Sada Taahhüt Kaynakları Lübnan-Mısır Hukukunda Bir Araştırma nahdatul arabiyye yayın evi Beyrut 1979 's.' 591.

⁹⁴ Manzur elFadl, eddararul manevi, a.g.e, 's.' 368. Ayrıca, 1980 tarihli 67 sayılı Kuveyt Medeni Kanununun 231. Maddesinde manevi zarar öngörülmektedir.

⁹⁵ 1974 yılında Macaristan'ın başkentinde düzenlenen Budapeşte Konferansı.

ve bunun evlilik şansına etkisi de önemlidir.⁹⁶ Örneğin, (Hawaii şehrinde) manevizararlar için tazminat yüzdesinin 1973'te %38'e ulaştığını ve Kanada'da 1975'te tazminatın ütopik bir rakama 354.285.000 Kanada Doları veya %63.2 ulaştığını görmekteyiz.⁹⁷ İngiliz mahkemelerinden birinin verdiği kararda, Molloy isimli şahsa 15 bin Pound manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.⁹⁸ Irak'ta, (El-Kadhimiya Asliye Mahkemesi kararında sanık/Savunma Bakanının görevine ek olarak, oğlunun üzerine mayın patlaması sonucu zarar gören bir anneye manevi tazminat olarak

2.250.000 dinar yükümlü tuttuğunu görmekteyiz.⁹⁹ Irak yargısı "ahlaki zarar" terimini "manevi zarar" anlamına gelen bir kavram olarak kullandığını değerlendirilmiştir.¹⁰⁰

Böylece, 20 sayılı Kanun'daki yargıçlar, Irak medeni hukukundaki manevi zararın tazminini 205. Madde de öngören genel kurallarından sapmış ve bunu taksirli fiil sorumluluğuyla sınırlamıştır.

⁹⁶ Celil Hasan el-Saadi, Hukuk Fakültesi, Bağdat Üniversitesi tarafından yayınlanan Hukuk Bilimleri Dergisi'nde yayınlanan bir araştırma, Cilt 11, Sayı 1, 1994.

⁹⁷ Muhammed Yakup Hayati, a.g.e 's.' 222

⁹⁸ Muris Mansur bu karara işaret etmiştir, Mearif basım temin araştırma yayınevi, , Bağdat , 1979, 's.' 81.

⁹⁹ Kadhimiya Asliye Mahkemesinin 30.12.1999 tarih ve 1792/B/1999 sayı ve yayınlanmamış kararı.

¹⁰⁰ 1951 tarihli irak medeni kanunun 40.maddesi

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖR EYLEMLERİ NEDENİYLE MAĞDUR OLANLAR İÇİN DEVLET TAZMİNATININ KAPSAMI

2.1. Terör Eylemleri Nedeniyle Mağdur Olanlar İçin Devlet Tazminatı

Terörizm, örgütlü bir grup veya partinin sistematik şiddet kullanarak gayelerine dikkat çekirme veya amaçları doğrultusunda tavizler verdimeye çalıştığı bir stratejik yöntemdir. Bu nedenle, bu makalede, aşağıdaki talepler aracılığıyla devlet tazminatının terör eylemleri nedeniyle mağdur olanlara sağlanması konusunu ele alacağız.

2.1.1. Devletin Terör Eylemlerinin Mağdurlarını Tazmin Etme Yükümlülüğünün Temeli

Bu nedenle, bu çalışmada, devletin terör eylemleri mağdurları için sağladığı tazminatın kapsamı, mağdur yakınlarının ve terör eylemleri mağdurlarının tazminat taleplerinin nasıl işleme konulduğu, ayrıca işgal güçlerinin haksız ihlalleri de ele alınarak, devletin terör eylemleri mağdurlarına tazminat sağlama taahhüdünün temeli incelenecektir.

2.1.1.1. Kanuni Temeller

Devletin sorumluluğu sadece hata temelinde değerlendirilir ve bu nedenle (kişisel kusur) olarak adlandırılabilir. Bu görüşün taraftarlarından bazıları bunun sadece hata fikrine dayanan haksız fiilde genel hükümlerin bir uygulaması olduğunu savunmaktadır.

Bu sorumluluktan kaynaklanan zarar, yetkilinin kusuruna bağlanabilir. Sorumluluk gerektiren ihmal veya kusurla dolu olup olmadığını görmek için davranışlarını analiz etmeyi gerektirir.¹⁰¹

Haksız fiil sorumluluğunda genel kurallar, sorumluluğun temeli kişisel bir bakış açısıyla görüldüğü için davacının davalının kusurunu ispatlamasını gerektirmektedir. İhmal ve ihmalle sonuçlanmış bir kişinin davranışı ile bir insanın olağan davranışı arasındaki karşılaştırma yöntemini izlemesi anlamındadır. Bu nedenle, kişinin olağan davranışı nedeniyle tazminat yükü kusurlu şahsın omuzlarına yüklenecektir. Kasıtlı veya ihmalen olmak üzere her iki türden hata, kişisel kusura dahil edilenlerin odak noktasıdır.¹⁰²

İçeriğinin bu açıklaması karşısında ve açıklığa kavuşturmak için bu gerekliliği ikiye ayırarak inceleyeceğiz: Öncelikle sabit hata teorisini ele alacağız ve ardından varsayım hatasını ele alacağız.

Birincisi: sabit hata teorisi taksirli fiil sorumluluğu bağlamında, hata, yasal bir yükümlülüğün ihlali olarak tanımlanır ve bu yükümlülük, kişinin başkalarına zarar vermemek için dikkatli ve öngörülü olması gerektiğinden, her zaman bir özen gösterme sorumluluğudur. Davranışı bundan saparsa kusurlu kabul edilir ve hesap sorulmasını

¹⁰¹ Cabbar Sabrath Zarar Unsuru Üzerinde Yasadışı Çalışma İçin Hukuki Sorumluluk Tesis Edilmesi, Musul Üniversitesi basımevi 1984, ‘s.’ 229. . Muhammed Fuat Abdulbasit Teracul Fıkretl Hata mearif yayınevi İskenderiyye 2003 ‘s.’ 51. Muhammed Nasr Rifai, Çağdaş Toplumda Sorumluluğun Temeli Olarak Hasar, Modern Arap Basını, Kahire, 1977, ‘s.’ 380.

¹⁰² Hata, (bireyin, failin gücünde ve mümkün olana göre tanımlamada dikkatli ve dikkatli davranmaması ve fiilin veya gönüllü terkin failin istemediği sonuçlarla sonuçlanması ve failin kendi iradesiyle terk etmesi) olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Süleyman Markis El-Vafi Fi Şerhil Kanunil Medeni fi İltizamat, birinci dergi, beşinci baskı, arap nahda kitapevi, 1990 kahire ‘s.’ 222, Ve . Muhammed Süleyman El- Ahmed, En-Nazariyyetl Ammeti li Kastil Medeni adlı kitabında şuna dikkat çekmektedir (Ne Irakhukukunda ne de diğer kanunlarda sorumluluğun sadece zarar unsuruna dayandığını söylemek yanlıştır madde 82 ‘s.’ 208, Sonra başka bir paragrafta (içtihat genellikle zararsız hiçbir hukuki sorumluluk olmadığını söyler). Madde 83 ‘s.’ 209, . Ekrem fadıl El-kasiri tarafından yönlendirilmiştir, Bedensel Yaralanmalarda Hukuki Sorumluluğun Esası ve Bundan Doğan Tazminatın Belirlenmesi, Hukuk ve Yargı Dergisi'nde yayınlanan bir araştırma, 3.sene 2.sayı Bağdat, 2011 ‘s.’ 65.

gerektirir. Bu teoriye göre bekçinin hatası sabit bir hata olup, varsayım değildir, özel bir türdür ve bu, zarar meydana geldikten sonra sağlanmaktadır. Bekçilikteki hata belirli bir görevin ihlalidir, aletlerin şahsi iradesinden sapmaması ve yola çıktıktan sonra zarar görmemesi için cihazlar üzerinde kontrol sağlamak, bekçiye yüklenen görevidir. Sorumluluğun temeli olarak hata fikrinin destekçileri, sabit hata teorisi adı verilen bir teori geliştirme eğilimindeydiler. Başkasına zarar vermesini önlemek için kanunun bekçiye yüklediği özel bir yükümlülüğün ihlali olarak tanımlanır ve bir amaca ulaşma yükümlülüğüdür, dikkat gösterme zorunluluğu değildir.¹⁰³ Bu teoriye göre sorumluluk, bir amaca ulaşmak olup ve özen göstermeme değildir, bir şey kaçarak başkalarına zarar verirse, bekçi ihmalini ispata gerek kalmaksızın sorumluluğunu ihlal etmiş sayılır. Devletin bir sonuca varma sorumluluğu terör olaylarının yaşanmamasıdır, çünkü devlet bir bekçi olarak değerlendirilebilir ve terör suçları meydana geldiğinde devletin hatası kesinleşmiştir. Ancak devletin ve ona bağlı olanların hatasını sorumluluğuna, yani mağdurun devlete (tüzel kişi) hukuki sorumluluğuna uygun olarak tazminat talep etmesi mümkün müdür?¹⁰⁴

"Irak yasaları, terör suçlarının mağdurlarına tazminat ödenmesinin yetkisini özel komitelere veren Fransız yasalarından çok farklı değildir. Bu, maddi hasar için tazminat taleplerini incelemek üzere komiteler oluşturan, 2009 tarihli ve 20 sayılı yasanın tadil edilmesiyle sağlanmıştır. Irak yargısı terör suçlarından etkilenenler için tazminat

¹⁰³ . İyad Abdulcebbar Muluki, El-mesuliyetu Ani'l eşya, birinci baskı, kültür yayın ve dağıtım kitapevi, Umman Ürdün, 2009 's.' 201.

¹⁰⁴ . Kadri Abdulfettah Şahavi, Mesuliyetul Cinaiyeti Lieşhasil Manevi, Üniversite fikir kitapevi, İskenderiyye , 2012, 's.' 296, dr. Muhammed Hüseyin Mansur, Elmesuliyetu An Havadisi Seyyarat, mearif Yayınevi, İskenderiyye, 2005 's.' 199, Münir Riyad Hına, Ennazariyyetul Ammetu lil Mesuliyeti Tibbiyyeti fi Teşriatil Medeniyyeti ve Dava Tavidı Naşieti Anha, fikril camii Yayınevi, İskenderiyye, 2011 's.' 174.

taleplerine bakmadığından,¹⁰⁵ mağdur taraf bu amaçla oluşturulan idari heyetlere başvurabilir.¹⁰⁶ Bu kanunun maddeleri incelenip irdelendiğinde, hata teorisinin, devletin terör suçlarından etkilenenleri tazmin etme sorumluluğunun en uygun temelini açıklığa kavuşturmak için birçok soruyu yanıtlamaya katkıda bulunduğu görülmüştür. Yargı, terör suçlarının tazmini çerçevesinde ve bu teori kavramı içinde, mağdurun hak ettiği tazminatın ihtiyati veya sadece yardım niteliğinde olduğu görüşünden uzaklaşarak gerçek bir tazminat olarak değerlendirmiştir.¹⁰⁷

2.1.1.2. Varsayımsal Hata Teorisi

Eleştirilerin hedefi haline gelen sabit hata teorisine karşı, varsayımsal hata teorisi ortaya çıkmıştır. Bu teori, insanın kişisel eylemleri ve gözetimi altındaki eşyalara yönelik genel hatalı sorumluluk kurallarına dayanarak, eşyaların sorumluluğunun belirlenmesini savunur. Bir kişi, kişisel eylemleri ve gözetimi altındaki şeyler için koruyucu önlemler almalıdır. Eğer bunu ihmal ederse, hatalı kabul edilir ve bunun neden olduğu zararın sorumluluğunu üstlenir. Çünkü haksız fiil sorumluluğunun genel kuralları, kusur ve zararın varlığını ve aralarında nedensellik ilişkisini şart koşmaktadır, ve davacının tazminat alabilmesi için bu yükümlülüğün unsurlarını ispat etmesi gerekirken, bu

¹⁰⁵ Bu doğrultuda Yargıtay, kararında (Komisyon tarafından yapılan inceleme ve müzakere sonucunda, tazminat talebinin 2009 tarihli ve 20 sayılı Tazminat Kanunu kapsamında oluşturulan komisyonlara yönlendirildiğini tespit etmiştir. Savaş Operasyonları, Askeri Hatalar ve Terörist Operasyonlardan Etkilenen Üçüncü madde, talepleri kabul edecek ana ve alt komisyonların oluşumuna açıklık getirdi ve (19) maddesinde, kanunun 20.3.2003 tarihinden itibaren geçerli olacağı belirtildi. Vatandaş bu suçtan doğan zararın tazminini talep etti ancak Irak yargısı davayı iade ederek tazminat taleplerini mahkemenin değil, 2009 tarihli ve 20 sayılı Kanun kapsamında oluşturulan ve yetkilendirilen komisyonların incelemesine havale etti. Karar, Yargı Bülteni Dergisi'nde yayımlanan 24.05.2010 tarihli kararda, Yüksek Yargı Kurulu'nda anlaşmalı olarak yayımlandı, birinci sayı, Bağdat ,yıl 2011 's.' 56

¹⁰⁶ 4.fıkranın 6.maddesinin 2009 senesinin 20 numaralı(Etkilenenlerin veya ailelerinin taleplerinin alınması.) kanununa bkz.

¹⁰⁷ Bkz. 2009 tarihli ve 20 sayılı Kanun'un (6) Dördüncü Fıkrası - (f) maddesinin değiştirilmiş hali (tazminat kararlarının Merkez Komite'ye sunulmasından sonra etkilenen kişilere veya ailelerine bildirilmesi).

sorumlulukta zarar görenin hatanın varlığını ispatlaması güçtür. Bu teori çerçevesinde buradaki hata, o şeyin başkalarına zarar vermesini önlemek için gerekli önlemlerin alınmaması olarak temsil edilmektedir.¹⁰⁸

Irak Medeni Kanunun 231. maddesinde bekçinin hatasını varsayan ve ona aksini kanıtlama hakkı veren basit karine benimsenmiştir. Yani, Irak medeni hukukunda bekçinin yükümlülüğü bir amaca ulaşmak için değil dikkat göstermeyükümlülüğüdür.¹⁰⁹ Bu, bekçinin kontrolü altındaki tehlikeli şeylerden kaynaklanan zararların sorumluluğunu üstünden atabilmesi için yeterli önlemleri aldığını kanıtlaması durumunda geçerlidir ve bu, hatanın karinesini reddeder. Eğer zararın sebebi, zorlayıcı bir güç, ani bir olay veya mağdurun kendisinin hatası ise, yani yabancı bir sebep varsa, bekçi bu durumda da sorumluluktan kurtulabilir. Yukarıdaki makaleye ek olarak, Irak yargısı zanlının hata teorisini başka bir makale olan Madde 219¹¹⁰ 'da ele almıştır. Buda, çalışanlarının kendilerine hizmet verirken sundukları hizmet sonucunda meydana gelen zararlardan hükümetin (devletin) sorumlu olduğuna işaret etmektedir. Yukarıdaki metne göre, devletin sorumluluğu varsayılan kusura bağlıdır ve aksi ispat edilebilir.

Zira yönetici, zararın oluşmasını önlemek için gerekli özeni gösterdiğini veya bu özeni göstermiş olmasına rağmen zararın gerçekleşmiş olduğunu ispat etmesi halinde sorumluluktan kurtulabilir. Önceden belirttiklerimizin ışığında, Irak Medeni Kanunun

¹⁰⁸ Abdurrezzak Sinhuri, a.g.e ‘‘s.’’ 866, . Muhammed Kamil Mursi, Şerhul Kanunil Medeni el Cedid, sorumluluklar, ikinci bölüm, Alemiyye matbaası, Kahire 1955‘‘s.’’ 314.

¹⁰⁹ Irak Medeni Kanunu'nun (231) maddesine bakınız ((Zarar görmelerini önlemek için özel dikkat gerektiren mekanik makineler veya diğer şeyleri emrinde bulunduran kişi, yeterli özeni gösterdiği kanıtlanmadıkça, meydana gelen zarardan sorumludur. Burada yer alan özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu zararın oluşmasını önlemek içindir.

¹¹⁰ Madde (219) 1- Devlet, belediyeler ve kamu hizmeti yapan diğer kuruluşlar ile bir sınai veya ticari kurumu istismar eden herkes, zararın tecavüzden doğması halinde, çalışanlarının neden olduğu zarardan sorumludur. İşveren de zararın oluşmasını önlemek için gerekli özeni gösterdiğini veya bu özeni gösterse bile zararın oluştuğunu ispat ederse sorumluluktan kurtulabilir.

231. Maddesinde basit bir karineyle varsayılan hataya yer vererek bekçinin (devletin) yükümlülüğünü, yasada öngörülen dikkat yükümlülüğü olarak tanımlamıştır. Bu, Fransa ve Mısır'da belirlenen uygulamalardan farklıdır çünkü Irak'ta, basit bir karineye dayanarak aksi kanıtlanabilir. Bu da, koruyucunun (devletin) yükümlülüğünün, bir özen yükümlülüğü olarak tanımlandığı Madde 231'e uygun olarak yerine getirilmesi anlamına gelir ve koruyucu, hatasını reddederek ve zararın meydana gelmesini önlemek için yeterli önlemleri aldığını kanıtlarsa sorumluluktan kurtulabilir. Bu teori birçok Arap ve yabancı yasalarda ele alınmasına rağmen eleştiriye maruz kalmaktan kaçınamamıştır. Çünkü zararın meydana gelmesi bekçinin hatası olduğuna dair bir kanıt ve bunun tersinin kanıtlanamayacağı yasal bir kanıt olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, biz bir hatasız sorumluluğu desteklemekteyiz. Mısır ve Fransız sivil yasalarının genel kurallarını karşılaştırdıktan sonra, Mısır Kanunu'nun 404. maddesi ve Fransız Kanunu'nun 1352. maddesi ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu hükümlere göre, basit bir kanıtın tersinin kanıtlanabileceği bir durumla karşı karşıyayız. Ancak aynı kanunların Mısır Medeni Kanunu'nun 178. maddesi ve Fransız Medeni Kanunu'nun 1384. maddesi gibi diğer maddeleriyle çelişki bulunmaktadır. Bu maddelerdeki sorumluluk aksini ispat kabul etmezken, Irak yargısının 219/2 maddesinin metni vasıtasıyla bu sorumluluğun devlet adına savunulabileceğini görürüz.

2.1.1.3. Toplumsal Esaslar

Devletin işlevlerini etkileyen ve onu bir koruyucu devletten müdahaleci bir devlete dönüştüren köklü gelişme ve değişimlerin olduğu bir sır değildir. Buna yasal ve yargısal gelişmeler eşlik etmiş ve ülkeler sorumluluklarının geleneksel temellerinden uzaklaşmaya başladıkça terör suçları da bu gelişmelerden uzak kalmamış ve zarar gören

tarafa geleneksel anlamda sorumluluk ilkesine bağı olmayan haklar vermeye çalışmıştır.¹¹¹ Hasar artık bir sorumluluk unsuru olarak görülmektedir. Bunun yerine, kaynağı ne olursa olsun, zarar gören adına ödenmesi zorunlu görülmekte olup bugün devlet, hata unsuru olmasa bile terör operasyonlarından kaynaklanan zararı gidermekle yükümlüdür. Devletin böyle bir harekette bulunması için nesnel bir temele dayanması gerekir. Bu nedenle, devletler özel düzenlemelerle mağdurlara yardım etmek için çeşitli yollar benimsemiştir. Irak yasa organı da aynısını yaparak, belirli kurallar çerçevesinde mağdurlara yardım etmeyi kararlaştırmıştır. Bu nedenle, bu konuyu iki alt bölüme ayırmayı planlıyoruz. İlk olarak, risk teorisi (zincirleme sorumluluk) üzerinde duracağız ve ikinci bölümde ise garanti teorisine odaklanacağız.¹¹²

Birincisi: risk teorisi (sorumluluk taşıma) Hukuk ve sorumlulukla ilgili hükümlerle uyuşmayan ve tabi olanın eyleminden kaynaklanan sorumluluğuyla ilgili eleştirilere maruz kalan Hata Teorisi, modern mezhep taraftarları tarafından devlet sorumluluğunun (güvenlik kuvvetleri) temel olarak kabul edildiği bir temele dayanmaktadır. Güvenlik görevlisi (tabi) tarafından yerine getirilen faaliyetlerin devletin (tabi olan) hesabına olduğu bir temelde, özellikle bu faaliyetin bir başkasına zarar vermesi durumunda, bu sorumluluğun İslam hukuku tarafından objektif bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir. Tabi olan, tabii faaliyetinden yararlanan kişi olarak, başkalarına zarar verebilecek risklerden kaynaklanan sonuçlarını üstlenir. Risk teorisi (taahhüt altında kalma teorisi), hatanın kanıtlanmasına gerek olmadan zararın gerçekleşmesine dayanarak sorumluluk kurar ve bu teoriyi açıklamak için İslam hukuku, yasa ve yargı

¹¹¹ . Ekrem Fazıl Said a.g.e ‘‘s.’’ 5.

¹¹² Terör suçlarının mağdurlarının tazminine ilişkin 2004 tarihli 10 sayılı Yasama Kararnamesi ve 2009 tarihli 20 sayılı Kanun'un çıkarılması için ayrıca bkz. 1979 tarihli ve 65 sayılı Devlet Şurası Kanununun oluşumları (Resmi Gazete'de (Irak Gazetesi) yayınlanan mevzuat tasnifinin kanunlar tarafından onaylanan tasniflere göre tasnifinin her kanun dosyasında tutulması.

sisteminin tutumunu açıklamaya çalışacağız. Yönetimin sorumluluğu, kamu hizmeti faaliyetlerinin hatalı bir şekilde yürütülmesi temelinde ise, bu sorumluluk bazı durumlarda "risk" fikrine dayalı da olabilmektedir. Devletin terörizm suçlarına karşı güvenlik önlemleri ve koruyucu faaliyetleri çerçevesinde yürüttüğü faaliyetlerin neden olduğu zararın tazmin edilmesi için, sadece devletin faaliyetlerinin zararın meydana gelmesiyle arasındaki neden-sonuç ilişkisinin kanıtlanması yeterlidir. Yani bu sorumluluk iki temel unsurun mevcudiyetine dayanmaktadır: zarar ve sebebinin temeli ve zararlı fiilin devlete veya onun kurumlarından birine yüklenebilmesi içindir. Nedensellik ilişkisi ise, fiilin doğrudan zararın oluşmasına neden olması anlamına gelmektedir. Bazı hukukçular, sorumluluk teorisinin kamu hukuku alanında uygulanmasının, savaş koşullarının gerektirdiği istisnai bir uygulama olduğuna inanmaktadır.¹¹³ İkili sistemli ülkelerde yargının, idarenin sorumluluğuna ilişkin genel esaslarda hâlâ hataya bağlı kaldığı söylenebilir. Ancak bazı durumlarda bu esastan sapmış, bu nedenle istisnai bir şekilde risk bazında yönetimin sorumluluğunu kabul etmiştir, yani devletin işlevinin gelişmesi ve günden güne artmaya başlayan toplumsal güçlerin baskıları sonucunda devletin meşru faaliyetinden zarar gören genel bir teori haline getirmemiştir.¹¹⁴ Bu teoriye göre hata bir sorumluluk unsuru sayılmaz ve bu sorumluluğun gerçekleşmesi için bir şey yaparak zarara sebep olmak yeterlidir. Zira zarar görenin, kusurun bekçiden kaynaklandığını ispat etmesine gerek kalmadan, yalnızca zarara davalının nezaretinde bulunan şeyden kaynaklandığını ispat etmesi gerekir. Bekçi hatayı inkar ederek sorumluluğu reddedemez, çünkü bu hata ondan olsa

¹¹³ Jossierand ve Labbe, Siri'deki yorum 18/4/1890, . İyad Muluki tarafından atıfta bulunulur, a.g.e's.' 160.

¹¹⁴ . Süleyman ettemavi, elveciz fil kadail idari, ayyinşems matbaası, Kahire 1982 's.' 206 ve . Abdulaziz Abdulmunim Halife, Dava Tavidil İdari Filfikhi Vekadai Meclisu Devle, Elmerkezul Kavmi Liisdaratil Kanuniyyeti, Kahire 2010 's.' 127.

da olmasa da sorumluluk gerçekleşmiştir. Eğer bekçi bunu kendisinden reddederse, zarar anında eşyanın bekçisi olmadığını kanıtlamak gibi şartlarından birini oluşturmak zorundadır. Ayrıca, nedensellik ilişkisinin reddi ya hasarın hiçbir şekilde meydana gelmediğinin kanıtlanmasıyla ya da müdahalesinin zararın meydana gelmesine olumlu bir etkisi olmadığının kanıtlanmasıyla olmaktadır. Hasarın başka bir nedenle meydana geldiği durumlarda, örneğin zorlayıcı bir gücün etkisi altında ya da bir başkasının hatası ya da mağdurun hatası gibi nedenlerle, zarara sebep olan şeyin sorumluluğunu tazmin etmekle yükümlü olan kişi belirlenir. Öyleyse, bir şeyin faydasını ya da kullanımından yarar sağlayan kişi, bu risklerin sonuçlarını üstlenmeli ve zararları tazmin etmelidir.¹¹⁵ Savaş ve sonrasında kişilerin uğradıkları zarar ve kayıplara ilişkin olarak, devletin idarî sorumluluğunun savaş nedeniyle oluşan zararların tazmininde tespit edilebilmesi için, devlet tarafından savaşla ilgili herhangi bir idarî karar alınmamıştır. Bu, idari veya hukuki, hatalı veya hatasız herhangi bir sorumluluğu ortadan kaldırır.¹¹⁶ Aynı doğrultudaki açıklama da, zarar gören ile devleti yönetenlerin ilişkisi üzerinden zararın devletin sorumluluğunun temeli olarak benimsendiği geleneksel temelden modern temele taşınmaya çalışılmıştır. Bu teori, devletin sorumluluğunu tesis etmek için en uygun olanıdır; burada adalet, başkalarının faaliyetlerinden fayda sağlayanın, bu faaliyetten kaynaklanan zararın sonuçlarına katlanmasını gerektirir. Irak hukukuna baktığımızda ise, devletin sorumluluğu esasına göre farklılık gösterdiğinden, bir tarafı

¹¹⁵ Muhammed Ahmet Abdulmunim, Mesuliyetu Devleti Ala Esasil Mehatiri Fil Kanunil Fransi Velmisri, doktora tezi, Ayyinşems üniversitesi, 1995, "s." 432 ve . Abdurrahman Ali Hamza , Medarul Cevari ğayril melufeti velmesuleti anha, nahdatul arabiiyye kitapevi , kahire 2006, sayfa 350.

¹¹⁶ Bkz: mahmut sami cemalettin a.g.e "s." 465ve . Tarık Abdurrauf Salih, Elmesuliyeti Taksiriyyeti an Amelil Ğayri, Nahdatul Arabiiyye kitapevi, Kahire, 2009 "s." 200, . Muhammed Said Reşidi, Elhatau Ğayril Muğtefir(sui sulukil fahiş) Fransız, Kuveyt ve Mısır yasalarının karşılaştırmalı bir çalışması 2. Baskı mearif Yayınevi, İskenderiyye 2008 "s." 102 ve . İbrahim Dusuki Ebu Leyl Elmesuliyetil Medeniyye Velisrai Bila Sebep, Kuveyt Medeni Kanununa gönüllü bağlılık kaynakları üzerine birçalışma, 2.cilt Darul kutup Yayınevi Kahire 1998 "s." 337.

hata esasına göre tesis etme eğilimindeyken, Diğer taraf, zararın temelini öne çıkarmış ve yalnızca zarar unsuruna dayanmış olup birçok açıklama tarafından desteklenmiştir.¹¹⁷

Aynı doğrultuda Irak yasama organı, 1971 tarihli 39 sayılı Emeklilik ve Sosyal Güvenlik Kanunu ve ardından 1980 tarihli 52 sayılı Zorunlu Araba Kaza Sigortası Kanunu dahil olmak üzere bir dizi kanun çıkararak ilerlemiştir.¹¹⁸ Olumlu gerekçeleriyle gelen (kanun, aksi ispat edilebilecek farazi kusura dayalı sorumluluğu kabul etmek yerine, sigortacının tazminat reddetme yükümlülüğüne esas olarak sorumluluk teorisini kabul etmiştir)¹¹⁹ Savaşta etkilenen insanların kurtarılmasına ilişkin 1991 tarihli 28 sayılı Yasanın, bu iki yasanın risk teorisi temelinde (sorumluluk üstlenerek) etkilenenleri tazmin etmeye dayandığına dikkat edilmelidir. 2003'ten sonra yasama organı AIDS kurbanlarının tazminine ilişkin 2005 tarihli 33 sayılı Kanun'u çıkarmıştır.¹²⁰

Terör suçu mağdurlarının tazmin edilmesi çerçevesinde, yasama organı terör mağdurlarının tazminine ilişkin 2004 tarihli 10 sayılı Kanunu çıkarmıştır.

Devletin terör suçlarının mağdurlarını tazmin etmek için 2004 yılında 10 numaralı bir yasa ve savaş operasyonları, askeri hatalar ve terör eylemlerinden zarar görenler için değiştirilen 2009 yılında 20 numaralı bir yasa çıkardığı ve bu yasanın talimatlarının

¹¹⁷ . Adil Ahmed Tai, Elmesuliyetul Medeniyyeti Liduveli An Ahtail Muvazzifiha, kültür yayın dağıtım kitapevi, Ürdün 1999 s.'s.' 183, . Muhammed Fuat Abdulbasit a.g.e 's.' 85

¹¹⁸ . Adil Ahmed Tai a.g.e 's.' 185. . İbrahim Taha Elfeyyad, Mesuliyetul İdareti an İmalı Muvazzifiha Fil Irak doktora tezi, Kahire Üniversitesi, 1973 's.' 366. . Mustafa Zelmi, Eliltizamatu Fi Devi Mantıkı Vel Felsefeti, Şahap kitapevi, Erbil Irak 2011 's.' 11.

¹¹⁹ Bu, 1971 tarihli 35 Nolu Sistem reformunda belirtilenlerle uyumludur. Bu sisteme dr. Hüseyin ali zünun işaret etmiştir, elmesuliyetul maddiyetu nezariyyetun tahmilu tabete, a.g.e 's.' 52.

¹²⁰ Aynı doğrultuda, Suriye yargısı, insan ticareti suçlarının mağdurlarının tazmini ve bu suçtan kaynaklanan etkilerin devletin hatası olmaksızın tedavi edilmesi ve bu yükümlülüğün esas alınmasına ilişkin 2010 tarihli ve 3 sayılı Kanun'u hızlandırarak çıkarmıştır. Sorumluluk taşıma teorisi ve anılan yasanın (2/14) maddesinin belirttiği şey budur, ayrıntılar için bkz. Suriye Adalet Bakanlığı tarafından 2010 yılı için yayınlanan Lav dergisi, Şam, 's.' 9

20/6/2011 tarihinde yayınlandığı belirtilmiştir. Bu yasalar, devletin, hatta devlet veya kurumlarının hatası olmadan bile tazminat ödeme yönünde bir görüş benimsediğini ve takipçilerini tazmin ettiğini göstermektedir.¹²¹ Terör operasyonlardan etkilenenleri tazmin etmek amacıyla, devletler yalnızca zarar temelinde sorumluluk tesis etmeye başvururlar. Bu, zarar gören tarafı hata unsurunu veya bunun zorluğunun kanıtlayamaması açısından korumak içindir. Irak yargısı, Irak Medeni Kanunu'nun 202 maddesinde¹²² sorumluluğun esasının zarar unsuruna dayandığını belirtmektedir. Ayrıca devletin tazminat ödeme taahhüdü toplumsal bir gereklilik haline gelmiştir. Burada tazminat hataya dayalı olarak ödenmez, daha çok toplum bireylerinin terör belasının temsil ettiği toplumsal tehlikelerle yüzleşmesine yardımcı olunur.¹²³ Bu, devletin o suçtan doğan zararları hafifletme girişimi olup sorumluluğun temeli risk teorisidir. Irak'ta yargının istisnasız tüm gerçek ve tüzel kişilere baktığı ve bireyler ile devlet arasındaki uyumsuzluklara hükmettiği genel bir yetkiye sahip olması ve bu alanda açık hukuk metinlerinden bahsedilmesi söz konusudur.¹²⁴ Belirttiğimiz gibi, bu teoriye göre devletin yükümlülüğü, etkilenenlere tazminat ödemekle temsil edilen özel nitelikte bir yükümlülüktür ve bu yükümlülük yasal olmaktan çok ahlaki ve sosyaldir.

¹²¹ Talimat, 2/7/2011 tarihli Resmi Gazetede (Irak Gazetesi), sayı (4195) yayınlandı.

¹²² Irak Medeni Kanunu'nun (202) Maddesi metnine bakın (yaralama, dayak veya başka türlü zarar verme gibi kendine zarar veren her eylem, zarara neden olanın tazmin edilmesini gerektirir).

¹²³ Bağdat, Babil, Kerkük, Diyala, Ramadi, Salah al-Din de dahil olmak üzere birçok suç işlendiğinden ve bu terör suçlarının kurbanlarının 23/2/2019 tarihinde yaklaşık 254 şehit veya yaralı olduğu için devlet ile terör suçları arasındaki savaş devam ediyor. 2012. Irak Medya Ağından alıntılanmıştır.

¹²⁴ 1979 tarihli ve 160 sayılı Yargı Teşkilatı Kanunu'nun (3) maddesine göre, (mahkemelerin yargı yetkisi, hükümet dahil tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsar ve bu kanunla hariç tutulanlar dışında, her türlü ihtilaf ve suçları yargılamaya yetkilidir. özel bir metin).

Irak yargısının, birçok özel kanunda, tazminat ödenmesini yalnızca zarar unsuru temelinde ve risk teorisine (sorumluluk taşıma) dayandığını görüyoruz.¹²⁵

Medeni kanun hükümlerine baktığımızda ise, 2/215 maddesine rastlamaktayız: “Ancak, kamu görevlisi, amirinin kendisine verdiği bir emri yerine getirmek üzere yaptığı ve başkalarına zarar veren işlerden sorumlu değildir.” Bu emre itaat kendisine zorunlu olduğu veya zorunlu olduğuna inandığı zaman, zarar veren, yaptığı fiilin meşruiyetine inandığını ispat etmelidir ve bu yönüyle onun bir gözetmen olduğuna ve inancının makul sebeplere dayandığına dair delil oluşturmalıdır. Ayrıca, başkalarının işlerinden sorumlu kişi 219 ve 220. maddelerde de işaret ettiği gibi garanti ettiği şeyler için kendisine başvurulma hakkına sahip olduğunu öngörür. Bu, sorumluluğun tesisi için bir temel olarak zarar unsurunun (sorumluluk taşıma) benimsenmesine atıfta bulunmaktadır.¹²⁶

Irak yasama organı 2009 tarihli ve yargının etkilenenleri hata unsurundan uzaklaştırmak için başvurduğu, onu değiştiren 20 sayılı Yasayı çıkarmıştır. Bu yasaya savaş operasyonlarından, askeri hatalar ve terör operasyonlarından etkilenenler için tazminat yasası denilmektedir, çünkü bu kanun olmasaydı, etkilenenlerin terör suçları nedeniyle tazminat almaları mümkün olmazdı.¹²⁷ bu kanunun maddelerinden, devletin zarar unsuru temelinde mağdurlara tazminat ödediği, yani sorumluluk teorisine göresorumluluğunu üstlendiği açıktır.

¹²⁵ Feshedilmiş rejimin, Birinci Körfez Savaşı'ndan etkilenen her gerçek Iraklıyı tazmin etmek amacıyla bu yasayı çıkardığı 1991 tarihli 28 sayılı Kanun.

¹²⁶ 1951 tarihli ve 40 sayılı tadil edilmiş Irak Medeni Kanunu'nun (metnin kaynağında içtihat için hiçbir gerekçe yoktur) maddesini içeren (2) Maddesine bkz.

¹²⁷ Alt komisyonun 11/20/2011 tarihli kutsal Kerbela'daki savaş operasyonları, askeri hatalar ve terör operasyonlarından etkilenenlere tazminat ödenmesine ilişkin kararı, vatandaşa dokuz milyon (p) ödenmesini içeren karar, şu nedenlerle değerlendiriliyor: arabası 25.9.2011 tarihinde Abbasiye bölgesinde terör kazasına maruz kalmıştır (karar Yayınlanmamıştır).

2.1.2. Devletin Terör Eylemleri Kurbanlarını Tazmin Etme Yükümlülüğünün Gerekçeleri

2.1.2.1. Kurbanların Seçiminde Seçicilik

Bu teoriye göre devlet mağdura tazminat ödediğinde yasal bir hak değil yardım ve yardımlaşmanın öncüsü olmaktadır. Bu tabloyu 2004 tarihli 10 sayılı Kanun'da görüyoruz, bu kanuna göre devlet terör eylemlerinin kurbanlarına belirli meblağlar ödemekte ise de bu, devletin vatandaşlarına yaptığı bir yardımdan başka bir şey değildir. Ancak, devletin terör suçlarından etkilenenlere tazminat ödeme yükümlülüğünü teşvik eden maddelerinin içerdikleri arasında yer alan 2009 tarihli ve değiştirilmiş 20 sayılı Kanun'da Güvenliğin sağlanması çerçevesinde devlet çalışanlarının hatalarından kaynaklanan durumlar farklıdır. Bu doğrultuda, bazı içtihatlar, devlete büyük kazalardan kaynaklanan büyük zararları tazmin etme yükümlülüğü getiren sosyal dayanışma mülahazaları temelinde, herhangi bir hataya bakılmaksızın savaş ve terörizm dahil devletin savaş veya terör mağdurlarını tazmin etme yükümlülüğünü talep etmiştir. Bu, devletin faaliyetleri sonucunda saldırıya uğrayanların hatasız dahi olsa adil bir şekilde tazmin edilmesini sağlamakla yükümlü kılan anayasal güvencelere dayanmaktadır. Zarar güvenlik tesisinin işleyişinden kaynaklanıyorsa, devlet bunu tazmin etmekle yükümlüdür ve bu yükümlülük garanti teorisine uygun olarak gelmiştir.¹²⁸

¹²⁸. Mustafa Ahmed Ebu Amr Sosyal Güvenlik Hukukunun İlkeleri, 1. Baskı menşuratul halebi elhukuki, Beyrut 2010 ‘s.’ 152, Ve sosyal güvencenin genel temellerinin yazarı, 1.cilt Halebul Hukuki yayınevi, Beyrut 2010 ‘s.’ 85, . Talal Eluccac Elmesuliyetul Medeniyyetu Litabib 1.cilt ilmül kitabıl hadisyayınevi Ürdün,2011 ‘s.’ 82, . Ahmet Fethi Surur, Elmuvicehetul Kanuniyyetu Lil İrhab, 1.cilt izdihar tercüme ve dağıtım kitapevi, Kahire,2008, ‘s.’ 156.

Bu yükümlölük, garanti teorisi uyarınca söz konusu olmuştur. Bu teoriye göre, devletler, belirli toplumsal kesimlere diğerklerine kıyasla tazminat ödemeyi garanti eden bir dizi yasal düzenleme çıkarmıştır, örneğın engelliler, hastalar ve dul kadınlar gibi kesimler. Ancak üçüncü dünya veya gelişmekte olan ülkelerde, tazminat miktarı ve hak sahiplerinin kapsamı açısından durum farklılık göstermektedir.¹²⁹ Irak mevzuatına baktığımızda ve Medeni Kanun'un 219. maddesi uyarınca, hükümetin sorumluluğı karinelerde sözde hata olduğu varsayımına dayanır, tabi olanın eylemleri için tabi olunanın sorumluluğunun temeli olarak belirli sınırlar içinde garanti teorisi temelinde sorumluluk kurmaya çalışmıştır. Bu, 1986 tarihli Irak Medeni Kanun taslağının 411 Maddesinde şart koşulan şeydir (tabi olunan tabi olanın neden olduğu zararlardan vetabi olunanı denetleme ve yönetme konusunda fiili yetkiye sahip olanlar sorumludur. Zarar, işın veya işın yapılmasından veya gecikmesinden dolayı meydana geldiğı sürece ve zarar tabi olanın kastından veya ağır hatasından kaynaklanmadıkça, tabi olunanın ödediğı tazminatı tabi olandan talep etme hakkı yoktur. Söz konusu metnin, tabi olanın gözetim ve rehberlik konusundaki hatasını kanıtlamaya ve hatta kendi adına bir hata varsaymasına gerek kalmadan, tabi olanın neden olduğu zararların tazmininde kefil kabul edilmesinde garanti teorisini benimsediğini görüyoruz. Bu nedenle, çalışan kasten yaptığı işten zarar görmedikçe, devletin çalışanlarına ödediğini iade isteme hakkına sahip olmadığını görüyoruz.

Medeni Kanun'un maddeleri çerçevesinde ise, başkasının çalışmasından sorumlu olan kişinin, garanti altına alınanlar dahil, iadesini düzenleyen 220 maddesini görüyoruz.

¹²⁹ Gelişmekte olan ülkeler, birleşik bir sosyal güvenlik sistemi tanımlama konusunda farklılık gösteriyordu.. İbrahim Kuveydir, Enzimetu Dımanul İctımaı, 1.cilt Vatan kitapevi, Bingazi, Libya, 1992''s.'' 27.

Yürürlükteki medeni kanun ile henüz gün ışığına çıkmamış, daha ziyade tazminat garantisi açısından sadece bir proje olan 1986 tarihli medeni kanun taslağı arasında tazminat ve başkalarının çalışmasından sorumlu kişinin iadesi veya iade edilmemesi arasında açık bir çelişki buluyoruz.¹³⁰ Dayanışmadan kastedilen ise, bireyler arasındaki karşılıklı dayanışma ve hayatın sonuçlarına ve gerekliliklerine karşı çabalama, yani tehlikelere karşı iş birliğidir.

Dolayısıyla devletin terör suçlarından etkilenenlere tazminat ödeme yükümlülüğü, toplumsal dayanışmaya dayalı bir sorumluluktur ve devlet, etkilenenlere mali durumuna göre tazminat ödemelidir.¹³¹

2.1.2.2. Terör Eylemi Sorunun Aşamalarına Göre Seçimi

Terör eylemleri kurbanlarının büyük çoğunun kurtulmamasını hedefler Mağdur-terörist ilişkisi olmaksızın mağdurların seçilmesi ve kimliği belirlenemeyen bir grup veya büyük bir grup tarafından tehdit edilirken, tespit edilse bile bu eylemler büyük maddi kayıplara ve vatandaşlar üzerinde derin psikolojik etkilere neden olmaktadır. Güvenlik hizmetlerinin suçla mücadeledeki yeterliliğine ve kolluk kuvvetlerinin etkinliğine olan güven eksikliği ile, terörizm görüntüleri ve doğrudan hedeflerinin farklılaşması, mümkün olan en fazla sayıda gerilimi yaratmak için bireyleri - kasıtsız olanları- paniğe sevk eder.¹³² İstikrarsızlaştıran, yok eden, etkileri devletin şahsına ve çıkarlarına

¹³⁰ 1987 tarihli ve 71 sayılı Irak İş Kanunu'nun (112) maddesini ele aldığı, devlet sigorta teorisine göre sigortayı üstlenir.

¹³¹ 11 Eylül olaylarında olduğu gibi, Amerika'da terör suçlarından etkilenen kişi başına 3.000.000 dolar'dan fazla bir meblağda tazminat bulduğumuz için, mevzuat bir ülkeden diğerine ekonomik durumuna göre farklılık gösteriyor, ancak Rusya'da biz Moskova tiyatrosunun terör suçunda olduğu gibi, tazminat miktarının çok küçük olduğunu ve her kurban için 100 yüz bin dolara eşdeğer olduğunu tespit ettik.

¹³² . Muhammed Abdullatif Abdulal, Tavidul Mecna Aleyhim ‘s.’ 104

yansıyan bu eylemler, belli bir kara parçasına göre değil, tüm dünyayı kapsayacak şekilde yayılmış, ciddiyeti fail ve mağdur sayısıyla ölçülmemiştir. Terör eylemlerinin toplum üyeleri arasında tehlike yayma, barışı bozma ve çevreye, tesislere, kamu fonlarına vb. zarar verme gücüdür. Hedefler düzenli bir şekilde teröristler tarafından seçilir. Bu zararı önlemek için Ülkeler, terör eylemiyle hiçbir ilgileri olmadığı için bu terör eylemlerinin kurbanlarına tazminat vermeye karar verdiler. Tazminat, terör eyleminin meydana geldiği ülkenin bu mağdurlara sağlayabileceği en düşük miktardır ve, terör eylemi sonucunda maruz kaldıkları zararların bir kısmını karşılamalarını garanti eden adil, eksiksiz ve hızlı bir tazminat olmalıdır, Hele hele tehlikesi ve zararı herkesi kapsayacak hale geldikten sonra, bugün ya da yarın her birey terör eyleminin kurbanı olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.¹³³ Terör eylemleri, mağdur ve teröristin döndüğü kapalı bir çemberdir ve dünyanın bundan kurtulmasının hiçbir yolu yoktur. Baskı ve adaletsizliğin nedenlerini ortadan kaldırmanın dışında, terör eylemlerin modeli bazen toplu katliam şeklinde bulunurken, diğer zamanlarda da bir uçağı kaçırma veya bir binayı yıkmaya şeklinde Belirli bir yerde patlama şeklinde de olabiliyor. Bu, düzenin ihlali ve suçlunun en uzak hedefine ulaşması için güvenliğe bir gözdağıdır.¹³⁴

2.2. Terör Eylemlerinin Mağdurlarının Haklarının Sağlanması Ve Bunların Tazmin Edilmesi İçin Prosedürler

Hukuk sistemi, ister sosyal ister bilimsel olsun, toplumun her düzeyinde hukuk ile güncel veriler arasında uyum sağlamak için çalıştığında etkili bir sistem olarak kabul

¹³³ . Ahmed Şevki Ebu Hutve, Ceraimu Tarid Lilhatril A'm, Kahire, Nahdatul arabiyye Kitapevi, 2013 's.' 33

¹³⁴ . Muhammed Ebul Feth El-ğınam, Elirhab Veteşriatil Mukafehati Fi Düveli Demukratiy, , Kahire, Nahdatul arabiyye kitapevi, 2012 's.' 216.

edilir. Bu nedenle, bu bölümde, terör eylemlerinin mağdurlarının haklarının sağlanması ve bunların tazmin edilmesine yönelik prosedürlerle ilgileneceğiz:

2.2.1. Terör Eylemlerinin Kurbanları İçin Kanunların Sağlanması

Ülkeler gerekli kontrolleri ve altyapıları oluşturarak bu boşluğu doldurmaya çalışmışlardır. Bunun nedeni, onları tazminatsız veya genel haksız fiil sorumluluğu kurallarına göre terk etmenin, terör eylemleri sonucunda kendilerine verilen zararları karşılamamasıdır. Bu nedenle, bu meselede terör eylemlerinin mağdurları için yasaların güvence altına alınmasını ele alacağız.

2.2.1.1. Mağdurların Haklarının İç Hukukta Güvence Altına Alınması

Irak'ın 2003 yılından bu yana tanık olduğu ve halen devam eden kanlı olaylardan sonra, 20/2009 tarihli kanun¹³⁵ çıkarılana kadar terör eylemleri mağdurları ve tazminat haklarına ilişkin açık ve kesin bir yasa mevcut olmayıp, Bu yasadan önce, 2004 tarihli 10 ve 17 sayılı Kararlar ve bu konudaki müteakip talimatlar uygulanıyordu.

Ancak bu kararnamede asker olmayan memurların haklarına yer verilmediği gibi, yaralananların ve memur olmayan şehitlerin haklarına da değinilmemiş, faili meçhuller tarafından öldürülen ve yaralananların tazmini konusunda ihmal edilmiştir. Aynı şekilde bu hususta tazminatın kanuni mirasçılara göre dağılımı esas alınmamış, bu da dağıtım sürecinde birçok karışıklığa yol açmıştır. Bu iki hususta değişiklik yapılmış¹³⁶ ve 2009

¹³⁵ Bu kanun Irak Gazetesi'nin 28.12.2009 tarih ve (4140) sayılı sayısında yayımlanmıştır.

¹³⁶ Birçok yönerge yayınlanmış ve bu yönergeler kapsamında emirlerin maddeleri ve paragrafları değiştirilmiştir. Bu yönergelerden bazıları şunlardır: İlk olarak, 2004'e dayanarak hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nun dördüncü maddesine atıfta bulunan ilk yönergelere, Başbakan'ın onayıyla yayınlandı ve bu yönergeler Irak Resmi Gazetesi'nin 28/8/2006 tarihli sayısında veya (4025) sayılı sayısında yayınlanmıştır. İkinci yönergeler de Irak Resmi Gazetesi'nin 19/10/2006 tarihli sayısında (4027) yayınlandı. Ayrıca, 2005'e dayalı yönergeler yayınlandı ve bu yönergeler kapsamında Adalet Bakanlığı

tarikh ve 20¹³⁷ [Savaş Harekâtları, Askeri Hatalar ve Terör Harekâtlarından Etkilenenlerin Tazminatı] sayılı Kanunun onaylanmasından sonra resmi gazetede yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu yasa genel olarak yasama hatalarını ve 2004 yılının 10 ve 17 numaralı kararlarla meydana gelen vetoyu (Şirketler kurumlar - sendikalar tarafından temsil edilen ... vb.) ele alıyor, ancak bu yasa manevi tazminatı ayrıca, kayıp kişilerin ailelerini bir arsaya hak kazanmaları veya onlara emeklimesi vermelerini de hariç tuttuğu için eleştirilmeye devam etmiştir.

Ancak şehit aileleri ile tam veya kısmi maluliyete uğrayanlar için tazminat miktarlarının artırıldığı için önceki ikisine göre daha olumlu bir düzenlemedir ve bu miktarlar daha makul kabul edilir. Ayrıca şehidin ailesine yasal mirasına göre tazminat ödenmesi, ayrıca tamamen ve kısmen engelli olanlara ek olarak her şehit için emekli maaşı ve bir arsa verilmesi öngörülmüştür.

Irak'ta toplumu terör eylemleri nedeniyle kanlı olaylarla tehdit eden zorlu güvenlik koşulları ışığında, haksız fiil sorumluluğunun genel kuralları, bundan artakalan bu zararlar karşısında yetersiz kalmaktadır. Aynısı, sağladığı yetersiz meblağlarla 2004 yılının 10 ve 17. kanunları için de geçerlidir. Ayrıca, eski rejimin uygulamaları sonucunda vücutlarının bir kısmını kaybeden etkilenenlerin tazminine ilişkin 2005 tarihli ve 5 sayılı yasa çıkarılmıştır. Bu yasa, askeri kategoriden etkilenenlerin tazminatını düzenlemiştir.

personelinden özel koruma görevlileri ve tesis bekçilerine şehitlik hakları ve tazminatlar sağlanmış ve bu yönergeler Irak Resmi Gazetesi'nin 23/11/2005 tarihli sayısında (4010) yayınlanmıştır.

¹³⁷ Bu kanun Irak Gazetesi'nin 28.12.2009 tarih ve (4140) sayılı sayısında yayımlanmıştır.

2.2.1.2. Arap Yasalarında Mağdurların Haklarının Sağlanması

Çoğu Arap yasası, mağdurların zararlarına göre tazmin etme haklarını garanti altına almak için medeni hukukta öngörülen maddeleri uygulamıştır. Arap ülkelerinin kanunları, terör mağdurlarının haklarını nadiren eşit bir şekilde güvence altına almakta olup, bazıları gerçek ve ciddi bir şekilde garanti altına almak için büyük adımlar atarken, diğerleri güvence sağlama konusunda hala bocalamaktadır.¹³⁸

Suudi Arabistan Krallığı anayasası, Madde 27'de [devletin olağanüstü hal durumunda vatandaşın ve ailesinin haklarını garanti ettiğini ve sosyal güvenliği desteklediğini belirtmektedir. Temel hukukun 11. maddesine baktığımızda, ‘Suudi toplumu, bütün üyelerinin Allah'ın ipine sımsıkı sarılmaları ve kendi aralarında doğruluk, takva ve iyilik içinde yarışma temeline dayanacaktır.¹³⁹

Kuveyt hukukuna baktığımızda ise, Usul Kanunu'nun 111. maddesi, suçtan zarar gören herkesin Ceza Mahkemesi'nde hukuk davası açabileceğini belirtmektedir. Yani, terör ve korkutma olaylarıyla bağlantılı şiddet içeren suçlar da dahildir.¹⁴⁰

Aynı şekilde Kuveyt Medeni Kanunu'nun 253/2. maddesi uyarınca yasaya aykırı fiilden sorumlu kişinin davası bir suçtan kaynaklanıyorsa, ceza davası devam ettiği sürece zaman aşımına uğramışsa da düşmez.¹⁴¹

¹³⁸ . Taha Müteveli, a.g.e ‘‘s.’’ 217

¹³⁹ Suudi Arabistan Krallığı, Sosyal Fon Yönetmeliği'nin [Bir sosyal dayanışma fonu kurulu] (1) maddesinde belirtilenleri mağdurlara uygulamıştır.

¹⁴⁰ Bu yasanın (109) maddesi ayrıca, suçtan zarar gören kişiye, suçla ilgili davayı gören ceza mahkemesinde veya hukuk mahkemesinde dava açmayı seçme hakkı verir.

¹⁴¹ Kuveyt kanununda, terör eylemlerinin mağdurlarının bu eylemler hakkında karar veren mahkemeler önünde tazminat davası açma hakları olduğuna izin verilmektedir. Kanun No. 67/1980 yayınlanmış olup, bunun Madde 256/1'si [İslam Hukuku hükümlerine göre diyet gerektiren ve Madde 251'de belirtilen diyet tablosunu içeren, insan vücuduna zarar verilmesi durumunda ve yasa dışı işlemlerden sorumluluğa ilişkin

Ürdün kanunlarına baktığımızda, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 52. maddesinde şunu şart koşturaktadır: Bir suçtan veya kusurdan zarar gördüğünü düşünen herkes, bu Yasanın 5. maddesi hükümlerine göre Cumhuriyet savcısına veya yetkili mahkemeye şahsi talep statüsüne bürünerek şikâyetle bulunabilir. Böylece, Ürdün hukuku, zarar gören kişinin ceza mahkemeleri önünde sonuç olarak tazminat talep etmek için dava açma yolunu seçmesine izin vermektedir.

Mısır hukuku ise çoğu hukukçunun, anayasanın 57. maddesindeki "Herhangi bir vatandaşın veya başkasının özel yaşamının veya kişisel özgürlüğünün ihlali durumunda devlet tarafından saldırıya uğrayanlar için adil tazminat sağlanır" ifadesinin, terör eylemlerinin kurbanlarına bu madde uyarınca tazminat sağladığına ve haklarının anayasal metin gücü ile garanti altına alındığına inandığını belirtir. Bu da özel bir yasayı çıkarma ihtiyacı olmadığı anlamına gelir ve bu hak, bu madde metni temel alınarak uygulanabilir.

Arap yasalarından söz edildiğinde, terör eylemlerinin kurbanlarının haklarını güvence altına alma konusundaki tutumlarının, onlara gerekli ve etkili korumayı sağlayamadığı açıktır. Genellikle, ihmale ilişkin sorumluluk kuralları çoğu durumda uygulanır ve zarar gören kişi, asli meselelerde sivil mahkemelere veya ceza mahkemelerine asli sıfatıyla başvurarak uygun tazminat talep edebilir. Ayrıca, çoğu ülke terörizmle ilgili davaları görüşen mahkemeler önünde kişisel hak talebinde bulunmayı yasaklar.

hükümler uyarınca tazminat sorumluluğunu belirleyememenin...] yanı sıra Medeni Kanun'un 227, 228 ve 230 maddelerini ele alan maddeler vardır.

Genel kurallar, terör eylemlerinin neden olduğu zararları kapsamak için yeterli olmadığından, Arap yasaları terör kurbanlarının tazminatlarını garanti altına alma konusunda zayıf bir konumdadır. Maalesef, kurbanlar belirli sınırlamalarla karşı karşıya kalarak, tazminat almaktadırlar. Ancak yasaların doğası gereği, tazminatlar oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, genel olarak Arap ülkeleri yasama organlarının ve özel olarak ulusal yasama organımızın terör eylemi mağdurları için özel bir sosyal fon oluşturması umulmaktadır. Bu fonun adı 'Terör Eylemleri Kurbanlarına Tazminat Fonu' olabilir.¹⁴² Ülkemiz, günlük ve sürekli terör eylemleri nedeniyle ciddi sorunlarla karşı karşıyadır, bu nedenle bu fonun kurulmasına büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

2.2.1.3. Yabancı Hukukta Mağdurların Haklarının Güvence Altına Alınması

Uluslararası düzeyde, terör suçlarının kurbanlarına yardım sağlanmasıyla ilgili olan ve Avrupa Adalet, Güvenlik ve Özgürlük Komisyonu Başkan vekili tarafından yapılan açıklamada Avrupa Terör Suçları Mağdurlarını Finansman Programı Avrupa stratejisinin terörle yüzleşmesinin bir parçasıdır.¹⁴³ ayrıca uğradıkları tüm zararların tazmin edildiği yer ve mağdur tarafından desteklenen kişilerin tazminatını daiçermektedir.

Ayrıca bedenlerine veya sağlıklarına olan zararlar, kazanç anlamında kaybettikleri ve başlarına gelen zararlar da teminat kapsamındadır. Aynı şekilde, çoğu yabancı ülke terör eylemlerinin kurbanlarını tazmin etmek için özel fonlar oluşturmuştur. Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu'nun raporu (2003), terör eylemleri mağdurlarının ve bu tür

¹⁴² Age, s.225.

¹⁴³ 24 Kasım 1983'te toplanan Avrupa Konvansiyonu, Konsey'e üye Avrupalı devletler tarafından imzalandı, 1 Şubat 1988'de yürürlüğe girdi ve Norveç, Yunanistan, Türkiye, İngiltere ve diğer ülkeler tarafından onaylanmıştır.

fonları kuran ülkelerin haklarının güvence altına alınmasının önemini ortaya koymuştur. Bu ülkeler: Hollanda (1975) Belçika (1975) İsveç (1978) ABD (1979) Japonya (1980) İtalya (1980) Fransa (1986) ve diğer ülkelerdir.¹⁴⁴

2.2.2. Terör Eylemlerinde Tazminat İçin Yargısal Hükümler

Çoğu ülke, terör olaylarının meydana gelmesini önlemek ve bu eylemlerin faillerini cezalandırmak için terörle mücadele politikalarını yeniden gözden geçirme ve sıkılaştırma eğilimine girmiştir. Bu nedenle, bu aşamada, terör eylemlerinde tazminata ilişkin usul hükümlerine değineceğiz.

2.2.2.1. Terör Eylemlerinin Mağdurlarını Tazmin Eden Yetkili Makam

Irak mevzuatına göre, 2009 yılında kabul edilen 20 sayılı yasa, savaş operasyonları, askeri hatalar ve terör saldırıları nedeniyle zarar görenlere tazminat sağlamak amacıyla dördüncü bir yöntem olarak özel bir kuruluşun kurulmasını öngörmüştür. Bu, yasanın üçüncü maddesi tarafından belirtilen bir yönlendirmedir: Bu kanun kapsamında aşağıdaki düzenlemeler yapılır: İlk olarak, savaş operasyonları, askeri hatalar ve terör eylemleri nedeniyle zarar görenlerin tazminatını sağlamak amacıyla Bağdat merkezli bir komite oluşturulur. Bu komite, Başbakanlık bünyesinde faaliyet gösterir.

İkincisi: Savaş operasyonları, askeri hatalar ve terör eylemleri nedeniyle zarar görenlerin tazminatını sağlamak amacıyla, Bağdat'ta alt komiteler ve Kürdistan bölgesinde ve her bir bölgede bir komite oluşturulacaktır. Ayrıca her ilde bir "Savaş Operasyonları, Askeri Hatalar ve Terör Eylemleri Nedeniyle Zarar Görenlerin

¹⁴⁴. Hasan Abdurrahman Kuddüs, Elhakku fi Tavid, Kahire, Nahdaul arabiyye Kitapevi, 2013, ‘s.’ 224.

Tazminatı Alt Komitesi" kurulacak ve bu alt komiteler, merkezi komitenin onayıyla gerektiği takdirde kendi bölgelerinde ofisler açma hakkına sahip olacaktır.

Irak'ta tazminat komisyonunun ilk oluşumu, 2003 olaylarından sonra Bağdat İl Meclisi'nin 2004/273 sayılı idari emri ile gerçekleşmiştir.¹⁴⁵ Dört yönlü değerlendirilmenin ardından, tazminatın hangi makamın kararına bağlı olduğunu belirlemek için hukuk alanında yaygın olan bir görüşe değinmek gerekir. Bu görüşe göre, tazminat konusunda ceza yargısının karar vermesi gerekmektedir. Bu, idari birimlerin karar veremeyeceği hukuki konularla ilgili sorunlar ortaya çıkarmaktan kaçınmak için gereklidir ve daha sonra yargı kararlarına uyma açısından idari kararlarla çelişki yaşanmamasını sağlamak için önemlidir. Böylece mağdurların tazminat hakları konusunda mahkeme kararlarına uyulması sağlanabilir.¹⁴⁶ Bu alanda, terör eylemlerine ilişkin tazminat taleplerine bakacak olan makamın, aşağıdaki iki durumdan birine göre hareket etmesi gerekir:

Birincisi: Davanın terör eylemlerinden zarar gören kişiler tarafından açılması durumunda, tazminat talebi üzerinde karar vermek için yetkili makam, genellikle hukuk mahkemeleridir. Ancak, fail (terör eylemi işleyen kişi) hakkında cezai davaya başlanması durumunda, ceza mahkemesine de tazminat talebi sunulabilir ve bu mahkeme de tazminat kararı verebilir. Ayrıca, yasaların geçici tazminat sağlamaya izin verdiği durumlarda, kamu davası veya mahkeme tarafından tazminat belirlenebilir.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Ekrem Farac, Terörizm ve Terörsüzlük Kavramı ve Aralarındaki Sınır, Beytul hikme Yayınevi El-Hikme dergisi, , Bağdat, Sayı 29, Eylül 2002, “s.” 138.

¹⁴⁶ Bkz: Samir İbrahim Cuhmani, Mefhumul İrhab fi Kanunil Düveli, Darul Havarani Basım, yayım ve dağıtım Darul Havarani, Şam, 1. baskı, 1998, “s.” 17.

¹⁴⁷ Fuat Kostantin Nisan, Uluslararası Terörizm Fenomeninin Doğası ve Siyonist Gelenekler ve Uygulamalarındaki Yeri Üzerine Analitik bir Çalışma, Basir Yayınevi, Beyrut, 1999, “s.” 6.

İkincisi ise: Bu durum, suçlunun (terör eylemi faillerinin) bilinmemesi nedeniyle ceza davası açılmamasıyla ilgilidir ve bu durum genellikle en yaygın ve en genel durumdur. Bu nedenle, tazminat kararının idari bir otoritece değil, yargı merciince verilmesi gerekmektedir, çünkü tazminatın incelenmesi, yalnızca hukuki sorunları yargısal veya yasal bir merciin doğru bir şekilde değerlendirebileceği şekilde gerektirir.

Ancak pratikte uygulanan tazminat sistemleri Irak hukukunun benimsediği yaklaşımdır. Bu da dördüncü yaklaşımdır ve tazminatın değerinin belirlenmesini ve işlevlerini yasayla belirleyen uzman bir kuruma vermektedir¹⁴⁸ Gerçek şu ki, dördüncü yaklaşım, terör eylemlerinin kurbanlarını tazmin etmenin en uygun yoludur.

2.2.2.2. Terör Eylemlerinde Tazminat İşlemleri

Tazminat, sorumluluğun zarara neden olandan kaynaklandığı kanıtlandığında, gerçekleşen sorumluluğun etkilerinden biri olarak ödenmesi gereken cezadır. Tazminat çeşitli şekillerde verilir ve hepsini bir araya getiren ortak bir noktası vardır, o da zararın telafisi amacıdır ve mahkemenin durumları ve adalet ilkelerini dikkate alarak eşit şekilde telafi edilmesi gerektiğidir. Bu, mağdurun kaybettiği şeyleri ve kazanamadığı şeyleri kapsamalıdır.¹⁴⁹ Bu, tazminat hükmünün, tıpkı terör operasyonlarından etkilenenlerin uğradığı maddi zararın tazmini gibi, unsurlarını ve niteliğini belirleyen vemaddi olarak değerlendirilmesini sağlayan karar olduğu anlamına gelir. Özellikle bedensel yaralanma nedeniyle yapılan tüm harcamaları, özel tedavi maliyetlerini ve yaralanma süresince hizmet giderlerinin tüm türlerini, yasal giderleri ve işten uzak kalma veya iş yapamama masraflarını ve diğer giderleri içerir.

¹⁴⁸ Muhammed bin. Ebubekir Razi, Muhtaru Sıhah, İrşad Yayınevi, Beyrut, 2003 ‘‘s.’’ 259.

¹⁴⁹ . Abdurrezzak Sinhuri, Elveciz, a.g.e ‘‘s.’’ 1350.

Psikolojik zararların tazmini anlamına gelen manevi tazminat, mağdurun maruz kaldığı acı, ıstırap ve psikolojik faktörler için tazminat talep etmesini sağlar. Terörizm suçlarından kaynaklanan zararlar, devlet memurlarının güvenliği sağlama görevleri sırasında yaptıkları hatalardan kaynaklanan zararlar açısından tazminatın belirlenmesi zorluklar taşır.¹⁵⁰ Öte yandan, zararın ve değerinin sürekli değişmesi nedeniyle bu tazminatın kapsamının kalıcı olarak belirlenmesi mümkün değildir. Terör suçlarından kaynaklanan zararların nihai değerinin belirlenememesi, bu suçların yol açtığı geniş etkilerden dolayıdır. Bu etkiler, yaralanma, yaralanma sonucu ölüm, psikolojik ve sosyal etkiler gibi çeşitli acıları içerir ve bu acılar kesin bir şekilde değerlendirilemez. Yaralanma doğası gereği aynı seviyede kalmaz, kişi zararlı olaya maruz kaldığı andan itibaren etkisi değişebilir. Hasarın şiddeti artabilir veya durum iyileşebilir ve tazminat, meydana gelen zararın miktarına bağlı olarak belirlenir. Bu, tazminat hesaplanırken fiziksel veya zihinsel yaralanmanın ağırlaştırılması veya iyileştirilmesinin dikkate alınmasını gerektirir. Bu durumda, engelli kişinin iş göremezlik oranının artması ve durumunun kötüleşmesi, tazminat talep etme hakkında etkili olacaktır. Benzer şekilde, psikolojik acılar, mağdurun hayattaki bazı keyiflerden mahrum kalması ve fırsatları kaçırmaması, tam tazminat ilkesine göre değerlendirilmelidir. Irak yasama organı, tazminatın değerlendirilmesi konusunu medeni sorumluluk kapsamında ele almıştır.¹⁵¹ Medeni Kanun'un 169. maddesinde¹⁵² belirtildiği gibi, tazminat hesaplanmadıysa,

¹⁵⁰ Hassan Hantush, Haksız Fiil Sorumluluğunda Değişken Zarar ve Tazminatı, a.g.e, 's.' 71. Dr. Ahmed Said Zakrad, a.g.e 's.' 121.

¹⁵¹ Avukat Isa Mustafa Hamadin tarafından görülen hukuki sorumluluğun telafi edici işlevleri, çevresel zarar için haksız hukuki sorumluluk, 1. baskı, Darul yazuri Amman, Ürdün, 2011, 's.' 41. Eşref Cabr Said, Şifa veya Yaşam Fırsatını Kaçırmanın Tazminatı, Fikrul cami Yayınevi, 2010, 2007, 's.' 62.

¹⁵² Madde 169'da Medeni Kanun'da şöyle denir:

1- Sözleşmede veya kanunda tazminat belirtilmemişse, mahkeme tazminatı belirler. 2- Tazminat, sözleşmeden kaynaklanan her türlü yükümlülüğü kapsar; taşınmazların devri veya kullanımı, diğer taşınmaz hakları veya iş yapma veya yapmamaya ilişkin yükümlülükler de dahildir. Tazminat, alacaklının

mahkeme bu tazminatı değerlendirmeye yetkilidir. Tazminatın değerlendirilmesi, önceden belirlenmediyse veya üzerinde anlaşma sağlanmadıysa, tazminatın değerlendirilmesi mahkemelerin yetkisine girer ve hakim tazminatın değerlendirmesinde yetkilidir. Irak yasama organı, sadece medeni kanunun 169. maddesi ile tazminatın tayin edilmesi meselesini ele almamış, aynı zamanda diğer bir madde olan 207. maddesinde,¹⁵³ mağdura karşı yapılan zararların tazmin edilmesinde hatta gayrimenkulün menfaatlerinden yoksun bırakılmasının tazmininin takdirinde yargı yetkisine atıfta bulunmuştur. Yasa koyucu başka bir maddede taksit veya aylık gibi tazminatın ödeme şeklini ele almış, mahkemenin de durumu eski haline döndürmeye veya belirli bir işin ifasına hükmetmeye yetkili olduğunu 209. Madde aracılığıyla bulduğumuzu belirtmiştir.¹⁵⁴

Medeni kanunun 208. maddesi,¹⁵⁵ eğer değerlendirmeden haksız bir sonuç çıkarsa, mağdurların değerlendirmeyi makul bir süre içinde yeniden incelemek için talepte bulunma haklarına sahip olduklarını belirtir. Tazminatın, çalışanlarının güvenliğini sağlanması alanındaki hatalarından dolayı hukuk devletinin sorumluluğu

kaybettiği veya haklarını zamanında yerine getirmediği için kaçırdığı kazancı içerir. Ancak, bu, borçlu tarafından yükümlülüklerini yerine getirmemesi veya geciktirmesi sonucu doğal bir sonuç olmalıdır. 3- Borçlu ciddi bir hata veya kusur yapmamışsa, tazminat sözleşmenin yapıldığı zamanda tipik olarak beklenen kayıpları veya kaçırılan kazançları aşmamalıdır.

¹⁵³ Madde 207'da Medeni Kanun'da şöyle denmektedir:

1- Mahkeme, her durumda zarar görenin zararının ne olduğunu ve kaçırdığı kazancı belirleyerek tazminatı belirler, ancak bu zarar ve kayıp, haksız eylemin doğal bir sonucu olmalıdır. 2- Tazminatın belirlenmesinde, maddi nesnelerden elde edilen yararın kaybedilmesi de göz önünde bulundurulur ve ücret garantisi de tazminatın bir parçası olabilir.

¹⁵⁴ Madde 209'da Medeni Kanun'da şöyle denmektedir:

1- Mahkeme, koşullara göre tazminat şeklini belirler ve tazminat taksitleri veya düzenli gelir olarak ödenebilir ve bu durumda borçlu bir sigorta sağlamakla yükümlü olabilir. 2- Tazminat nakit olarak belirlenebilir, ancak koşullara göre mahkeme, zarar görenin talebi üzerine durumu önceden olduğu gibi geri getirmek veya belirli bir eylemi yerine getirmeyi emretmek veya karşılıklı olarak eşitliği sağlamak için hüküm verebilir.

¹⁵⁵ Yemen yasasının (208) maddesine bakın (mahkeme tazminat miktarını yeterli açıklıkla belirleyemezse, mağdur tarafın makul bir süre içinde tahminin yeniden gözden geçirilmesini talep etme hakkını saklı tutabilir).

kapsamında, beklenen ve beklenmeyen doğrudan zarar üzerinden hesaplandığı önceki metinlerden anlaşılmaktadır. Bu hatalar birden çok zarara yol açtığından ve burada mahkeme tazminatı hesaplarken, davanın taraflarını çevreleyen tüm koşulları ve devlet çalışanlarının bu hatalarının meydana gelmesine eşlik eden koşulları dikkate almak zorundadır. Bu değerlendirme, tazminatın zararlarla dengelemesi için sabit tazminat unsurlarına göre yapılmalıdır ve bu unsurların dengelemesiyle tazminatın belirlenmesi sağlanmalıdır.

Irak yasama organı Mısır yasama organının aksine, manevi zararların tazminatını ayrıntılı bir şekilde ele almamıştır. Mısır yasama organı, genel sorumluluk kurallarına dayanarak manevi zararların maddi zararlarla eşit şekilde tazmin edilmesini öngörmüştür. Mısır Medeni Kanun'un 222. maddesiyle manevi zararların tam tazmininin değerlendirilmesinde zorluklar bulunmaktadır. Ayrıca tazminatın belirlenmesi başka bir madde olan 171-A maddesinde¹⁵⁶ de ele alınmıştır. Ayrıca, aynı kanunun 221. ve 222. Maddelerinde de, hakim tarafından oluşan zararın tazminatının belirlenmesi konusuna işaret edilmiş olup, bu, Mısır hukukunda hakimin bağımsız olarak yargılamada bulunabileceği objektif konulardan biridir ve temyiz mahkemesinin denetimine tabi değildir.¹⁵⁷ Bu tazminat, maddi ve manevi zararları kapsar.

Mısır Yargısının tazminatın değerlendirilmesine ilişkin duruşu, tazminatın hasarın meydana geldiği zamanda değil, hüküm verildiği zamanda belirlenmesi gerektiği

¹⁵⁶ Mısır Medeni Kanunu'nun 171-a maddesinde şöyle denmektedir:

a) Hakim, koşullara göre tazminat şeklini belirler ve tazminat taksitler halinde ödenebilir veya düzenli gelir olarak ödenebilir.

b) Tazminat nakit olarak belirlenebilir. Ancak, koşullara göre hakim, zarar görenin talebi üzerine durumu önceden olduğu gibi geri getirmek için emir verebilir.

¹⁵⁷ hukuk Yargısı, Temyiz No. 438, MÖ 56 yılı için, 23.12.1986. . Abdulvahhap Arafa, Medeni Tazminatta Arabuluculuk Sorumluluğu Hakkında, Üniversite yayın ve basım, İskenderiyye, basım yılı bilinmemektedir, 's.' 23.

konusunda karar almıştır. Mesele hüküm veren mahkemenin tazminatı takdir etmesine bağlıdır ve mahkemenin toplam zarara karar vermesi mümkündür. Mısır yargısı, tazminatın miktarını belirleme konusunda belirli bir yaklaşımı takip etmek zorunda olmadan geniş bir takdir hakkına sahip olduğundan, tüm zararlar için tazminatın belirlenmesine devam etmektedir. Bu yönde, Mısır Yargıtayı, kararıyla (tazminatın değerlendirmesi konusunda davanın yetkili mahkemesi olması gerektiğini ve mahkemenin tazminatı toplu olarak değerlendirebileceğini, birden çok zarar unsuru üzerinde ayrı ayrı tartışma yapabilme yetkisine sahip olduğunu belirtti. Tazminatın değerlendirilmesiyle ilgili olarak, yasada tazminatın değerlendirilmesini belirleyen bir hüküm bulunmadığından dolayı mahkemenin takip etmesi gereken ölçütlerle ilgili herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır.¹⁵⁸ Ancak, yaralanma nedeniyle oluşan zararın tazminini tahmin ederken, ihlale konu olan hak ile bu hakka verilen zararın tazminini birbirinden ayırmamız gerekir. Genel olarak suçlardan kaynaklanan zararın tazmini için bu tazminatın zararlarla orantılı olması gerekiyordu, yani tam zararın tazmini prensibi gerekiyordu, ayrıca mağduriyet yaşayan kişinin uygun koşullarının da dikkate alınması gerekiyordu. Ve örneğin, mağdurun mesleği, sorumlu kişinin hatası nedeniyle oluşan zararın üzerinde büyük etkiye sahip olabilir. Kuveyt mevzuatındaki durum ise, Irak ve Mısır mevzuatından uzak olmamıştır, çünkü Kuveyt Medeni Kanunu'nun 230-231 maddeleri, maddi ve manevi zararın tam tazmini ilkesine atıfta bulunmaktadır.

(Irak veya Fransız kanunlarında olduğu gibi terörizm mağdurlarının tazminatına ilişkin özel bir hüküm olmadığı durumlarda, Kuveyt Medeni Kanunu'nun 256. maddesi,

¹⁵⁸ Sivil Yargı, Temyiz 2953, MS 1995, Oturum 1/19/1995. Danışman Said Ahmed Şule tarafından atıfta bulunulan, Sorumluluk 86 ve Tazminat, a.g.e ‘s.’’46

haksız eylemin sorumlusunun belirlenemediği durumlarda devletin ruhsal zararları garanti etmesine atıfta bulunur, bu durumda tazminat hükümlerine göre tazminat ödenir).¹⁵⁹

¹⁵⁹ Irak veya Fransız kanunlarında olduğu gibi terörizm mağdurlarının tazminatına ilişkin özel bir hüküm olmadığı durumlarda, Kuveyt Medeni Kanunu'nun 256. maddesi, haksız eylemin sorumlusunun belirlenemediği durumlarda devletin ruhsal zararları garanti etmesine atıfta bulunur, bu durumda tazminat hükümlerine göre tazminat ödenir denmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖR EYLEMLERİNİ AZALTMAK İÇİN GEREKLİLİKLER VE BUNLARA KARŞI KOYMA YOLLARI

3.1 Ceza kanunlarında terör eylemleriyle mücadele

Devletten tazminat talebi, bir dizi prosedürel kurala tabidir ve çoğu yasal düzenlemeler, tazminat talebinin, terör eylemlerinin zarar görenlerin önceden polise bildirilmesi ve bu eylemlerle ilgili tüm bilgilerin sunulması şartına bağlı olduğunu gerektirir. Bu, yetkililerin suçluları tespit etmelerine yardımcı olmak ve adalet kurumlarına yardımcı olmak amacıyla yapılır. Ayrıca, polisten veya soruşturma organlarından talep edilen tüm yardımları sunması da beklenir.

3.1.1. Terör Eylemlerini Azaltmak İçin Nesnel Gereklilikler

Terör kavramını anladıktan sonra, sapkın fikirlere sahip olanları, akıllarının yozlaşmasına, düşüncelerinin sapmasına ve hakikatten uzaklaşmalarına inandırarak terörün önlenmesine odaklanmak gerekir. Bu sapkın fikirleri ele almadıkça ve terörizmi önlemek için caydırıcı yasalar çıkararak ve fikri muameleyle onlarla yüzleşmeden bu meseleyi başarmak zordur. Bunu iki kısımda ele alacağız:

3.1.1.1. Terör Eylemleriyle Mücadele İçin Yasal Gerekçeler

Birincisi: Fikri Oluşumda Bilimsel Öze Dönüş

İnsanı diğer bütün varlıklardan ayıran en önemli şey akıl olup onun varlığının, emniyetinin ve yaklaşımının delili de düşünmektir. Düşünme, insanın genel fayda

sağlamak ve içindeki genel zararı bırakmak için harcadığı zihinsel bir faaliyettir ve doğru ve sağlıklı sonuca ulaşmak için doğru ve sağlam bir başlangıç yapılması gerekir.

Bu da ister Allah'ın semavî kitaplardan indirdiklerini düşünme fiiline dönüşü gerektiren hukukî konum hakkında düşünmek olsun, ancak bilimsel temellendirme ile sağlanabilir.

Bu, deneysel bilimlerdeki bilimsel temellendirmeden bahsederken de geçerlidir. Fikir, temeli teorik olan değil de bilimsel olan bir şey olmalıdır. Çünkü inanç temelli duruşlar, insanlar arasındaki ilişkilerde pratik sonuçlar doğuran ve bilimsel gerçeklere dayananlar arasında belirgin bir fark vardır. Bilimsel temellendirmenin sonuçları net, sağlam ve daha kullanışlı olduğu için diğeri hatalı sonuçlar verecektir.¹⁶⁰ Temsilcileri yanıltıcı fikirlerden korunmanın vazgeçilmez bir yolu olan bilimsel temel, yanıltıcı düşüncelerin önüne geçmek için hayati bir önem taşır. Yetkililerin bilim adamlarını, yanlış fikirleri ve ilkeleri bilimsel gerçeklerle karşı koymaya teşvik etmeleri ve gerçekleri yaymak için bilimsel kurumlara özgür düşünce verilmesi ve gençlerin bu fikirlere kapılmalarını engellemek için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

İkincisi: Fikri Diyalog Ruhunu Geliştirmektir

Terörizmin özelliklerinden biri, fikri diyalogdan kaçınması ve buna karşı çıkmasıdır. Terörizm, genellikle en kötü şekilde yanıt vermekle karakterize edilen bir iletişim biçimidir. Oysa diyalog, engelleri kaldırır, birçok sorunu çözer ve yanlış anlamaları ve olumsuz ön yargıları düzeltir.¹⁶¹ Ve diyalog ya gerçeğe ya da yanlışla dayanır. Eğer tartışma ya da müzakere doğruyu ortaya çıkarmak ve göstermek için yapılıyorsa, o

¹⁶⁰ Celalettin Muhammed Salih a.g.e ‘‘s.’’ 207.

¹⁶¹ A.g.e ‘‘s.’’ 226

zaman bu takdir edilir çünkü doğruya aşina olan kişiler arasında gerçekleşir ve tartışma en iyi şekilde yapılır. Ancak, doğruyu savunmak için yapılan tartışma ya da cehaletten kaynaklanan bir diyalog ise, toplumun entelektüel güvenliğine zarar verecek ve çocukları arasında fitne çıkaracaktır.¹⁶² diyalog ve tartışma olanağı varken hakaret ve güç kullanma yoluna başvurmak doğru değildir. Bu nedenle, İbn Abbas'ın, Hz. Ali'ye karşı isyan eden Hariciler ile diyalog kurması örneğinde olduğu gibi diyalog, aynı zamanda İslam dininin bir prensibidir.¹⁶³ Düşünsel diyalog dürüst ve adil olmalı ve pratik konularda görüş farklılıklarını yakınlaştıracı yeteneğine sahip olmalıdır. Sapkın fikirlerin terörü doğurduğu ve toplumlar arasında yayılma korkusuyla mücadele etmek için, düşünsel diyalog, sapkın fikirleri reddetmeli ve istenen yararın elde edilmesine yardımcı olmalıdır, Bilgi ve tecrübe sahipleri, fikrî diyalogun etiğine dikkat etmeli ve temel meselelere odaklanmalıdır. Çünkü diyalog, pek çok yanlış davranış ve düşünceyi ortaya çıkarmakta ve sahipleri arasında eskiden oldukları yanlışlığa dair kanaatler üretmektedir.

Üçüncüsü: Farklılık Kültürünün Canlandırılmasıdır

Hayatın her alanında insanların görüş ve düşünceleri farklıdır ve bu, Yüce Allah'ın insanları farklı algılama, eğilim ve arzulara farklı yaratmasındaki hikmetidir ve bu gerçek, akli başında olanlar tarafından anlaşılır. İnsan, farklılıkları fark eden ve kabul eden birisi ise her zaman benzerlik ve buluşma noktalarını arar ve farklılıkların neden olduğu şeylerden uzak durur. Çünkü o, görüş ve fikirlerin çeşitliliğine inanır ve diğerleriyle iletişim kurar ve çatışma olmadan fikirlerinden faydalanır. Diğer yandan,

¹⁶² Hüseyin Mahmud Bevadi, Terör Sebeplerinin Yönleri, Arap fikir kütapevi, İskenderiyye, 2006's.'71.

¹⁶³ A.g.e 's.' 72

sapkın fikirlere sahip insanların önemli bir özelliği, farklılıklar konusunda anlaşmazlığa düşme ve diğerleriyle çatışma eğiliminde olmalarıdır. Toplumda karışıklık durumu ortaya çıkacak ve terör hüküm sürecektir.¹⁶⁴ Herhangi bir anlaşmazlığın insanlar arasında her zaman düşmanlık, çatışma ve şiddetle sonuçlanması mantıklı değildir çünkü insanlar arasındaki ilişki, önyargı veya terörizm değil, dayanışma ve hoşgörüye dayanır. Bu, bir diyalog ve fikirlerin sunulması olmadan başkalarına terör uygulamaya karşı bir engeldir.¹⁶⁵

Dördüncüsü: Fikri Eleştiriyi Benimsemektir

Öz eleştiriyi kabul etmek, düşünsel olgunluğun varlığının bir göstergesi ve düşüncenin sapmadan sağlıklı olduğuna dair bir izlenim vermektedir. Kavramları düzeltme yoluyla medeniyet ilerlemesini teşvik eder ve görüş ayrılıklarından kopma ve baskılamayı önleyici bir teşvik sağlayacaktır. Eleştiriye açık olmama durumunda korku, farklılık ve körü körüne takip etme hâkim olacak ve bu davranış çeşidi, çeşitliliği kabul etmek yerine alternatifleri reddeden ve yeni fikirleri kabul etmeyen bir davranış sergilenmesine neden olur. Doğru olmayan bu uygulamalar, sapkın düşüncenin özellikleriyle uyumlu hale gelir ve başkalarının zihinlerinde sınırlama yapabilir. Aksine, yapılan yapıcı eleştirileri kabul etmek, terörizmden korunmada en önemli araçlardan biri olarak kabul edilir.¹⁶⁶ Eğer eleştirel düşünce ilkelerine dayalı bir yaklaşım benimsenmezse ve fikirlerin düzgün bir şekilde düzeltilmesi ihmal edilirse, terör tehdidi artar ve kökleri

¹⁶⁴ İbrahim b. Nasır b. Muhammed Elhamud Entelektüel Sapma ve Terörizm İlişkisi, 1. baskı, İmam Muhammed bin Mesud İslam Üniversitesi Yayınları, 2008, ‘‘s.’’ 119.

¹⁶⁵ Malevi b. Abdullah eşşehrani Bilgi Hareketinin Fikri Güvenlik Üzerindeki Etkisi, 1. Baskı hamid Elakademiyun, Riyad, 2014, ‘‘s.’’ 183.

¹⁶⁶ . Celalettin Muhammed Salih, a.g.e ‘‘s.’’ 213.

daha da derinleşir.¹⁶⁷ Terörle mücadelede eleştirel düşüncenin amacına ulaşabilmesi için, eleştiri bilimsel ve kültürel olmalı, fikri hedeflemeli ve aşağılama ve iftira gibi davranışlardan kaçınmalıdır. Eleştirinin yapılış şekli, öğüt, yönlendirme, iyilik ve hayra teşvik ve doğru davranışlara teşvik ederek olmalı, aynı zamanda sapkın ve yanlış fikirlerden kaçınmak için uyarıcı ve sakındırıcı olmalıdır. Bu sorumluluklar farklıdır ve başlangıcı aileden yaparak düşüncelerini ve inançlarını yanlış fikirlerden uzak tutmak ve farklı türlerdeki terörizmle mücadele için ilk savunma olmak olabilir.^{166,168} Ayrıca, bilginler, din adamları, vaizler, üniversite öğretmenleri ve eğitimcilerin de terörle mücadele ve önlemeye yönelik sorumlulukları vardır.¹⁶⁸ Doğru yönlendirme ve yanlış fikirleri düzeltmeyle aydınlatılmış bilim, akıl ve düşüncelerle terörizmi ve onu önlemeyi hedeflemeli ve açıktır ki, düşünsel eleştiriye dair bu metodolojiden sapma, çatışmayı derinleştirip kin ve nefreti alevlendirebilmektedir. Bu açık bir şekilde terörizmin türlerinden biridir ve bundan uzak durulmalıdır. Düşünürler, bilim adamları, din adamları, vaizler ve tüm toplum kurumları ve bireyleri iş birliği yaparak, bu türden sapmalardan uzak durmalı ve sert bir şekilde mücadele etmelidir.

3.1.1.2. Terör Eylemlerini Caydırıcı Cezalar

Anayasal kurallar devletin en yüksek kurallarıdır ve diğer yasal kurallardan daha normlar hiyerarşisinde daha üstte oldukları için devletin yasal yapısında anayasal kuralların önemi büyüktür. Diğer tüm devlet organlarının, anayasal kuralın üstünlüğüne saygı göstermesi gerekir. Aksi takdirde faaliyetleri hukuka aykırı olabilir. Anayasa, devlette güvenliği korumak için anayasal hükümler içerebilir ve ilgili yasaların

¹⁶⁷ Celalettin Muhammed Salih a.g.e ‘‘s.’’ 219.

¹⁶⁸ A.g.e ‘‘s.’’ 222.

çıkarılmasına temel teşkil eder. 2005 Irak Cumhuriyeti Anayasası'nda, bu tür hükümleri içeren birçok madde yer almaktadır ve bunlardan biri olan 7/1 ve 7/2 maddesi, ırkçılığı, terörizmi inkar ve mezhepsel soykırımını benimseyen herhangi bir varlık veya yöntemin yasaklanmasını garanti altına almaktadır. Bu maddenin düzeltilmesi gerekiyordu ve gerçekte, Baas rejimini tasfiye etmeye yönelik "Hesaplaşma ve Adalet" yasası çıkarılmış, ancak bu çözüm olmamış, siyasi ve güvenlik açısından yaşanan gerçekler, zorlu bir güvenlik durumuna yol açan zorlama, mezhepçilik ve gergin siyasi söylem gibi faktörler, anayasa maddesinde yasaklanan şeylerin aksine genişletilmesine yol açmıştır. 7/2 maddesi ise devletin tüm terörizm biçimleriyle mücadele etme yükümlülüğünü ve topraklarını terör faaliyetlerinin merkezi, geçiş noktası veya sahası haline getirmemek için koruma altına almayı taahhüt ettiğini belirtmektedir. Anayasal hükümler, idari düzenlemenin temelidir. Yürütme, kanunlarla kendisine verilen yetkileri veya görevleri yerine getirirken, Anayasada belirtilen hükümlere dayanır ve bu doğrultuda yönetmelikler, talimatlar ve kararlar çıkarır.¹⁶⁹ 2005 Irak Cumhuriyeti anayasası, Irak'ın genel güvenliğini terörizmden korumak için anayasal metinler içermektedir.¹⁷⁰ Anayasa, "Devletin tüm terörizm türlerine karşı savaşmayı taahhüt ettiği ve topraklarını terörist faaliyetler için bir merkez, geçiş veya saha haline getirmekten kaçınacağı" şeklinde düzenleme getirmiştir.¹⁷¹ Irak anayasası ayrıca, Irak Ulusal İstihbarat Teşkilatının bilgi toplama faaliyetlerini yürüteceğini belirtmektedir. Ayrıca, uluslararası insan hakları ilkelerine uygun olarak, ulusal güvenliği tehdit eden durumların değerlendirilmesi, Irak hükümetine danışmanlık yapılması ve diğer anayasal hükümler de yer almaktadır.

¹⁶⁹ Halid b. Abdurrahman Elkureyşi Terörizm - Kavramının - Bazı Biçimleri - Onu Önlemenin Yolları, Mehcet Yayınevi, Beyrut, 2014, "s." 105.

¹⁷⁰ A.g.e "s." 118.

¹⁷¹ 2005 yılı Irak Cumhuriyeti Anayasası'nın 80/3. Maddesi.

Terörizmin, hukuki ve fiziki yollarla korunması ve korunması gereken kamu düzeninin en önemli unsurları olduğundan, yönetimin görevlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Irak Anayasası'nın 2005 yılındaki 9/1-A maddesinde, güvenlik kurumlarının oluşumu ve tüm Irak'ta terörizme karşı genel güvenliğin korunması için bir yöntem olarak belirtilir (Irak Silahlı Kuvvetleri ve güvenlik ajansları Irak halkının bileşenlerinden oluşur ve dengeli ve ayırım yapmaksızın benzerlik gösterir, sivil otoritenin liderliğine tabi olur, Irak'ı savunur, Irak halkının baskı aracı olmaz ve siyasi işlere müdahale etmez, güç paylaşımında rolü yoktur) görülür. 2005 Irak Anayasası'nda belirtildiği gibi, federal yetkililere tanınan özel yetkiler arasında genel güvenliğin korunması ve ulusal güvenlik politikasının tüm ülkeyi kapsayacak şekilde belirlenmesi yer almaktadır.¹⁷² Hukuk, meşruiyet kaynaklarından biridir ve bu nedenle idarenin, karar ve fiili işlemlerinde onun kurallarına saygı göstermesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bu kararlar veya fiili işlemler hukuka aykırı kabul edilerek iptal veya tazminat talebi gündeme gelebilir. Çünkü bu mevzuatlar, idarenin toplumdaki teröre karşı kamu güvenliğini koruma aracıdır ve idare bu mevzuatların uygulanmasına bağlı kalmalı ve çizilen çerçeveden dışarı çıkılmamalıdır. Irak'ın 2005 Anayasası'nda, İdarenin eylemleri için yasal temel olarak kanunun önemine vurgu yapılmıştır. Bu nedenle, İdarenin karar ve eylemlerinin kanuna uygunluğunu gözetmesi ve aksi takdirde bunların yasa dışı olabileceği ve iptal veya tazminat gerektirebileceği belirtilmiştir.

Ayrıca, Irak 2005 Anayasası'nda, ülke genelinde kamu güvenliğinin korunması için İdare hukuku araçları arasında, Irak'ta yaşayan yabancıların sınır dışı edilmesi veya çifte vatandaşlığı olanların vatandaşlıklarının iptal edilmesi gibi önlemler yer almaktadır. Bu

¹⁷² 2005 yılı Irak Cumhuriyeti Anayasası'nın 7/2. Maddesi.

önlemlerin alınması, yabancıların faaliyetlerinin Irak'ın kamu güvenliğini etkilemesi durumunda gerekli hale gelebilir, örneğin casusluk veya kaçakçılık gibi suçlar işledikleri durumlarda.

Bu yönde yapılan idari işlemlere dair pek çok yargı kararı da mevcuttur. Örneğin Irak Yargıtayı, "vatandaşlık, bireyin devletle bağı ve temel özelliklerini taşıyan devletin varlığıyla ilgilidir. Vatandaşlık verme hakkı devlete aittir ve yabancıya vatandaşlığını vererek vatandaşlık görevlerine katkıda bulunanlar ve devletin varlığını ve güvenliğini korumak için savunanlardır. Eğer bir kişi güvenliğe zarar veren bir unsur olarak görülürse, devlet onun vatandaşlığını geri alabilir ve ülkeden uzaklaştırabilir.¹⁷³" şeklinde bir karar vermiştir.

Ayrıca, Irak'ın 2005 Anayasası, Irak vatandaşlığından çıkarmanın yasak olduğunu belirtirken, doğumla Irak vatandaşı olan bir kişinin hiçbir nedenle vatandaşlıktan çıkarılamayacağına da vurgu yapmıştır. Bu, bireylerin idarenin eylemleri karşısında sahip oldukları hakların anayasal bir garantisidir. Irak, ademi merkeziyet sistemini benimsemiş olsa da, güvenlik açısından yerel otoriteler ile federal hükümet arasındaki koordinasyon eksikliği, yerel hükümetlerin idari düzenlemeler ve uygulamaları ilgili yönetmelikleri çıkarmalarına ve il sınırları içinde uygulamalarına engel olmaktadır. Bu durum, Anayasa hükümleriyle çeliştiğinde hükümetlerin yerel sınırlarını aşmasına neden olmaktadır.¹⁷⁴ 2003 yılından sonra verilen yetkilerle birlikte, vilayetlere geniş yetkiler verilmiş olsa da pratikte merkezi devlet yönetimi ile vilayet yönetimleri arasındaki koordinasyon eksikliği bu durumun aksini ortaya koymuştur. Anayasal

¹⁷³ 2005 yılı Irak Cumhuriyeti Anayasası'nın 110. maddesi.

¹⁷⁴ Gazi Faysal Mehdi ve . Adnan Acil Abid İdari Hükümler 1. Baskı El nabrus basım, yayım ve dağıtım .

metinler ve Vilayetler Yasası'nda yer alan hükümlere rağmen bu sorun yaşanmıştır.¹⁷⁵ Kamu güvenliğinin terörizm tehditlerinden korunması alanında idari hukukun doğası göz önüne alındığında, kamu tesislerinin genel işleyişini düzenleyen kanun ve düzenlemelerin sürekli olarak çıkarılması gerekir. Bu doğrultuda, ülkedeki terörizm tehdidini ele alan çok sayıda yönetmelik ve kanunlar çıkarılmıştır. Bu kanunlar, üç unsuru (halk, bölge ve yetki) kapsayan, 1965 yılında yürürlükten kaldırılmış olan Ulusal Güvenlik Yasası No. 4 ve 1969 yılında yürürlükten kaldırılmış olan Valilik Yasası No. 159 gibi, mevcut düzenlemeleri değiştiren İdari Olmayan Valilik Yasası gibi, geçerli kanunlardan bazılarıdır. Bunlara, 2004 yılında yürürlüğe giren Ulusal Güvenlik Savunma Emri No. 1 de eklenebilir.¹⁷⁶ Dolayısıyla, 2005 tarihli ve 13 sayılı Irak TerörleMücadele Yasası, istisnasız toplumun tüm üyelerini hedef alan terör eylemlerinin sonuçları ve ciddiyetinin bir sonucu olarak çıkmıştır. Bu yasa, terör eylemlerinin tanımını yaparak terörle mücadeleye yönelik önlemler ve yaptırımlar öngörmektedir. İkinci madde, şu eylemlerin terör eylemi olduğunu belirtmektedir: "4- Şiddet ve tehdit kullanarak mezhepsel fitne, iç savaş veya mezhepsel çatışma çıkarmaya teşvik etmek vevatandaşları silahlandırmak, kışkırtmak ve finanse etmek." Irak'taki terörle mücadele yasasında, devlet güvenliği suçları olarak nitelendirilen eylemler belirtilmiştir.¹⁷⁷ Bu eylemler, "terör amaçlı motivasyon taşıyan her eylem, milli birliği ve toplumun güvenliğini tehdit eden, devletin güvenliğini ve istikrarını zayıflatıp, güvenlik güçlerinin vatandaşların ve mallarının, sınır ve kurumların güvenliğini koruma ve savunma kabiliyetlerini tehlikeye atan, devlet güçleriyle silahlı çatışmaya giren veya yasaların

¹⁷⁵ Tedvin Dergisi'nde yayınlanan 28/8/1966 tarih ve 2114/H/1966 sayılı Yargıtay Kararı, İkinci Sayı, Beşinci Yıl, Aralık 1966, "s." .39.

¹⁷⁶ . Muhammed Yakup Said, İdari Kanun İlkeleri Arif yayınevi Beyrut, 2013 "s." 195.

¹⁷⁷ Bir bölgede teşkilatlanmayan valiliklerde değişiklik yapan 2008 tarihli 21 sayılı Kanun.

sağladığı ifade özgürlüğü sınırlarını aşan herhangi bir şekilde faaliyet göstermek" olarak tanımlanmıştır. Bu, hem maddi terörizmi hem de mezhep çatışmaları ve fesatları ekmek suretiyle yayılan terörizmi kapsamaktadır. Bu, toplumun bireyleri arasında terör fikirlerinin yayılmasına neden olan ayrıştırma ve mezhepçilik hareketlerini içerir. Bu genellikle vatandaşların hayatını ve devletin altyapısını yok etmeye yönelik maddi terörizme temel teşkil eder ve istisnasız olarak toplumun genel güvenliğinin korunmasına yansır. Bu alanda diğer ülkelerle, özellikle de komşu ülkelerle her şekilde güvenlik iş birliğinin önemi vurgulanmaktadır. Bu ittifakın, komşu ülkelerin tüm bölgelerinde güvenliğin sağlanması için son derece önemli olduğu için öne çıkmaktadır. TCK No. 111. yasası, 1969 yılında terörizmle mücadeleyi ele almak için bazı maddeleri takip ederek sıkı cezalar getirdi. Bu maddeler, herhangi bir fikri terörizm olarak kabul edilebilecek her şeyi tahrik edenlere sert cezalar verilmesini öngörmüş ve bu nedenle, bu tehlikeli olguyu ele almak için yasal düzenlemelerle etkisini azaltmak gerektiği açıktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, her türlü fiziksel terör eylemi, terörizm fikirlerinin bir sonucudur. Bu nedenle, yargının terörizm vakalarını yasal düzenlemelerle ele almasının ne kadar önemli olduğunu görüyoruz. Madde 195¹⁷⁸ 'in metni göz önüne alındığında, (iç savaş veya mezhepsel çatışmayı körüklemeyi hedefleyen kişi, vatandaşları silahlandırmak veya birbirleriyle silahlı çatışmaya teşvik etmek veya savaşa teşvik etmekle ömür boyu hapis cezasıyla cezalandırılır. Eğer suçlu hedeflediği amacı gerçekleştirirse, cezası ölümdür) şeklinde ifade edilmiştir. Yargı, iç savaş veya mezhepsel çatışmaları körüklemeye çalışanlara müebbet hapis cezası verilmesini öngördü. Bu nedenle, iç savaş veya mezhepsel çatışmaların körüklenmesi, terör fikrinin neden olduğu bir sonuçtur. Bu durum, vatandaşların silahlandırılması veya

¹⁷⁸ Bir bölgede teşkilatlanmayan valiliklerde değişiklik yapan 2008 tarihli 21 sayılı Kanun

birbirlerine karşı silahlanmaları veya savaşmaları ya da savaşa teşvik edilmesiyle gerçekleşir. Yasa koyucu, cezayı, sanığın kastettiği ve hedeflediği şey gerçekleşirse ölüm cezasına çevirmiş olup, bu da cezanın ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir.

Madde 372'de¹⁷⁹ şöyle denmektedir:

- 1- Bir din mezhebinin inancına veya ayinlerine açık bir şekilde saldıran veya onları tahkir eden kimse, hapis cezası ile cezalandırılır."
- 2- Dinî bir mezhebin ayinlerinin düzenlenmesini kasıtlı olarak engelleyen veya bunlara müdahale eden kişi.
- 3- Bir dinî yerleşkenin inşaatına veya dini bir sembolün veya başka bir şeyin kutsallığı olan bir şeyin tahrip edilmesi, zarar verilmesi veya kirletilmesi.
- 4- Dinî bir mezhebin kutsal kitabının metnini, anlamını değiştiren kasıtlı bir yanlış yazı veya yayınlayan kişi veya bu kitabın hükümlerinden birini hafife alan veya alay eden kişi.
- 5- Bir dinî mezhepte saygı veya hayranlık duyulan sembolü veya kişiyi açıkça aşağılayan kişi.
- 6- Bir nüshasını açıkça taklit eden veya bir dinî tören veya ritüeli alay konusu yapan kişi.

Önceden, terörün çeşitli tipleri ve yöntemleri arasında dinlere, mezheplere veya dini sembollere karşı saygısızlık yapmak gibi bir tür eylemin de olduğunu açıklamıştık. Bu

¹⁷⁹ 2005 Tarihli 13 Sayılı Irak Terörle Mücadele Yasasının 3/1. Maddesi.

nedenle, bu madde metni bir terörizm durumunu ele almış ve bu eylemlerin faillerine üç yıldan fazla hapis cezası veya para cezası verilmesini öngörmüştür. Terörist eylemleri yapanlara ceza verilmesi, yasama organının bu olumsuz durumla mücadele etmeyi amaçladığını gösterir. Bu nedenle, yasama organının terörle mücadele etme amacıyla başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Terörle Mücadele Kanunu 13/2005'in ikinci maddesi ¹⁸⁰ şöyle diyor: "Aşağıdaki eylemler terör eylemleri olarak kabul edilir: 4- Vatandaşları silahlandırmak veya birbirlerine silahlanmaya teşvik etmek suretiyle mezhepsel bir ayrılık, iç savaş veya mezhepsel çatışmaları kışkırtmak için şiddet veya tehdit kullanmak ve kışkırtmak veya finanse etmek." Terörle Mücadele Kanunu 13/2005'in metninde, terörün farklı tiplerini ve şekillerini ele alarak terörle mücadele etmeye çalışan yasalardan biri olduğu belirtilmektedir. İkinci maddesinde, aşağıdaki eylemler terör eylemleri olarak kabul edilir ve bahsedilen maddenin dördüncü paragrafında, şiddet kullanımı ve tehditlerle mezhep çatışmaları veya iç savaşların veya mezhepsel çatışmaların kışkırtılması terör eylemleri arasında yer almaktadır. Buradan, Terörle Mücadele Kanunu'nun, terör eylemlerinin görüntülerini şart koşarak ve bu eylemlerden birini gerçekleştirenler için cezalar belirleyerek terör olgusunu ele aldığını görüyoruz. Dolayısıyla, yürürlükteki terörle mücadele yasası, İkinci Maddenin bir fıkrası dışında bu olguyla mücadele etmese de terörle mücadele yasalarından biridir. Bu nedenle, terörizmle mücadele için daha fazla madde yasalaştırmak veya terörizmle mücadele için özel bir yasa çıkarmak için yasama organına başvurmak gerekiyor. Bu, bu tehlikeli olguyla mücadele etmek için gereken özel bir hassasiyeti sağlayacaktır ve maddi terörizmin ortaya çıkmasının temelini oluşturan bu olgunun önüne geçilecektir. 1968

¹⁸⁰ Yürürlükteki Ceza Kanununun 195. maddesi.

yılında değiştirilen 206 sayılı basın Kanunu'nun 16. maddesi¹⁸¹, aşağıdaki yayınların periyodik yayınlarda yayınlanmasının yasak olduğunu belirtmektedir: 3- sömürgeci, ayrılıkçı ve bölgesel fikirlerin teşviki, 6- Irak Cumhuriyeti'nde tanınan dinlere hakaret içeren yayınlar. Bu maddeye göre, herhangi bir sürekliliği olan ve belirli zamanlarda yayınlanan tüm süreli yayınlarda, sömürgecilik, ayrılıkçılık, bölgesellik ve diğer fikirlerin yayınlanması kesinlikle yasaktır ve Irak'ta tanınan dinlere saygısızlık teşkil eden hiçbir şey yayınlanamaz. Bu nedenle, yayınlar ve terörizmi yayma, şiddete kışkırtma, dinlere karşı saygısızlık gibi terörizmin çeşitli şekillerini yayma konusunda önemli bir rol oynayan tüm materyaller için Basın Kanunu açıkça ve açık bir şekilde terörizmin ülke genelinde yayılmasına izin verilmeyeceğini belirtmektedir. Bu maddeve bu şekilde, bu kanun terörizmin farklı formlarını açık ve net bir şekilde ele alarak mücadele etmiş olur. Bu, Irak mevzuatı için başarılı bir adımdır.

3.1.2. Terör Eylemlerini Azaltmak İçin Biçimsel Gereklilikler

Toplumların gelişmesi ve medeniyet seviyelerinin yükselmesi ile birlikte devletler, bireylerin haklarını kendi başlarına aramaktan vazgeçmelerini isteyen yasalar çıkarmışlardır. Devletler ayrıca bireylerin silah sahibi olmasını sınırlandıran yasalar çıkarmış ve silah sahipliğini suç haline getirmişlerdir. Ayrıca, anayasal olarak devlet, bireyleri toplum güvenliğini tehdit eden herhangi bir suçtan koruma sözü vermiştir, karşılığında bireyler bireysel intikam alma hakkından feragat etmek zorunda kalmışlardır. Bu başlık altında, terör eylemlerinin sınırlandırılması için şekli gereksinimleri ele alacağız.

¹⁸¹ Ceza Kanunu'nun (372) maddesi.

3.1.2.1. Soruşturma ve Delil Toplama Aşamasında Polise Geniş Yetkiler

Verilmesi

Irak yasası, soruşturma, kanıt toplama ve soruşturma işlemlerinde işlemlerin merkezietini benimsemiş olup, bu görev merkezi soruşturma mahkemelerine verilmiştir. Bu mahkemeler, geçici koalisyon otoritesi emri numarası 13/2004 ile oluşturulmuş olup bu mahkemenin takip ettiği bazı özel prosedürler ve kurallar bulunmaktadır. Bunlar, polisin soruşturma ve kanıt toplama aşamasında verilen yetkilerin genişletilmesi gibi özellikleri içermektedir.¹⁸² Mısır Kanunu No. 97/1992'nin 7. maddesinin 6, 5, 4, 3 fıkralarında, "Bir kişinin bir suç işlediğine dair yeterli kanıtlar mevcut olduğunda, adli tutuklama memuru uygun koruyucu tedbirleri alabilir ve en geç 24 saat içinde savcılıktan şüpheliyi tutuklamasına izin vermesini talep edebilir" denilmektedir.¹⁸³ Yemen'deki Adli İşlemler Kanunu'nun 1994/13 sayılı yasası da, terör eylemlerine ilişkin kanıtların toplandığı aşamada polise verilen yetkileri genişletmiş ve bu kanunda yer alan ceza işlemlerinin uygulanmasını zorunlu kılmıştır.¹⁸⁴ Ürdün Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 149. maddesi ve Suriye Kanunu'nun 160. maddesi¹⁸⁵, Mısır Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yukarıdaki paragraflarındaki metinle benzer şekilde, adli soruşturma görevlilerine geniş yetkiler verilmesi konusunda paralellik göstermektedir.

Benzer şekilde 1974 yılından itibaren İtalyan yasama organları, polise verilen yetkileri genişletmeye yönelik bir eğilim göstermişlerdir. İtalyan kanunları, tutuklanan kişiyi sorgulama yetkisi ile birlikte telefon görüşmelerini izleme konusunda geniş

¹⁸² Terörle Mücadele Kanunu Madde (2, Fıkra 4).

¹⁸³ Yayınlar Kanunu Madde 16.

¹⁸⁴ Bu emir, 22/4/2004 tarihinde yayınlanmış ve 23 bölümden oluşmaktadır. Haziran 2004'te Irak Resmi Gazetesi'nin 3983 sayısında yayınlanmıştır. Bu emrin ilk bölümünün birinci maddesi uyarınca, 11/7/2003 tarihinde önceki 2003/13 sayılı emir iptal edilmiş ve mahkemenin kuruluşu bu emirle gerçekleştirilmiştir

¹⁸⁵ Muhammed Abdullatif Abdulali, Terör Suçları "s." 175.

yetkilere sahip olan polise, şüpheli kişiyle ilgili bilgi ve verileri talep etme hakkı vermiştir. Ayrıca, 1979 yılında, cezai sorumluluğu olan davranışlarda bulunarak terörist eylemlerde bulunmaya yönelik eylemlerde bulunma eğiliminde olan şüphelilerin, terörist eylemler işlemeye yönelik tutumlarını açık bir şekilde ifade etmeleri koşuluyla 48 saat boyunca tutuklanabilecekleri bir sistem de getirilmiştir.¹⁸⁶

İspanya Anayasası, terör örgütleri veya teröristlerle bağlantılı olan bazı kişilerin Anayasa tarafından verilen bazı temel haklardan mahrum bırakılmasına dair yasaların çıkarılmasına izin vermektedir. Bu nedenle İspanyol yasama organı, terörle mücadele yasası çıkarmış ve bunun Madde 13'ten Madde 18'e kadar olan üçüncü bölümünü "İşlem Kuralları" olarak adlandırmıştır.¹⁸⁷ Bu maddelerde, teröristleri takip ederken polis kurumunun yararına olan belirli yetkiler verilerek ve böylece teröristleri yakalamak için daha etkin bir yöntem uygulanması amaçlanmıştır.

Almanya'daki yasama organı, polisin teröristleri takip edebilmesi için ceza muhakemeleri kanununa bir dizi araç ekledi. Polise, kamusal alanlarda kimlik tespiti yapmak ve taşıdıkları şeyleri aramak için kontrol noktaları veya denetim merkezleri kurma yetkisi verildi. Ayrıca, terör suçu işlemekle suçlanan kişileri yakalamak için binaların tamamını arama yetkisi verildi ve araştırma belgelerinin sürücü kimliğinden araç hareketlerine kadar özel bilgilere erişimleri sağlanmıştır.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Yemen Usul Kanunu Madde 132'ye bkz.

¹⁸⁷ . Muhammed Aziz Şükrü, Uluslararası Terör Beyrut İlim yayınevi 1991''s.'' 51.

¹⁸⁸ A.g.e ''s.'' 52.

3.1.2.2. Soruşturma Aşamasında Sanığın Özgürlüğüne Getirilen Kısıtlamaların Genişletilmesi

Irak'taki terörizmle mücadele soruşturması, merkezi soruşturma mahkemesine verilmiş olup bu mahkeme aracılığıyla terör eylemleriyle suçlanan kişilerle ilgili soruşturma yapılmakta ve tutuklama, gözaltı, arama vb. konularda özgürlükleri kısıtlanmaktadır. Yargı yetkisi kapsamındaki suçlar ve terör eylemleriyle ilgili soruşturma işlemleri bu mahkeme aracılığıyla yürütülmektedir. Ancak bu mahkeme, yasada belirlenen tüm güvenceleri sanığa sağlamaktadır, bunlar arasında (sanığın sorgulanması, suçlamasının açıklığa kavuşturulması, savunmasının dinlenmesi vb.) yer almaktadır. Bu doğrultuda, "Sorgu aşamasındaki ifadelerinde geri dönen ve tıbbi raporla desteklenen zorlama ve işkenceye maruz kalması ve söylediği eylemlere ilişkin şikayetçi olmayanların olmaması, ifadelerinin şüpheli olmasına neden olur ve bu nedenle sağlam bir yargı kararı verilemez " şeklindeki karar da bunu teyit etmektedir. Mısır kanunu ise, 1992 yılı Kanun No. 97'nin 6. maddesi uyarınca, terör suçu işlediği iddia edilen sanıkların, önleyici tutuklama tedbiri kapsamında altı ay süreyle tutuklanması konusunda yargı hakimine yetki vermiştir ve savcılık makamının talebi iptal etme yetkisi de bulunmaktadır.

İspanyol yasama organı, 1986 yılında kabul edilen temel yasası uyarınca, terörle suçlanan kişilerin özgürlüklerinin kısıtlanması ve tutukluluk sürelerinin genişletilmesi gibi sınırlamalar getirmiştir. Ayrıca, İspanyol temel yasasının 19-22 maddeleri uyarınca terör suçu işlediği iddia edilen kamu görevlilerinin veya çalışanlarının derhal görevden alınmasını öngörmektedir. Alman yasama organı ise kendi yasaları uyarınca, terörizm suçlamasıyla yargılanan sanığın avukatının terör eyleminden şüphelenilmesi

durumunda, avukatın savunmasından çıkarılmasını ve tek bir avukatın birden fazla terör şüphelisi müvekkilin savunmasını üstlenmesini yasaklamıştır. Ayrıca, avukat ile müvekkil arasında yapılan sözlü görüşmelerde, ikisi arasında belge veya başka materyal değişimi yapılmasını engelleyen bir bariyer kurulması gerekmektedir.¹⁸⁹

3.1.2.3. Teröristlerin Özel Mahkemelerde Yargılanması Ve Acil Prosedürler

Irak'taki Merkezi Ceza Mahkemesi, terörizmle ilgili davalara bakmakla görevlidir ve soruşturma mahkemeleri ve ceza mahkemeleri olmak üzere iki bölümden oluşur. Bu mahkemelerin beşi Bağdat'ta yer almaktadır.¹⁹⁰ Bu mahkemeler, yerleri ne olursa olsun tüm terörizm suçlarını incelemekle ve ayrıca Milli Güvenlik Savunma Emri No.1/2004'in 7/1. maddesinde¹⁹¹ belirtilen suçları incelemekle görevlidir. Bu mahkemenin kararları, Federal Temyiz Mahkemesi'nde temyize tabidir ve şu şekilde ifade edilebilir: "Federal Temyiz Mahkemesi, Wasit'teki Merkezi Ceza Mahkemesi tarafından (G) sanığına karşı verilen tüm kararları bozdu, suçlamaları iptal etti veserbest bırakılmasına karar verdi."¹⁹² " Terör eylemlerinin ciddi doğası ve topluma ve bireylere doğrudan etkisi nedeniyle, Irak yasama organı, Merkezi Ceza Mahkemesine terör davalarında karar verme yetkisini vermiştir. Bu mahkemeye sunulan bu davaların yüksek sayısı, Irak'taki güvenlik durumunun kötüleşmesini ve terörün yaygın bir şekildedarlığını yansıtmaktadır. Ancak, mahkeme bu davaları hızlı bir şekilde ele alabilir ve aynı zamanda tüm güvenceleri sağlayarak, tanıkların ifadelerini dinleyerek, sanığının itirazını belgelerle destekleyerek ve olaydan elde edilen kanıtları belgeleyerek yasayı

¹⁸⁹ . Muhammed Abdullatif Abdulali, Terör Suçları a.g.e "s." 171.

¹⁹⁰ Bkz. Alman Usul Kanunu Madde (103), Madde (111) ve Madde (129) ve Alman Trafik Kanunu Madde (135/A/3) ve Madde (136).

¹⁹¹ Soruşturma mahkemesi, Irak'taki mahkeme türlerinden biridir, bkz. Irak Adli Teşkilat Kanunu Madde (11).

¹⁹² Irak Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 123'e bkz.

doğru bir şekilde uygulayabilir. Bu, mahkemenin şu kararında teyit edilmektedir; (S) ve (A) sanıklarının Anti-Terörizm Yasası'nın 4. maddesi uyarınca yetersiz kanıt nedeniyle beraat kararı aldıkları, gizli bilgi kaynağının ifadesinin tek taraflı olduğu ve başka bir kanıtla desteklenmediği için tutuklamalarının kaldırıldığı kararı doğrulandı. Bu nedenle mahkeme, 259- a-2 maddesi uyarınca Merkezi Ceza Mahkemesi'nin kararını onamıştır. Çoğu Arap yasasında, terör eylemleriyle ilgili davaları görüşmek üzere özel mahkemelere yetki verilmiştir, çünkü bu tür eylemler tehlikeli olduğundan, hızlı bir yargılama gerektirir. Bunlardan biri de Bahreyn yasasıdır ve terör eylemleriyle ilgili davaları görüşmek üzere özel bir mahkeme kurulmuştur.¹⁹³ Ayrıca, sivil taraflar ve suçlanan kişi için yasal uyum süresi ile hızlı ve kısa süreli prosedürlerin gerekliliği, terör eylemleri davalarında en fazla doksan gün içinde karar verilmesi gerektiği şeklinde uygulanmaktadır.¹⁹⁴ İtalya yasaları da bu doğrultuda "doğrudan yargı" sistemini benimsemiş ve özellikle terör eylemleri davalarında bu sistem zorunlu hale getirilmiştir. Bu hızlı ve özet prosedürler, başlangıçta belirli suçlarla sınırlı olsa da, kısa sürede doğrudan yargılama sistemi zorunlu, özellikle terör davaları gibi davaların ele alınmasında önemli bir hale gelmiştir. Bu doğrudan yargılama sistemi, İtalyan yasaları tarafından kabul edilen ve 1978'de yürürlüğe giren yasalar arasındadır.¹⁹⁵ Verilen bilgilerden anlaşıldığı üzere, bireyler arasında korku ve acı çektirme, toplum düzenini bozma ve toplumun güvenliğini tehlikeye atma, terör eyleminin amacıdır. Aynı zamanda, bu nedenler yasama organlarını terörle mücadele ceza kanunları çıkarmaya itmiştir. Bu kanunlar, objektif ve prosedürel hükümler içermekte olup, terör eylemlerini

¹⁹³ Federal Yargıtay Kararı / Kamu Kurumu / 31.10.2007 tarih ve 96/2007 sayılı karar (yayımlanmamış).

¹⁹⁴ Bkz. Mısır Ceza Kanunu Madde 2/7 ve Maddeleri 86-89 ve ayrıca Mısır Ceza Muhakemesi Kanunu 143.

¹⁹⁵ Ebulfeth Elğanem, a.g.e 's.' 196.

tamamen çözmesede, bu hükümler ve özel kurallar aracılığıyla en azından azaltılmasına ve sınırlandırılmasına yardımcı olmaktadır. Verilen bilgilerde, terör eylemlerinin neden olduğu zararlar arasında, masum insanların hayatını kaybetmesi, kamu ve özel mülklerin yok olması gibi birçok zararın sıralandığı görülmektedir. Ancak bu zararlar tam olarak sayılamaz veya ölçülemez. Bu da yasa koyucuları ileriye doğru adımlar atmaya zorlayarak özellikle terör eylemlerinin tüm dünyanın her köşesine uzandığı bir noktada uluslararası toplumun terörizmle mücadele görevini paylaşmasını sağlayacak adımlar atmalarını sağlamıştır.

3.2. Uluslararası Toplumda Terör Eylemleriyle Mücadele

Son yıllarda, özellikle bu milenyumun başlangıcından itibaren, terörizm, ulusal ve uluslararası güvenlik ve istikrara karşı karşılaşılan en büyük zorluklardan biri haline gelmiştir. Terörizm, devletler için yeni veya yabancı bir olgu değildir, ancak 11 Eylül 2001 olaylarından sonra sahip olduğu tehlike ve ciddiyet açısından bu ölçüde yaygınlaşmamıştı. Bu olaylar, terörizmin çağın en büyük zorluklarından biri olduğunun işaretçisi olmuştur.

3.2.1. Terör Eylemleriyle Mücadeleye İlişkin Arap Sözleşmesi

"Terörizm, insan haklarına en çok tehlike ve ihlal getiren suçlardan biri olarak kabul edilir. Bu, ya terörizmin birçok hakka saldırı ve hedef alma niteliğiyle ilgilidir, ya da diğer hakların temelini oluşturan bir hakkın hedef alınmasıyla ilgilidir. Aslında, insanın sahip olması gereken temel haklardan herhangi birinin terörizm tarafından bir şekilde etkilendiğini söylemek mümkündür. Yaşama hakkı, işkenceye maruz kalmama hakkı, güvenlik, özgürlük ve keyfi tutuklanmadan korunma hakkı, sağlık hakkı ve

ayrımcılığa karşı korunma hakkı gibi tüm bu haklar terör eylemleriyle bir şekilde etkilenir."

Arap Körfez İş birliği Konseyi ülkeleri, Konsey'in temel düzenlemeleri, ilke ve değerlerine dayanarak, terörle mücadele konusunda yüksek konseyin kararlarına bağlı olarak, dini ve ahlaki prensiplere, uluslararası toplumun ve Arap ve İslam toplumlarının kültürel ve insani mirasına ve Körfez toplumunun değerlerine ve geleneklerine bağlıdır. Bu değerler, her türlü şiddet ve terörü reddetme çağrısı yapmaktadır.¹⁹⁶

Arap Birliği Antlaşması ve Birleşmiş Milletler Şartı dahil olmak üzere uluslararası sözleşmelere bağlılığı teyit etmek ve terörizm fenomeninin büyümesi, tehlikeleri ve uluslararası toplum ile sivil yaşam üzerindeki etkileri konusunda farkındalığı dikkate alarak, Arap Terörle Mücadele Sözleşmesi'nde şunları belirtmektedir: "Terör suçu, herhangi bir sözleşmeli ülkede veya sözleşmeli ülkenin mülkiyeti, çıkarları, vatandaşları veya mal varlıkları üzerinde terör amacıyla işlenen suç veya teşebbüstür ve bu suçlar, ilgili ülkenin iç hukuku tarafından cezalandırılmaktadır. Ayrıca, terör suçlarına teşvik etmek veya övgüde bulunmak, her türlü dağıtım veya başkalarının erişimini sağlamak amacıyla yayınlamak, basmak, hazırlamak veya herhangi bir türde kayıt yapmak, bu suçların işlenmesini teşvik etmek amacıyla yasaklanmıştır".

Farklı ülkeler, terörizmle mücadele için sıkı yasal politikalar benimsemişlerdir, bu politikaların özü bireylerin hakları ve özgürlükleri üzerindeki yetkilerin genişletilmesidir. Bu genişleme, farklı ülkelerin farklı yasalarında birleşen yasal

¹⁹⁶ . İmam Hüseyin Halil, a.g.e "s." 236.

politikanın temelidir. Ancak bu genişleme, kapsamı, düzenlemeleri ve denetimi konusunda bu yasal düzenlemeler arasında farklılıklar olabilir, bu da benimsenen yaklaşıma bağlı olarak değişebilmektedir.¹⁹⁷

Terörle mücadelede alınan önlemler, diğer suçlarla mücadele önlemlerine kıyasla insan haklarına daha fazla müdahaleye neden olan yasal genişlemeyi içermektedir.¹⁹⁸ Uluslararası hukukta ulusal güvenlik ile insan hakları arasındaki çatışma sorunu her zaman tartışmalı bir konu olmuştur ve suçla mücadeleyle ilgili tüm alanlarda insan haklarına olan etkisi gündeme gelmektedir.¹⁹⁹

Bu nedenle, terörle mücadeledeki yasal zorluklar, hukukun, demokrasinin ve insan haklarının değerlerinin yaygın olduğu bir dönemde önemli ve belirleyici hale gelmiştir. Bu değerler, küresel vicdanın bir parçası haline gelmiştir.²⁰⁰ Bu bağlamda, terörle mücadele, hukuk düzeninin sorumluluklarından önemli bir yönü oluşturmuştur. Bu mücadele, suçun önlenmesi ve cezalandırılmasındaki gereklilikler ile insan haklarını koruma gereklilikleri arasında denge sağlanarak gerçekleştirilmelidir. Hukuk sistemine ve hukukun egemenliğine güvensizlik durumunda, terörle mücadele eksik kalmaktadır.

Materyalist ve baskıcı düşünce, düşüncelerini sadece varsayımlar ve hayallere dayandırır ve bunları bilimsel olarak tanımlar ve onlara pratik duruşlar kazandırır. Bu, insanlar arasındaki ilişkide ve çağdaş tarihimizde bize açıklanan şeydir. Çinli komünist askeri lider Mao Zedong'un, insanlara dayattığı düşüncelerini ve prensiplerini insanları

¹⁹⁷ Bu mahkemenin merkezi Bağdat'tadır. Daha fazla ayrıntı için bkz. Karar No. 13/2004, Bölüm 2/F1.

¹⁹⁸ Bu emrin 7 /1. maddesi, Irak'ta olağanüstü halin yürürlükte olduğu süre zarfında işlenen ciddi suçların, cinayet, hırsızlık, tecavüz ve kaçırma suçlarına ilişkin davaları ilgili hakim tarafından merkezi ceza mahkemesine havale edeceğini belirtmektedir.

¹⁹⁹ Federal Yargıtay Kararı No. 5082 / 5083 / Ceza Dairesi / 2006 (yayınlanmamış).

²⁰⁰ Terör davalarına bakmak için Özel Mahkeme kuran 9/1976 Bahreyn Kararnamesine bkz.

korkutarak ve ona karşı çıkan herkesi sindirerek düzenlediği ifade edilmektedir ve onun ilan ettiği Kültür Devrimi, maddi düşüncesine dayanan en kötü terör eylemlerinden birini insanlık tarihinde temsil etmektedir. Destekçileri, bunun bilimsel gerçekler olduğunu iddia etseler de, aslında bilimsel açıdan zayıf bir temele dayanmaktadır. Otoriterlerin insanlarla i i kilerinde düzenledikleri bu yanıltıcı düşünceler, tartışmaya kapalıdır ve insanlının maddi terörün kaçınılmaz sonucu olarak bu yanılsamalara kaymasına neden olmuştur.²⁰¹

 nsan haklarına en çok zarar veren ve tehdit eden suçlardan biri terörizmdir. Çünkü terörizm, birçok hakka yönelik ihlaller ve hedef almalar nedeniyle tehlikelidir. Terörizm, diğer hakların temelini oluşturan bir hak olan yaşama hakkına, işkenceye maruz kalmama hakkına, güvenlik, özgürlük ve keyfi tutuklamalardan korunma hakkına, sağlık hakkına ve ayrımcılığa karşı korunma hakkına zarar vermektedir. Aslında, insanın sahip olması gereken tüm temel hakların terörizm tarafından bir şekilde etkilendiği söylenebilir.²⁰²

Farklı ülkelerin terörizmle mücadele etmek için sert politikaları benimsemeleri, terörizmin tehlikesi nedeniyle ortaya çıkmıştır.²⁰³ Bu politikanın özü, devletin yetkilerini bireylerin hakları ve özgürlükleri aleyhine geni letmektir.²⁰⁴ Bu genişleme, farklı ülkelerin farklı yasalarındaki sert politikalarda bir araya gelmiştir. Ancak, bu genişlemenin derecesi, sınırları ve denetimi, bu yasalarda benimsenen farklı

²⁰¹ Bkz.  spanya Temel Yasasının 23. Maddesi.

²⁰² Usame Muhammed Bedir, Terörün Yönleri,  skenderiyye, Nahdatil arabiiyye Yayınevi, 2000 ‘‘s.’’ 331 ve sonrası.

²⁰³ . Haydar Ethem,  nsan Hakları Hukuku  alı maları, El-Hamid, 1. baskı, Amman, Ürdün, 2009, ‘‘s.’’ 30.

²⁰⁴ . Haydar Ethem  nsan Hakları Hukuku  alı maları, El-Hamid, 1. baskı, Amman, Ürdün, 2009, ‘‘s.’’ 30.

yaklaşımlara bağılı olarak değişebilmektedir. Terörle mücadele özel kanunlarının genişletilmesi, diğer suçlarla mücadele için alınan tedbirlerle karşılaştırıldığında insan haklarına daha fazla müdahale edilmesine neden olmaktadır. Bu, Uluslararası hukukta ulusal güvenlik ile insan hakları arasındaki çekişmeli konulardan biridir ve suçla mücadele ile ilgili tüm alanlarda insan haklarına ne ölçüde müdahale edildiği sorusunu gündeme getirmektedir.

Bu nedenle, terörle mücadele için hukuki zorluklar, hukukun ve demokrasinin, insan haklarının değerlerinin hüküm sürdüğü bir çağda önemli ve hayati bir görev olarak ortaya çıkmaktadır.²⁰⁵ Bu nedenle, terörizmle mücadele, dünya vicdanının bir parçası haline gelen insan hakları, demokrasi ve hukuk değerleri göz önünde bulundurularak, hukuk düzeninin sorumluluklarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Terör suçlarının önlenmesi ve cezalandırılması için mücadelenin gereksinimleri ile insan haklarının korunması gereksinimleri arasında bir denge sağlanması gerekmektedir. Hukuk sisteminin ve hukukun egemenliğine güven olmadan, teröre karşı mücadele eksik kalacak ve burada, terörle mücadele için alınan önlemlere şüphe veya kuşkusokmamanın ve itibarsızlaştırmamanın önemini vurgulamak gerekmektedir. Çünkü bu, "hukuk devletinin zarar görmesine ve terörle mücadelede gösterilen çabaların önemini azaltmasına yol açabilmektedir."²⁰⁶ Ancak bazı ülkeler, terörle mücadeledeki çabaları, insan haklarını ihlal ettiği için savunanlar tarafından eleştirilen yasal düzenlemelergetirirler. Ayrıca terörizmi tanımlayan bir tanıımı içermemesi ve ceza yasasındaki kapsamın genişlemesi nedeniyle yasal düzenlemeler, meşruiyet ilkesi prensibinden

²⁰⁵ Ahmet Fethi Surur "Terörle Hukuki Mücadele", Ahram Baskı ve Yayın Merkezi, 2. baskı, Mısır, 2008, "s."172.

²⁰⁶ . Reşit Reyneke, Terörle Mücadele İçin Kapsamlı Bir Stratejiye Doğru, Bani Aznasen Basımevi, 1. Baskı, Fas, 2008, "s."41.

çıkar. Maddi meşruiyet ilkesi ayrıca yasama organının, suçlu eylemleri belirleyen metinleri net, kararlı ve açıklayıcı hale getirmesini de gerektirir.²⁰⁷ Bu, metnin tüm bölümlerini kapsar ve suçlu eylemi doğru bir şekilde belirlemek için maddi öğelerin belirlenmesi gerektiği anlamına gelir. Bu, geniş veya belirsiz ifadelerle suçlamaların yapılmasına izin vermemeli ve yasa koyucunun bu eylemleri suçlamayı amaçlamadığı halde bu eylemlerin kapsamına dahil edilmesine izin vermemelidir. Ayrıca, her suç için uygulanacak cezayı belirlemek de önemlidir ve bu cezanın o eylemin ağırlığı ve tehlikesiyle uyumlu olması gerekmektedir. Kuşkusuz, yasama organının ceza hukuku prensiplerine uyması, kamu hakları ve özgürlüklerini koruma yönünde net, açık ve tutarlı yasaların oluşumuna yol açarak hukuki kesinliği sağlar ve yasaya olan güveni artırır. Bu, temel hukuk devleti prensiplerini destekleyen bir durumdur.²⁰⁸ Ulusal güvenliği koruma gereklilikleriyle insan haklarını koruma gereklilikleri arasında dengeyi sağlamak önemlidir ve bu denge, bir ülkedeki tarihi, siyasi, kültürel ve yasal faktörlerin bir bütününe dayanır. Bu faktörlerin toplamı, bir hükümetin terörle mücadele eden faaliyetlerle insan haklarına saygı arasında denge kurması için nasıl bir yol izleyebileceğini belirler.²⁰⁹ İnsan hakları ve ulusal güvenlik arasındaki denge alanında iki görüş ortaya çıkmıştır: birincisi Esnek yaklaşım: Terörizme karşı devletin tepkisi, insan haklarına saygı çerçevesinde olmalıdır ancak terörizmle mücadele için bazı sınırlamalar getirilmelidir.

İkincisi Sert yaklaşım: Terörizmin ciddiyetine bağlı olarak, insan haklarına saygı gereksinimini dikkate almadan tepki verilmesi gerektiğini savunur ve güvenlik çıkarları

²⁰⁷ . Muhammed Saadi, Uluslararası Terörizm: Gizem ve Yorum Arasında, Cami'ul-cedide Yayınevi, 1. Baskı, İskenderiye, Mısır, 2009, ‘s.’’368.

²⁰⁸ Tevfik Eşref Şemsuddin a.g.e ‘s.’’23.

²⁰⁹ A.g.e ‘s.’’24.

için bu hakların güvencesini aşmayı gerekli görür.²¹⁰ Kuşkusuz, ilk görüş yasal meşruiyetle uyumludur. İnsan hakları ve kişisel özgürlükleri korumak için gerekli güvenceler ile ceza adaletinin etkililiği arasında bir denge gereklidir, ceza politikalarının karşı karşıya kaldığı suçların tehlikesi ne olursa olsun. Bu denge kavramının kapsamı bu tehlikenin derecesine göre daralabilir veya genişleyebilir. Hızlı ve kararlı bir şekilde sağlanan ceza adaletinin, özellikle suçtan kaynaklanan toplumsal etkilerin tedavi edilmesine doğrudan yol açtığını, suçluların cezalandırılmasıyla öfke ve kaygıduygularını yatıştırdığını söyleyebiliriz. Ancak diğer yandan, gerçek adaletin, talepedenlerin haklarını korumak için gerekli güvencelerle çevrenmesi gerekmektedir. Aceleci prosedürler altında haklarının kaybedilmesinin önüne geçmek için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır. Suçlara karşı kararlılık gerekli olsa da, işlemlerde hızlılık ve doğruluk eksikliği adalet sürecinde gereken güveni azaltır ve terörle mücadele işlemlerinin birçok insan için mağduriyet yarattığı tehdidini oluşturur.²¹¹ Bu nedenle, yargı sisteminin sağlam bir temele dayanan ve doğru nedenlere dayanan kararlara dayanan bir güvenle işlemesi gereklidir. Bu güven olmadan, yargı sadece otorite sembolü olup adalet sembolü olmaz.

Irak yasama organı, bazı eylemleri terörist olarak kabul ederek ve cezalarını madde 194'te belirtilen şekilde düzenleyerek yasalaştırmıştır. "Silahlı bir çetenin liderliğini veya yönetimini üstlenen veya organize eden herkes, halkın bir grubunu saldıran, yasaların uygulanmasını engelleyen, toprakları yağmalayan veya devlet veya insanların mülkiyetindeki paraları güç kullanarak çalan çetelerden birine karşı savaşan kamu otoritesinin görevlilerine silahla direnen veya onlara karşı direnenler, idam cezası ile

²¹⁰ . Ahmed Fethi Surur, a.g.e ‘s.’177.

²¹¹ . Mahmud Salah El-Adly, Terörizm Ceza Hukuku Ansiklopedisi, a.g.e ‘s.’432

cezalandırılır. Ancak bir çeteye katılan ancak çetenin kurulmasında rol almayan veya liderliğini üstlenmeyen, ömür boyu veya geçici hapis cezasıyla cezalandırılır.²¹² " Irak yasama organı, terörizmi ele alırken materyalist teoriyi benimsemiş gibi görünmektedir. Yasada, terörist olarak kabul edilen eylemleri belirterek ve bu eylemlere uygulanacak cezaları belirterek terör eylemlerini suç olarak tanımlamayı tercih etmiş görünmektedir. Bu, terör eylemlerinin tanımıyla ilgili sorunlardan kaçınmak için yapılmış veya ceza yasasının, özellikle muhaliflerini hedef almaya yönelik olarak terörizm suçlarını normal suçlar gibi kabul ettiği bir durum olabilmektedir. Irak Anayasası'nın kabulünden sonra, 7. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir: (Birinci olarak - Irkçılığı, terörü, tekfir veya mezhepsel temizliği benimseyen herhangi bir varlık veya yöntem yasaklanır, bunları teşvik eden, önceden hazırlayan, övmeyi, yaymayı veya haklı çıkarmayı teşvik eden veya yapan, özellikle Irak'ta Baas, Saddam ve sembolleri altında, adı ne olursa olsun, Irak'taki siyasi çeşitlilik içinde olmamalıdır, yasa ile düzenlenir.) ikinci olarak, devlet terörizmin tüm şekilleriyle mücadele etmeyi taahhüt eder ve topraklarını faaliyetlerine merkez, geçiş veya sahne olmaktan korumak için çalışmaktadır.²¹³ Anayasanın 21.maddesi, "Üçüncü olarak, uluslararası suç işleyen, terörist faaliyetlerde bulunan veya Irak'a zarar veren kişilere siyasi sığınma hakkı verilmez" şeklinde belirtmektedir. Ve Anayasa'da belirtilen hükümlere dayanarak, Ulusal Meclis terörle mücadele için yeni bir yasa kabul etmiştir.²¹⁴ Bu yasa, Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin 7/11/2005 tarihli kararı ile onaylanmış ve resmi gazetede 13 numarayla yayınlanmıştır.²¹⁵ Söz konusu yasa, terörü bir kişi veya örgütlü grup tarafından gerçekleştirilen herhangi bir suç eylemi

²¹² . Kemal Hammud, "Terörizm ve Uluslararası Hukuk Bağlamında Direniş", Beyrut Üniversitesi Yayınları, 2009, 's.'89.

²¹³ Irak Anayasasının 2005 yılındaki 7. Maddesi.

²¹⁴ Irak Anayasasının 2005 yılındaki 21. Maddesi.

²¹⁵ . Kemal Hammud, a.g.e 's.'90.

olarak tanımlar. Bu eylemler, kamu veya özel mülklere zarar vermek, güvenlik veya istikrarı bozmak, ulusal birlik ve beraberliği tehdit etmek, insanlar arasında korku ve dehşet yaratmak veya amaçlarına ulaşmak için kaos yaratmak gibi amaçlarla gerçekleştirilir. Yasama organı yukarıdaki tanımı verirken terörizm kelimesini doğrudan kullanmamış olsa da, bazı bireylerin ve grupların davranışlarını ve terör amaçlarına ulaşmak için güvenlik ve istikrarı bozucu etkilerini tarif etmiştir. Bununla birlikte, ikinci maddede terörist kabul edilen eylemler belirtilmiştir: "Aşağıdaki eylemler terörist eylemler olarak kabul edilir:

- 1- İnsanlar arasında korku yaratmayı amaçlayan şiddet veya tehdit, yaşamlarını, özgürlüklerini ve güvenliklerini tehlikeye atarak, mallarını ve mülklerini herhangi bir nedenden dolayı zarar görmelerine neden olur. Bireysel veya toplu olarak örgütlü terörizm projesi tarafından uygulanmaktadır.
- 2- Özel olarak kullanım amaçlı yapılan yapılar, kamu mülkleri, hükümet kurumları, kuruluşlar, devlet daireleri, özel sektör veya kamu tesisleri ve halka açık toplantı yerleri veya kamu malları için kasıtlı olarak yıkma, hasar verme veya yok etme veya ele geçirme veya tehlikeye atma veya amacına uygun şekilde kullanmama amacıyla şiddet ve tehdit eyleminde bulunmak.
- 3- Terörizmi uygulayan bir silahlı çetenin örgütlenmesi, liderliği veya yönetimini üstlenmek ve bu faaliyete katılmak.
- 4- Bireyleri silahlandırmak veya birbirlerine karşı silahlı eylemler yapmaya teşvik etmek veya finanse etmek suretiyle mezhepsel fitne, iç savaş veya mezhepsel çatışmaları tetikleme veya tehdit etme ve güvenlik ve istikrarı

bozma amacıyla şiddet ve tehdit eylemleri yapmak.²¹⁶ " Ek olarak, yasama organı ulusal güvenlikle ilgili suçları belirtti ve bunları ulusal birlik ve devlet güvenliğini tehdit eden ve vatandaşların güvenliğini koruma görevi olan güvenlik kurumlarının yeteneklerini zayıflatan terör suçları olarak kabul etti. Dördüncü madde ise, ikinci ve üçüncü maddede belirtilen eylemleri işleyen kişiye, bu eylemlerde asli failler, ortaklar, teşvik edenler, planlayanlar veya finanse edenler olsun idam cezası verilmesini öngördü. Ayrıca yasama organı bu suçları şeref kırıcı suçlar olarak değerlendirdi.²¹⁷

3.2.2. Uluslararası Terör Eylemleriyle Mücadele

Uluslararası hukuk çerçevesinde, herhangi bir devletin, suçun işlendiği kişinin, kurbanın veya işlenme yeri neresi olursa olsun, belirli suçlarla ilgili ceza davalarına sahip olabileceği kabul edilmiştir. Bu suçlar arasında korsanlık en tanınmış olanlarından ve devletlerin bu yetkiyi kullanması sadece hakları değil, aynı zamanda görevleri de arasındadır. Bazı uluslararası anlaşmalara atıfta bulunarak bu yetkinin uygulanması gerektiğini söyleyebiliriz.²¹⁸ Bu tür anlaşmalardan bazıları şunlardır: 1963'te uçaklarda işlenen suçlar ve diğer eylemlere ilişkin Tokyo Anlaşması, 1970'te haksız yere uçak kaçırma eylemlerini bastırmaya yönelik Lahey Anlaşması, 1971'desivil havacılık güvenliğine yönelik saldırı suçlarını bastırmaya yönelik Montreal Anlaşması, 1979'da rehin alma eylemlerine karşı Uluslararası mücadele Anlaşması.²¹⁹ Dolayısıyla, bir eylem uluslararası ceza hukuku kapsamında niteliğini, devletlerin bu

²¹⁶ 2005 Irak Anayasası'nın 2. Maddesi.

²¹⁷ Kemal Hammad a.g.e ''s.''100.

²¹⁸ . Hasan Akıl Ebu Gazaleh: "İslamcı Hareketler ve Orta Doğu'da Terörizm - İlişki Problemi -", Fikr Yayınevi, Amman, 1. baskı, 2002, ''s.''29.

²¹⁹ A.g.e ''s.''30.

niteliği tanınmasından kazanır. Bu tanınma genellikle uluslararası ilgi duyulan, yani devletlerin güvenliğine veya bütünlüğüne bir tehdit oluşturan bir konunun söz konusu olması gerektiği anlaşılr. Bu temel alınarak, uluslararası bir suç, uluslararası toplum tarafından kabul edilen ceza hukuku ilkeleri çerçevesinde suç olarak kabul edilir.²²⁰ Bu nedenle, bu eylem uluslararası hukuka aykırı olarak kabul edilmektedir. Uluslararası suçların iki niteliği vardır: İlk olarak, eylemin uluslararası toplumun kabul ettiği insan değerlerine aykırı olması veya ortak çıkarlara zarar vermesidir; İkinci olarak, bu eylemlerin işlenmesi uluslararası toplumda bir tehlike oluşturabilmekte veya uluslararası barış ve güvenliği bozabilmektedir.²²¹

3.2.2.1. Uluslararası Suçların Kaynağı

Uluslararası suçların kaynağına **baktığımızda**, bunlar uluslararası anlaşmalarda yer almakta olup uluslararası hukukta yerleşik olan uygulamalara da dahildir. Bu nedenle, uluslararası suçları düzenleyen uluslararası anlaşmalar vardır: korsanlık, kölelik ve köle ticareti ve benzeri eylemler, uyuşturucu kaçakçılığı, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar, soykırım, uçak kaçırma (hava korsanlığı), sivil havacılığa yönelik şiddet eylemleri, devlet başkanları ve diplomatik personel gibi uluslararası koruma altındaki kişilere yönelik şiddet eylemleri, terör amaçlı sivillerin rehin alınması, deniz altı kablolarının kesilmesi, hızlı posta yoluyla patlayıcılar, uyuşturucu veya genel ahlak kurallarına aykırı herhangi bir şeyin gönderilmesi, son olarak ulusal tarihi eserlerin ve mirasın çalınması ve uluslararası ticarette bu gibi şeylerin işlenmesi. Uluslararası hukukta yerleşik olan uygulamalar arasında, saldırganlık suçu, bazı savaş suçu biçimleri

²²⁰ Sami Cad AbduRahman Vasıl, Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Devlet Terörizmi, Manşet Yayınları, Kahire, Mısır, 2003, ‘s.’75.

²²¹ Muhammed Avad el-Turturi, Terörizm Bilimi, Terörizmin Çalışılması için Zihinsel, Eğitimsel ve Felsefi Temeller, Hamid Yayınevi, 1. Baskı, Amman, Ürdün, 2006, ‘s.’.110.

ve ağır fiziksel acıya neden olan bazı silahların kullanımının yasaklanması gibi suçlar da yer almaktadır. Bu suç türleri, 1815 ile 2001 yılları arasında imzalanan 274'ten fazla uluslararası anlaşmada kaydedilmiştir.²²² Uluslararası uygulamalarda, bu suçların devletlerin sorumluluğuna değil, bireysel cezai sorumluluğuna değinilmektedir. Örneğin, savaş suçları için 1949 Cenevre Anlaşmaları ve 1977 ekleri, uyuşturucu kaçakçılığı için 1912 ve 1988 yılları arasında 13 uluslararası anlaşma ve terörizmalanında 12 anlaşma bulunmaktadır. Şu anda nükleer silahların kullanılabileceği terör eylemlerine yönelik başka bir anlaşma üzerinde müzakereler yapılmaktadır. Ancak, bu suç tiplerinin kaynağı devletlerin iradesidir ve uluslararası bir yasama organı tarafından değil devletler tarafından belirlenmiştir.²²³

Birleşmiş Milletlere bağlı Uluslararası Hukuk Komisyonu tarafından hazırlanan Devlet Sorumluluğu sözleşmesi taslağı, uluslararası suçlar ve uluslararası hukuk ihlalleri arasında ayırım yapıldığını belirtir. Uluslararası hukuk ihlalleri şu şekilde tanımlanır: "Bir hükümetin, bağlı bulunduğu yükümlülük ile ilgisi olmayan bir eylemi nedeniyle uluslararası yükümlülüğü ihlal etmesi."²²⁴ " Bu yasa dışı eylem, tüm devletlere karşı bir suç olarak kabul edilebilir ve uluslararası bir suç teşkil edebilir ve bu uluslararası suçların toplamına aşağıdakiler dahildir:²²⁵

1-Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak için temel öneme sahip olantaahhütlerin ağır ihlali, örneğin saldırganlık yasağı taahhüdü gibi. 2- Halkların kendi kaderlerini belirleme hakkını temin etmek için temel öneme sahip olan taahhütlerin ağır

²²² . Suheyl El-Fatlavi, İslam'ın Terörizmi Yasaklama ve Direnişi Felsefesi, Çağdaş Uluslararası Hukukta Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Vail Yayinevi, 1. baskı, Amman, Ürdün, 2010, "s."23.

²²³ A.g.e "s." 24.

²²⁴ Sami Cad Abdurrahman Vasil, a.g.e "s."75.

²²⁵ Heysem Falih Şihab, Karşılaştırmalı Ceza Mevzuatında Terör Suçu Ve Bununla Mücadele Yolları, Kültür Yayın Evi, 1. baskı, Amman, Ürdün, 2010, "s."53.

ihlali, örneğin sömürgeci otoritelerin güçlerinin kalmasını ve kurulmasını engelleme taahhüdü gibi. 3- İnsan kimliğini korumaya yönelik temel öneme sahip olan taahhütlerin ağır ihlali, örneğin kölelik, ırk ayrımcılığı ve soykırımın önlenmesi taahhüdü gibi. 4- Çevreyi korumaya yönelik temel öneme sahip olan taahhütlerin ağır ihlali, örneğin deniz ve hava kirliliğinin geniş ölçüde önlenmesi taahhüdü gibi.

Birleşmiş Milletler Antlaşmalar Hukuku Komitesi'nin 1969 Viyana Antlaşması'nın 53. maddesi üzerine yorumunda, "güç kullanımının yasağına ilişkin şartname örneği olarak, uluslararası hukukun birçok kuralının aksine etkileyicilik ve ikna etme özelliği gösterdiği açıktır ve terör eylemi şüphesiz güç kullanımını içermektedir." denilmiştir. Başka bir yorumda, Prof. Dr. D.J. Harriss'in "Uluslararası Hukuk Hakkında Konular ve Sorunlar" kitabında şöyle denilmiştir: "İkna edici deliller kavramı, Erga Omnes kavramıyla benzerlik gösterir ve bu kavram, devlet sorumluluğu hakkında Uluslararası Hukuk Komitesi taslağında açıklanmış ve belirtilmiştir. Bu hükümlerin etkisi ve antlaşma hukuku hükümlerinin bağlayıcılığı, bu hükümler grubunun gücünü açıkça göstermektedir."²²⁶

Viyana Antlaşması'nın 53 ve 54. Maddelerinde²²⁷ ve aşağıdaki şekilde geldiği gibidir;

Madde 53: "Bir antlaşma, genel uluslararası hukuk kurallarından kesin bir kurala aykırıysa, imzalandığı zamandan itibaren geçersiz kabul edilir. Bu antlaşmanın uygulanmasında, genel uluslararası hukuk kurallarından kesin bir kural olarak kabul edilen, tüm uluslararası toplum tarafından kabul edilen ve değiştirilemeyen bir kuralı ifade eder. Bu kurala gölge düşürülemez ve ancak aynı nitelikteki daha sonraki bir kural

²²⁶ . Mahmud Salih elAdly, Terörizm ve Ceza, NahdatulArabiyye Yayınevi, 1. Baskı, Kahire, 1993, 's.''.123.

²²⁷ . Süheyl Fetlavi, 's.''.24.

ile değiştirilebilir." 54. Madde, yeni bir hukuk kuralının uluslararası hukukun diğer kural ve ilkeleri ile çelişmesi durumunda, mevcut olan herhangi bir antlaşmanın geçersiz ve sona erdiğini belirtir. Bu, bu kanunların ihlalinin ciddi sonuçları olduğu anlamına gelir. Ayrıca, Harris şöyle yazmıştır: Bu suçların arasında işkence, cinayet ve soykırım gibi sapkın eylemler vardır ve bunlar farklı anlamlarıyla birçok sonuçları taşımakta olup bunlar arasında terörizm de yer almaktadır. Ve farklı antlaşmalarda yer alan terörizmin farklı şekillerine dair kurallar ve tanımlamalar ışığında, terörizmin bariz bir şekilde ulusların ve halkların barışını tehdit eden büyük bir suç olduğu ve insanlığa acı ve birçok insanın ölümüne sebep olduğu tartışmasıdır.²²⁸ Birleşmiş Milletlerinterörle mücadelele verdiği önem, Birleşmiş Milletler üyelerinin benimsediği bazı belgelerle açıkça ortaya konmuştur. Özellikle Uluslararası Hukuk Komitesi tarafından benimsenen "Barışa Karşı İşlenen Suçlar ve İnsanlığa Karşı Suçlar Kanunu" tasarısında görülebilir. Ancak bu tasarı, ülkelerin terör eylemleri gerçekleştirmesini ve teşvik etmesini yasakladığı için hayata geçirilememiştir.²²⁹ Bununla birlikte, tasarı, bireylerin ve örgütlerinin gerçekleştirdiği terör eylemlerine karşı alınması gereken önlemlere herhangi bir atıfta bulunmamaktadır. Ancak gerçek çaba, 1972 yılı Eylöl ayında Münih'te gerçekleşen ve Filistin fedaileri tarafından burada düzenlenen bir eylemle sonuçlanan İsraili sporculara karşı gerçekleştirilen saldırı sonrasında başlamıştır.²³⁰ Bu olayın ardından ABD ve İsrail, eski Genel Sekreter "Kurt Waldheim"e Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 27. oturumunun gündemine terörizmle ilgili bir madde eklenmesi talebinde bulundular. Ancak bu maddenin dahil edilmesi konusundaki

²²⁸ Mahmud Salh elAdliy, Terörizm Ceza Hukuku Ansiklopedisi, NahdatulArabiyye Yayınevi Mısır, 2009, 's.'22.

²²⁹ Mesud AbduRahman Zeydan, Uluslararası Hukuk İşığında Terörizm, Kutubulkanuni Yayınevi, Kahire, Mısır, 2007, 's.'20.

²³⁰ A.g.e 's.'21.

tartışmalar ve Arap ve Afrika grubunun şiddetli muhalefeti nedeniyle ABD ve İsrail'in talebinin içeriği ve o dönemki Genel Sekreter'in terörizm ile silahlı mücadeleyi karıştırması nedeniyle Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri önerisini geri çekmiş ve bu konuyu biraz değiştirilmiş bir öneriyle Altıncı Komiteye havale etmiştir.²³¹ Bu komiteden, uluslararası terörizme yol açan nedenlerin incelenmesi talep edilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, terörizmle mücadeleyle ilgili uluslararası sözleşmelere üye devletleri katılmaya çağırdığı gibi, aynı zamanda uluslararası bir suç olarak terörizmin genel bir tanımının yapılması çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı, özel komite ve ayrıca terörizmle mücadele için hükümetler arasındaki iş birliği şekilleri ve yöntemlerinin geliştirilmesine çalışan örgüt üyeleri tarafından tekrarlanmıştır. Ancak, terörizmle ilgili bu konuda belirgin bir tanım henüz yayınlanmadı, birçok ülkenin terörizmle ilgili önerileri özel terörizm komitesi tarafından ele alınmıştır.²³² Görünen o ki, terörizm tanımları, kapsamı, terörizm kapsamındaki eylemler, terörizmle mücadele için gereken nedenler ve önlemlerin açıklanması gibi mantıklı çözümlerin bulunamamasının temel nedeni, Terörizmle İlgili Özel Komitede yer alan iki ana grubun farklı görüşlerinden kaynaklanmaktadır. Bu gruplardan ilki, ABD, İsrail ve Batı ülkelerini temsil ederken, ikincisi ise üçüncü dünya ülkeleri ve Arap devletleri ile tarafsızlık hareketlerini temsil etmektedir. İlk grup ulusal kurtuluş hareketlerini terörizm olarak tanımlarken, ikinci grup, uluslararası antlaşmalar uyarınca dokunulmaz bir hak olarak tanımlanan ulusal kurtuluş hareketlerinin uygulamalarında meşruiyet bulunduğunu düşünmektedir.²³³ 11 Eylül 2001'deki olaylar, ABD'nin New York ve Washington'da

²³¹ Meşhur Bahit El-Arimi, Terörizmle Mücadelede Uluslararası Meşruiyet, sekafe Yayınevi 1. baskı, Amman, Ürdün, 2009, 's.' 35.

²³² Müfid Şihab, Uluslararası İnsancıl Hukuk Çalışmaları, MustakbelulArabi Yayınevi, Kahire, Mısır, 2000, 's.' 243.

²³³ Müfid Şihab, a.g.e 's.' 244.

gerçekleştigi ve 56. Genel Kurul'un başlamadan önce gerçekleştiği için, terörizm konusunda bu Genel Kurul'da iki karar ve genel bir tartışma yapılmıştır. Genel Kurul'un ilk oturumunda 12 Eylül 2001 tarihinde kabul edilen 56/1 sayılı karar, New York, Washington ve Pensilvanya'da can kayıplarına ve yıkıma neden olan terör eylemlerini kınadı. Bu kararla birlikte, BM Genel Kurulu, 11 Eylül saldırılarını kınayan ve saldırganların adalet önüne çıkarılması ve terörizmin kökünün kazınması için uluslararası iş birliği çağrısında bulunan bir karar almıştır. Karar ayrıca, saldırganların yanı sıra bu eylemleri destekleyen, barındıran ve yardım edenlerin de sorumlu tutulacağını vurgulamaktadır. BM Genel Kurulu, bu kararla terörizmin insanlığa karşı bir suç olduğunu ve tüm ulusların iş birliği içinde terörizmle mücadele etmek için çalışması gerektiğini bir kez daha teyit etmiştir.²³⁴

3.2.2.2. BM Güvenlik Konseyi'nin Çabaları

11 Eylül 2001'deki terörist saldırılarının ardından, ABD uluslararası bir kampanya başlatarak terörizmle mücadele için geniş bir uluslararası koalisyon oluşturmuştur. Koalisyon, terörizmle mücadelede BM Güvenlik Konseyi'nin kararlarını kullanmaya odaklanmış ve bu kararlarla yeni bir uluslararası hukukun oluştuğu açıkça görülmüştür. ABD, bu kararlarla dünya üzerindeki gücünü pekiştirme fırsatı yakalamıştır. Saldırıların ardından bir sonraki gün 12 Eylül 2001'de, Güvenlik Konseyi'nin 1368 no'lu kararı oybirliğiyle kabul edilmiş ve açıklamasında, BM Şartı'nın prensiplerini ve amacını teyit etmiştir. Kararda, terör eylemleri sonucu uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditlerle mücadele etmek için tüm yollarla mücadele edilmesi kararlaştırıldı ve

²³⁴ Usame Hüseyin Muhiddin, Uluslararası ve Yerel Düzeyde Terörizm Suçları (Analitik Bir Çalışma), Modern Arap Bürosu, 1. Baskı, İskenderiye, Mısır, 2009, 's.'539.

bireysel veya kolektif meşru müdafaa hakkının şarta göre tanındığı vurgulanmıştır.²³⁵ BM Güvenlik Konseyi, 11 Eylül 2001 tarihinde New York, Washington ve Pennsylvania'da gerçekleşen korkunç terör saldırılarını kesin bir şekilde kınamış ve bu eylemleri uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit olarak görmüştür. Bu eylemler, herhangi bir uluslararası terörist eylem gibi kabul edilmiştir. Karar, bu terörist saldırıların faillerini, organizatörlerini ve sponsorlarını acilen ortaya çıkarmak için tüm ülkelerin birlikte çalışmasını gerektirmekte ve tüm ülkeleri, bu terörist saldırılarda suç ortaklığı yapmış olanların sorumluluğunu almaya çağırılmaktadır. Karar, uluslararası topluma terör eylemlerini önlemek ve bastırmak için çabalarını artırmaları konusunda çağrıda bulunmuştur.²³⁶ Bu, terörizmle mücadele etmek için uluslararası anlaşmaların tam olarak uygulanmasını ve özellikle 19 Ekim 1999 tarihli 1269 sayılı Güvenlik Konseyi kararının uygulanmasını içermektedir. Karar, Birleşmiş Milletler Şartı uyarınca sorumluluklarına göre 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör saldırılarına karşı yanıt vermek ve terörizmle mücadele etmek için gerekli tüm adımları atmaya hazır olduklarını belirtmiştir.²³⁷ Kararda, bu saldırıların uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit oluşturduğu kabul edilmesine rağmen, herhangi ek önlemlere geçilmemiş ve aksine, Konsey'in, olaylara yanıt olarak gerekli adımları atmak ve terörizmin tüm formlarıyla mücadele etmek için sorumluluklarını Müttefike göre uygulamaya hazır olduğu vurgulanmıştır, Müttefik tarafından Anlaşma uyarınca, krizin üstesinden gelmek için 7. Fasıl hükümlerine açık bir şekilde atıfta bulunulmadığı görülmektedir.²³⁸ Müzakereler sonucunda, 28/9/2001 tarihli BM Güvenlik Konseyi kararı madde 1373, 11

²³⁵ Hassaneyn ElMuhammadi Bevadi, Uluslararası Terörizm Arasında Kriminilizasyon ve Mücadele, Fikr ul-cami Yayınevi', 1. baskı, İskenderiye, Mısır, 2005, 's.'68.

²³⁶ . Haydar Ethem, İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları, el-Hamid, 1. baskı, Amman, Ürdün, 2009, 's.'45.

²³⁷ Hassaneyn ElMuhammadi Bevadi, a.g.e 's.'68.

²³⁸ . Haydar Edhem, a.g.e 's.'46

Eylül saldırılarına karşı uluslararası önlemler almak için 7. Fasıl hükümleri uyarınca hareket etme eğilimindedir. Ancak, üye devletler için üç taahhüt grubu oluşturarak Eylül saldırılarıyla mücadelede uluslararası önlemlerde farklı bir yaklaşım sergilemiştir. Birinci grup, terörist faaliyetleri finanse etmeyi durdurmak ve engellemek için üye devletleri taahhüt etmeleri gerektiğini vurgulamış ve terörist faaliyetlerin finansmanındaki kullanılan tüm fonların toplanması ve sağlanması şekillerinin yasaklanmasını istemiştir. İkinci grup, terörist faaliyetlerle bağlantılı kişi ve kuruluşlara her türlü açık veya ima edilen desteği sağlamaktan kaçınmayı içerir. Bu üçüncü grup: üye devletleri terörist faaliyetler ve terör ağları hakkında bilgi paylaşımı yapmaya ve terör eylemlerinin önlenmesi ve bastırılması konusunda işbirliği yapmaya zorlamakta, özellikle ikili ve çoktarafli düzenlemeler ve anlaşmalar oluşturarak ve terörizmin finansmanını önleme hakkındaki uluslararası anlaşmalar, özellikle "9 Ocak 1999 tarihli Uluslararası Terörizmin Finansmanını Önleme Sözleşmesi" ve ilgili tüm anlaşmalar, protokoller ve Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanmasını sağlamaya çağırmaktadır.

SONUÇ

Terör suçlarının mağdurlarının tazmini konusu, hukuk alanındaki araştırmacıların hala önem vermeye devam ettiği bir konu olmuştur. Bu, bu suçların bugün küresel bir olgu haline gelmesinden dolayıdır. Dünyadaki herhangi bir ülke bu tür saldırılara maruz kalabilir. Mağdur, devlete göre zayıf bir taraf olduğu için, bu suçlardan bu zararların sorumluluğu doğrudan ya da dolaylı olarak devlete ait olursa zararların telafisi için tazminata ihtiyaç duymaktadır.

Ülkeler, terör suçlarından zarar görenlerin tazminatını sağlamak için çözümler bulmaya çalışmışlardır. Bu minvalde Irak yasama organı, mağdurların tazminatlarının sağlanmasını garanti altına alacak çözümler bulmak için adımlar atmıştır. Yasama organı, tazmin edilmesi gereken zararları belirlemiş ve savaş operasyonları, askeri hatalar ve terör eylemleri nedeniyle zarar görenleri tazmin etmek amacıyla 2009 yılında değiştirilmiş olan Terör Eylemleri Sonucu Mağdurların Tazminatına İlişkin 20 Numaralı kanuna göre bir kurum oluşturmuştur. Bu kurum, hem maddi kaynaklara hem de insanlara yönelik suçlardan zarar görenleri tazmin etmeyi sağlayan kurallar koymuştur. Bu kurallar anayasal güvenceler aracılığıyla ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada, devletin terör suçlarından doğan sorumluluğunun temelini ve doğasını açıklamak için çabaladık. Ardından, sorumluluğun yerine getirilmesinin unsurlarını ve etkilerini ortaya koymaya çalıştık. Bu çalışmamız sonucunda bir dizi bulgu ve öneriye ulaştık, bunların en önemlilerini şu şekilde sunuyoruz:

İlkin: Sonuçlar:

1-Devletin terör suçlarından kaynaklanan sivil sorumluluğunun temeli, varsayılan hata ve suçu üstlenme teorilerinin birleştirilmesidir. Bu, devletin 2009 yılında değiştirilen 20 sayılı kanuna uygun olarak tazminat yükümlülüğüyle uyumlu olmasıyla ilgilidir. Ayrıca, Irak'ta devletin sivil sorumluluğunun sadece hata fikriyle sınırlı kalmadığını belirtmek gerekir. Devlet, başka temellere dayanarak da (garantiveya suçu üstlenme gibi) sorgulanabilir.

2-Terör suçlarından dolayı devletin sivil sorumluluğunun hukuki niteliği ve yaptığımız bu çalışma ile bulduğumuz sonuçlara göre, sorumluluğunun türevsel olduğunu bulduk. Çünkü devlet kendisi başlı başına hata yapmaz, ancak onun bağlı olanlar hatalar işler ve devletin sivil sorumluluğunun, güvenlik birimleriyle birlikte, nesnel bir temele dayandığına inanıyoruz.

3- Devletin sivil sorumluluğunun terör suçlarından kaynaklanması durumunda, bağımlılık ilişkisinin bağlarıyla araştırılması zorunlu bir konudur ve bu ilişki sorumluluğunun oluşması için temel bir koşuldur. Bağımlılık ilişkisi hakkında çeşitli teoriler ortaya atılmıştır ve devlet, bu suçlarla mücadele etme görevini yerine getirirken çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Terör suçlarıyla ilgili olarak, acil ve hızlı kararlar almak ve sonuçları ciddi olan durumları iyileştirmek için önlem almak gerekmektedir. Terör suçlarını önlemek veya sınırlamak için etkili araçların kullanılması gerekmektedir, çünkü güvenlik ve genel düzenin korunması amacıyla sıkça ateşli silahlar kullanılmaktadır. Eğer devletin ve onun kurumlarının sorumluluğunu basit hatalara dayandırarak kurarsak, bu durum bireyleri veya mali kaynakları istisnai riskleremmaruz bırakabilir ve terör suçlarıyla mücadelede devletin etkinliğini engelleyebilir.

4-Kişisel hata ve bağıl hata konularını ele aldık çünkü bunlar, devletin terör suçlarından dolayı sivil sorumluluğuyla ilgili önemli konulardır. Devlet, asli olarak bağıl hatasından dolayı sorumlu tutulur ve aynı zamanda görevlilerinin hatalarından dolayı ikincil olarak sorumlu tutulur. Irak yasama organının, kişisel hata ile bağıl hata arasındaki ayrımı ele almadığı doğrudur, ancak Irak Medeni Kanunu'nun 219. maddesi, hükümetin görevlilerinin hatalarından dolayı sorumluluğunu açıkça belirtmektedir.

5- Devletin terör suçları ve tazmin etmekle yükümlü olduğu varlık için hukuki sorumluluğunun yerine getirilmesinin sonuçlarına **baktığımızda**, güvenliği sağlama alanında devlet ve astları tarafından sıklıkla yapılan hatalar vardır. Bu durumda, devletin veya güvenlik birimlerinin hatalarından dolayı başkalarına zarar vermesi, mağdurun devlete (güvenlik birimlerine) veya hatalı görevliye karşı dava açma hakkına sahip olmasına neden olabilir. Zarar gören kişi, devleti veya hatalı görevliyi bireysel olarak veya ikisini birlikte dava etme hakkına sahiptir. Bu durumda, Irak Medeni Kanunu'nun 220. maddesi uyarınca, devletin hatalı görevlisi aleyhine çekilme hakkı da ortaya çıkmaktadır.

6- Tespit ettiğimiz gibi, maddi ve manevi zararlar için tazminat hakkı, zarar görenin ölümü durumunda mirasçılara geçebilir. Ayrıca, mirasçıların, mirasçılarına zarar veren kişiye karşı tüm zararlar, bunlar arasında terör saldırılarının neden olduğu ölümcül yaralanmalardan kaynaklanan manevi zararlar da dahil olmak üzere, dava açma hakkına sahip olmalarına izin verilmelidir. Aksi takdirde, zarara neden olan kişinin bu zararların sorumluluğundan kaçmasına izin verilmesi demek, sonuç olarak adaletin her durumda gerçekleşmediği anlamına gelir. Bu tazminatın sağlanması, hayatta kalanların tazminat talep etme hakkına sahip olması, ya mahkeme yoluyla ya da sorumluyla

anlaşma yoluna başvurulabilmesi anlamına gelirken, zarar görenin ölümü durumunda bu tazminattan mahrum kalması, anlaşma veya hukuki talep olmaksızın adaleti zedeler.

7- Devlet, sorumluluğunu üstlenmekten kaçınma konusunda çeşitli argümanlar sunabilir. Bunlar arasında dış etken ve zorlayıcı güçlerin varlığını kanıtlamak, zamanaşımı süresinin yasalarla belirlenmesi nedeniyle davanın zaman aşımına uğraması, veya devlete ve onun bağlı kuruluşlarına bir muafiyet nedeni sunan yasal bir hüküm bulunması yer alabilir.

İKİNCİSİ/ ÖNERİLER

1-Hukuki düzenlemelerin hızla değişen sosyal hayatın gelişmelerine ayak uydurması ve 2009 yılında değiştirilen 20 sayılı yasada revizyon yapılması gereklidir. Bu revizyon, manevi zararların ve acı zararların tazminat kapsamına alınması, tüzel kişilerin de doğal kişiler gibi tazminat talep etme hakkına sahip olması gibi konuları içermelidir. Böylelikle tazminatın şekli ve değerlendirilme zamanının düzenlenmesinin de değiştirilmesi gereklidir, böylece zarar görenlerin değişen zarar miktarına uygun bir tazminat alması sağlanır. Ayrıca, tazminat miktarının zararın büyüklüğüyle uyumlu olması için, paranın değerinin ve sürekli olarak yükselen fiyatları hesaba katmak gerekir. Bu yasa kapsamında oluşturulan komiteler aracılığıyla tazminat miktarı belirlenir.

2- Irak yasama organının, zorunlu sigorta sisteminin tüm faaliyet türlerini ve özellikle riskli mesleki faaliyetleri kapsamasını sağlamasını öneriyoruz. Böylece tazminat yükümlülüğüne daha etkili bir şekilde uyulacak ve dolayısıyla çok sayıda mağdura koruma sağlanacaktır.

3- Terör suçlarından zarar görenler için hızlı ve acil bir tazminat sağlamak amacıyla, terör mağdurlarının tazminatı için tüzel kişiliği olan genel bir sigorta fonu oluşturulmasını öneriyoruz. Irak, zengin ülkelerden biridir ve devlet, terör mağdurlarını tazmin etmek için federal bütçe içinde mali kaynakları tahsis edebilir. Ayrıca terör suçlarından elde edilen cezalar ve el koyma miktarlarından da yararlanılabilir.

4- Terör suçlarından kaynaklanan tazminat davalarına ilişkin olarak yargının adaleti mağdurlara sağlama konusunda diğer kurumlardan daha güçlü olması nedeniyle, idari kurulların belirli tazminat miktarlarını önceden belirleyen kısıtlamalara tabi olmadan, yargıya bu davaları ele alma yetkisi verilmesini öneriyoruz. Bu idari kurullar toplumsal gelişmelere ayak uyduramadığından, yönetsel talimatlarla sınırlı kalmaktadır.

5- Kuveyt yasama organının, cinayet ve sakatlık suçlarından zarar görenleri tazmin etme konusundaki deneyiminden yararlanmak mümkündür. Devlet, failin kimliği bilinmediğinde, kurbanları şariat hükümlerine göre tazmin eder. Ayrıca, terör mağdurlarını tazmin etmek amacıyla önerilen bir Tazminat Fonu yönetim kurulu oluşturma konusunda Fransız yasama organının deneyiminden de yararlanılabilir. Bu şekilde mağdurlara acil tazminat sağlanabilir.

6- Önerilen Fon'un sorumluluğu, failin belirlenemediği durumlarda veya iflas ettiği durumlarda devreye girecektir. Bu, failin veya sorumlunun sorgulanmayacağı anlamına gelmez, çünkü devlet, özellikle devletin sorumluluğu altında olduğu durumlarda tazminatları ödedikten sonra faile başvurarak geri talepte bulunabilir.

7- Devletin güvenlik ve düzeni koruma görevleri, bazı durumlarda hata ile ilişkilendirilmedikçe yerine getirilmesi zor bir yükümlülüktür. Bu nedenle, yasama organını, devletin görevlilerinin hatalarından dolayı devletin sorumluluğunu tesis etmek için kusur teorisi ilkesini dikkate almaya çağırıyoruz. Irak yasama organı, bu konuda net olmamış ve sadece medeni kanunun 219. maddesine atıfta bulunmakla yetinmiştir.

8- 2009 yılında kabul edilen ve üzerinde yapılan değişikliklerle hızlı ve özet bir şekilde formüle edilen 20 numaralı yasa, Şehitlik Durumları Yasası'nın 2. maddesini içermektedir, ancak yasanın şehitlik kavramının yasal anlamını tanımlamadığı ve 10. maddenin birinci fıkrasında "şehit yakınları" olarak adlandırılan kişilerin tanımlandığı belirtilmiştir. Bu tanımlama, Şer'i miras kurallarına aykırıdır ve Medeni Hukuk Yasası'nda belirtilen hükümlerle uyuşmamaktadır.

9- 7.Madde, mağdurların 30 gün içinde itiraz hakkına sahip olduğunu belirtmektedir, ancak bu süre, karmaşık işlemleri tamamlamak için gereken prosedürler göz önüne alındığında yeterli bir süre değildir. Şehitlerin yakınları için belirlenen tazminat miktarı ise 3 milyon 750 bin dinar olarak belirlenmiştir ve bu tazminat, iç güvenlik güçleri ile silahlı kuvvetler arasında ve diğer vatandaşlar arasında farklılık göstermektedir. Bu, insan haklarına aykırıdır, çünkü terör eylemleri kişiler arasında ayırım yapmaz. On birinci madde, insanları farklı şekillerde ayıran bir dizi istisna belirtmiştir. Bakanlar ve derecelerindeki kişiler için emekli maaşı olarak yıllık maaşlarının yüzde 80'ini belirlemişlerdir. İnsan hayatını gerçek ölçüt yapmak ve ölümün her türlü şekli ve yöntemi insanları terör saldırılarına karşı birleştirmek için gereklidir ve zararlar ölçüt olarak kabul edilmelidir.

10- Irak mevzuatının, manevi zararların tazmin hakkının miraslara geçmesine ve ayrıca ülkeye yasal olarak gelmiş ve meşru şekilde ikamet eden yabancılar da dahil olmak üzere terör eylemlerinin mağdurlarını kapsamasına izin vermesini talep ediyoruz. Bu, insani bir yaklaşım olacaktır ve değiştirilen 2009 yılı 20 numaralı yasada bu yönde bir değişiklik yapılmasını öneriyoruz. Ayrıca, terör eylemlerinin mağdurlarının 2006 yılı 3 numaralı Şehitler Kurumu Yasası'nda belirtilen bazı ayrıcalıklardan yararlanmasını da talep ediyoruz.

11- 2005 yılı 13 numaralı Terörle Mücadele Yasası'nın birinci maddesinde terör suçunun tanımı yer almaktadır ve yasama organı 'terör amaçları için' ifadesini kullanmıştır. Bu ifade belirsiz bir terimdir ve yanlış yorumlanmasından endişe edilmektedir, bu nedenle net ve kesin bir şekilde neyin kastedildiği belirlenmelidir, böylece devletin mağdurlara tazminat ödemesi mümkün olabilir.

12- 2009 yılı 20 numaralı yasa kapsamında yer alan kişilerin, terör suçlarından beraatlerinin kanıtlanana kadar hüküm verilmiş kararlarla karşılaşmalarını öngören 17. maddeyi değiştirmek gerekmektedir. Burada yapılan hata, ölen kişiye karşı mahkeme kararı çıkarmanın imkansız olmasıdır, çünkü bu durumda dava, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 300. Maddesi (dava sanığın ölümüyle düşer) uyarınca düşmektedir.

KAYNAKÇA

1. **İbrahim Ebu leyl**, Medeni Sorumluluk ve Sebepsiz Zenginleşme: Kuvvetler Yasası İçin İsteksiz Kaynaklara Dayalı Bir Çalışma, Darul-Kutub yayın dağıtım, Kuveyt, 1995.
2. **İbrahim El-Dessuki ebul-Leyl**: Zararın Tazmini: Analitik ve Temellendirici Bir Çalışma - Kuveyt Üniversitesi Yayınları - 1995.
3. **İbrahim Ebu leyl**, Medeni Sorumluluk ve Sebepsiz Zenginleşme: Kuvvetler Yasası İçin İsteksiz Kaynaklara Dayalı Bir Çalışma, 2. baskı, Dar ul-Kutub , Kahire, 1998.
4. **İbrahim El-Dessuki ebul-Leyl**, Medeni Sorumlulukta Zararın Tazmini, Kuveyt Üniversitesi Yayınları, Kuveyt, 1995.
5. **İbrahim El-Dessuki ebul-Leyl** Medeni Sorumlulukta Zararın Tazmini, Kuveyt Üniversitesi Yayınları, Kuveyt, 1995.
6. **İbrahim Taha El-Fayyad**, Irak'ta İdarenin Çalışanları Üzerindeki Sorumluluğu, Doktora Tezi, Kahire Üniversitesi, 1973.
7. **İbrahim Kuveydir**, Sosyal Güvenlik Sistemleri, 1. Baskı, Darul-Kutub el-vataniyye, Bingazi, Libya, 1992.
8. **İbrahim Muhammed Şerif**: Manevi Zarar ve İhmal Sorumluluğunda Tazminatı, Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Fakültesi, Bağdat Üniversitesi, 1989.
9. **İbn Kesir**, El-Siretü'n-Nebeviyye, Darul-Kutub el-İlmiyye, Beyrut, 2008.
10. **İbn Manzur Cemaluddin Muhammed bin Mukrim el-ensari**, Lisanü'l-Arab, Cilt 6, Darul-Misriyye telif ve Tercüme, 630-711 H.
11. **Ebu Abdullah el-Makdisi**, El-Furû', Cilt 6, Alimul-Kitab, Beyrut, 1402 H.
12. **Ecyad samir el-duleymi**, İhmal Görevlerine İlişkin Medeni Davanın Kahramanları, Hukuki Kitaplar Yayınevi, Mısır, 2012.
13. **Ahmed ebul-Rus**: Cinayet, Yaralama, Darp ve Hukuki Bakımdan Zararlı Maddelerin Verilmesi Suçları - Modern Üniversite Bürosu/Aleksandria/1997.
14. **Ahmed El-Said El-Zakkarad**, Terörizm Suçlarından Kaynaklanan Zararların Tazmini, Mısır Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak Modern Yönelimler, Yeni Üniversite Yayınevi, Aleksandria, 2007.

15. **Ahmed bin Muhammed el-Hanefi el-Hamavi**, Bakışların Göz Kırptığı Benzerliklerin ve Eşanlımların Şerhi", Darul-Kutubul-ilmiiyye, Beyrut, 2004, Cilt 3, s. 318.
16. **Ahmed bin Muhammed bin Ali el-Mukri el-Fayyumi**, Büyük Şerhin Yabancı Terimlerinde Aydınlatıcı Lamba", 4. Baskı, el-Matba'aul-Amiriyye, Kahire, 1921.
17. **Ahmed Şerifuddin**, Bedensel Zararın Tazmini Hakkındaki Hak Aktarımı, El-Hidara Matbaası, 1982, Kuveyt.
18. **Ahmed Şevki Muhammed Abdurrahman**, Medeni Sorumluluk, Üçüncü Şahıs Eylemlerine ve Nesnel Sorumluluğa İlişkin, Cilt 2, Maarif Yayınevi, İskenderiye, 2008.
19. **Ahmed Talip Hüseyin el-caferi**: İdarenin Hatalardan Kaynaklanan Maddi İşlerdeki Sorumluluğu, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Fakültesi, Babil Üniversitesi, 1999.
20. **Ahmed Muhammed İbrahim**, İslam Hukukunda Kısas, Kahire Üniversitesi'ne sunulan doktora tezi, Hukuk Fakültesi, 1944, s. 32.
21. **Ahmed Mahmud Said**, Çevresel Kirlilik Anlaşmazlıklarında Medeni Sorumluluk Kurallarının İncelemesi, 1. Baskı, Dar ul-Nahda el-Arabiyye, Kahire, 1994.
22. **Usame El-Seyd Abdulsemi**, İslam Fıkhi ve Hukukunda Manevi Zarardan Kaynaklanan Sorumluluk, 1. Baskı, el-vefa Hukuk Kütüphanesi, İskenderiye, 2011.
23. **İsmail Muhammed Ali el-Mehakiri**, Yemen Medeni Hukuku'nda Medeni Sorumluluktan Muafiyet, Saad semek Yayınları ve Matbaacılık, 1996.
24. **Eşref Cabir Seyd**, İyileşme veya Hayat Şansının Kaybedilmesinden Kaynaklanan Tazminat, Helvan Üniversitesi Matbaası, Mısır, 2010, s. 133.
25. **Emar Yahyavi**, Uluslararası Sorumluluk Hukuku, 2. Baskı, Dar Huma Yayınevi, Cezayir, 2010.
26. **Ekrem Fadıl el-kasir**, Bedensel Yaralanmalara İlişkin Medeni Sorumluluğun Temeli ve Buna Dayalı Tazminatın Belirlenmesi, Hukuk ve Yargı Dergisi'nde yayınlanan makale, 3. Yıl, 2. Sayı, Bağdat, 2011.
27. **Amir Ferec Yusuf**, Medeni Hukukta Borçlar Teorisi, 1. Baskı, Manshaat el-Mearif, İskenderiye, 2009, s. 201.
28. **El-ensari, Muhammed Ali**, Basitleştirilmiş Fıkıh Ansiklopedisi, İslam Düşünce Merkezi Yayınları, İran, 2008.

29. **Enver Sultan**, Jordan Medeni Hukukunda Taahhüt Kaynakları, Ürdün Üniversitesi Matbaası, Amman, 1987.
30. **Enver Sultan**, Medeni Hukukta Taahhüt Kaynakları, Ürdün Üniversitesi Matbaası, Amman, 1987.
31. **Enver Talip**, Yetki ve Yargılama, Modern Üniversite Ofisi, İskenderiye, 2006.
32. **Iyad Muluki**, Eşya Sorumluluğu, Dar ul sekafe yayın ve dağıtım, Ürdün, 2009.
33. **Besim Muhammed Raşidi**, Bedensel Yaralanmadan Kaynaklanan Maddi Zarar, Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Fakültesi, Bağdat Üniversitesi, 1989.
34. **Burhaneddin Dalu**, Mısır ve Irak Medeniyeti, Beyrut, Dar al-Farabi, 1985.
35. **Servet Abdulhamit**, Tıbbi Kazalardan Kaynaklanan Tazminat cedide üniversitesi yayın evi İskenderiye, 2007.
36. **Servet Abdulhamit**, Tıbbi Kazalardan Kaynaklanan Tazminat, cedide üniversitesi yayın evi, İskenderiye, 2007.
37. **Casim el-Abudi**, Zarara Neden Olmak için Müdahaleler, 1. Baskı, Arab Gençlik Bürosu, Musul, Irak, 2005.
38. **Cabbar Saber Taha**, Haksız Fiil Kaynaklı İşlemin Zarar Unsuru Üzerinde Medeni Sorumluluk Kurulması, Salahaddin Üniversitesi Yayınları, Irak, 1984.
39. **Cabbar Saberta**, Zarar Unsuru Üzerinde Haksız Fiilden Kaynaklanan Medeni Sorumluluğun Kurulması, Musul Üniversitesi Matbaaları, 1984.
40. **Celil el-Saidi**, Karara Bağlı Olarak Değişen Zararın Tazmini Hükümleri, Hikmet Evi tarafından yayınlanan Hukuki Çalışmalar Dergisi'nde yayınlanan makale, Sayı 20, 2007.
41. **Cemal Mudğameş**, 1996'ya Kadar Ürdün Temyiz Mahkemesi Kararlarında Manevi Zarar, Ulusal Kütüphane Dairesi Matbaaları, Amman, 1996.
42. **Cemal Mahdi El-Ekşeh**, Velilerin Çocuklarının Medeni Sorumluluğu, 1. baskı, Darülfikr El-Cami'i, İskenderiye, 2009.
43. **Cemil Şarkavi**, Genel Taahhüt Teorisi, Taahhüt Kaynakları, Darun nahda El-Arabiye, Mısır, 1981.
44. **Cemil Şarkavi**, Usul-i Hukuk Dersleri, Hak Teorisi, Dar Ceykur El-Taba'a, Kahire, 1996, s. 104.
45. **Corc Rû**, Eski Irak, çev. Hüseyin elvan Hüseyin, Kültür ve İletişim Bakanlığı Yayınları, 1984.

46. **Hisamuddin Kamil El-Ehva'i**, Kuveyt Yargısının Haksız Fiil Kaynaklı Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Konusundaki Modern Eğilimleri, yayınlanmış makale, El-Hukuk ve El-Şeriat Dergisi, Hukuk ve Şeriat Fakültesi, Kuveyt Üniversitesi, İkinci Yıl, Birinci Sayı, Kuveyt, 1978.
47. **Hisam Abdulmecit Yusuf**, Manevi Kişilerin Ceza Sorumluluğu, Darul-Fikrul-camiy, İskenderiye, 2012.
48. **Hisam Ali Abdul halık el-şeyha** Savaş Suçlarına Karşı Sorumluluk ve Cezalandırma (Bosna-Hersek'teki Savaş Suçlarına Uygulamalı Bir Çalışma ile), el cedit üniversitesi yayın evi, İskenderiye, 2004.
49. **Hasan el-zunun**, Maddi Sorumluluk, Sonuç Yükleme Kuramı, Bağdat Üniversitesi tarafından yayınlanan Hukuk ve Siyaset Bilimleri Dergisi'nde yayınlanan bir makale, Arapça yayın evi Bağdat, 1984.
50. **Hasan Sadık al-Mursefavi**, Ceza Mahkemelerinde Tazminat Davası, el-Halebi Yayınları, Beyrut, 2009.
51. **Hasan ukuşi**, Yeni Medeni Kanun'da Medeni Sorumluluk, 1. baskı, ModernKahire Kütüphanesi, Kahire, 1957.
52. **Hasan Ali el-zunun**, Medeni Sorumlulukta Ayrıntılı İnceleme, Cilt 1, Zarar, Times Matbaa ve Yayıncılık A.Ş., Bağdat, 1991.
53. **Hasan Ali el-zunun**, Medeni Sorumlulukta Ayrıntılı İnceleme, Zarar, 1. baskı, vail Yayınevi, Amman, Ürdün, 2006.
54. **Hasan Ali el-zunun**, Medeni Sorumlulukta Ayrıntılı İnceleme, Üçüncü Şahsın Fiili Nedeniyle Sorumluluk, 1. baskı, vail Yayınevi, Amman, Ürdün, 2006.
55. **Hüseyin ebu Zeyd**, İslam Hukuku ve Yerleşik Hukuk Arasında Cezai Cezalandırma, Cilt 1, 1977.
56. **Hamdi ebulnur el-Seyd** Avais, Karşılaştırmalı Yasal Düzenlemelerde Güvence Fonları Aracılığıyla Tazminat, önceki kaynak,.
57. **Hanaşi Rabih**, Savaş Suçlarına İlişkin Uluslararası Hukuk Sistemi, Uluslararası Ceza Hukuku üzerine Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Fakültesi, Blida Üniversitesi, Cezayir, 2004-2005.
58. **Hanan el-kaysi**, Devlet Sorumluluğunun Temelleri, 2009 yılı 20 Sayılı Kanun Işığında, Beytul-Hikme Yayınları, 2010.
59. **Halit Mustafa Fehmi**, Gazetecilerin Medeni Sorumluluğu, Darul-Fikrul-cami'i, İskenderiye, 2012.
60. **Halit Mustafa Fahmi**, Terör Eylemlerinden Zarar Görenlerin Tazminatı, 1. baskı, Darul-Fikrul-Cami'i, İskenderiye, 2007.

61. **Halid Mustafa Fehmi**, Terör Eylemlerinden Zarar Görenlerin Tazminatı, Dar al-Fikrul-cami'i, İskenderiye, 2011.
62. **Halaf Muhammad**, Sözleşme Sorumluluğuna İlişkin Tazminat Davası, 1. baskı, Ulusal Hukuk Yayınları Merkezi, Kahire, 2008.
63. **Davud Al-Baz**, Devletin Suç Mağdurlarını Tazminatla Yükümlülüğü ve Bu Kuram İslam Hukuku ile Uyumlu Olarak Değerlendirilir, Makalesi, Kuveyt Hukuk Dergisi, Ek Sayı 2, 28. Yıl, Kuveyt, Haziran 2004.
64. **Davud Al-Baz**, Kuveyt Hukukunda Suç Mağdurlarının Haklarını Korumada Yargının Rolü, Makalesi, Kuveyt Hukuk Dergisi, Ek Sayı 2, 28. Yıl, Kuveyt, Haziran 2004.
65. **Zunnun Yunus Salih**, İnsan Hayatı ve Bedenin Güvenliğine Yönelik Zararların Tazmini, Doktora Tezi, Musul Üniversitesi'ne sunulan, 2009.
66. **Rafet Fude**, İdari Sorumlulukta Dersler, Kahire, Darul-Nahda el-Arabiyye, 1994.
67. **Rebab Anter Said ibrahim**, Terörizmin Neden Olduğu Zararlara Karşı Mağdurların Tazmini, Doktora Tezi, Mansure Üniversitesi, 2001.
68. **Rahim Hasan Al-Akili**, Yargı Gücü İçinde Bağımsızlık, Makalesi, Hukuk Çalışmaları Dergisi, Beytul-Hikmet Yayınları, Bağdat, Sayı 28, 2011.
69. **Raşid Arif Yusuf el-Said**, Uluslararası Hukukta Savaş Zararlarından Dolayı Sorumluluk, Darul-Furkan, 1. baskı, 1984.
70. **Ramazan ebul-Suud ve Muhammed Hasan kasım**, Haklar ve Diğer Hukuki Konumlar, Maarif Yayınları, İskenderiye, 1996.
71. **Ramazan Abdullah el-Sevi**, Bireylerin İşlediği Suçlardan Kaynaklanan Zararlara Karşı Mağdurların devlet tarafından Tazmini ve Tazminat Kaynaklarının Finansmanı, Önceki Kaynak.
72. **Sami el-Nasravi**, Cezai Yargılamanın Temellerine İlişkin Bir Çalışma, Cilt 1, Dar al-Salam Matbaası, 1978.
73. **Sami Hamid Süleyman**, İdari Sorumluluk Alanında Kişisel Hata Kuramı, Mısır Yenilik Kitaplığı, Kahire, 1988.
74. **Sami Abdu Had Abdurrahman**, Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Devlet Terörü, Mansura Yayınevi, İskenderiye, 2011.
75. **Suad el-şarkavi**, İptal Davası ve Tazminat Davası, Dar al-Nahda al-Arabiya, Kahire, tarih belirtilmemiştir.
76. **Sad cemal el-Acermi**, Mağdurların Hakları, 1. baskı, Dar al-Hamid Yayınevi, Ürdün, 2011.

77. **Sadun el-amiri**, İhmali Sorumlulukta Zararın Tazmini, Hukuki Araştırmalar Yayınları, Adalet Bakanlığı, Bağdat.
78. **Said al-Seyd kandil**, Çevresel Zararların Tazminat Mekanizmaları, elcedide üniversitesi yayınları, İskenderiye, 2004.
79. **Said Mübarek**, Hak Kötüye Kullanımı, Darul-Besa'ir, Beyrut, 1989.
80. **Süleyman el-Tamevi**, İdari Yargıda Özet, Ain şems Matbaası, Kahire, 1982,.
81. **Süleyman Markus**, Medeni Hukuk Kanunu Açıklamasında Kapsamlı Rehber, Cilt 1, 5. baskı, Kahire, 1992.
82. **Süleyman Markus**, Doktor Sorumluluğu ve Hastane Yönetimi Sorumluluğu, Hukuk ve Ekonomi Dergisi, Yıl 7, Sayı 1, Kahire, 1937.
83. **Samir zunnun**, Medeni ve İdari Hukukta Kişisel Hata ve Objektif Sorumluluk, Modern Kitaplar Kurumu, Trablus, Lübnan, 2011.
84. **Semisem**, Ali, Modern Konuların Fıkhi Hükümleri, Basair Yayınevi, Beyrut, 2006.
85. **Elsinhuri**, el-vasit, Cilt 2, İkinci Cilt, İcraat Kaynakları, 1981 baskısı.
86. **ELseyd ebu Atiyye**, Uluslararası Cezalar Teorisi ve Uygulaması, Üniversite Kültürü Kurumu, İskenderiye, Mısır, 2000.
87. **ELseyd Muhammad el-Medeni**, Devletin Meşru Faaliyetlerinden Dolayı Sorumluluğu, el-Alamiyye Matbaası, Kahire, 1952.
88. **Salih Nasır el-atibe**, Kamu Görevlisinin Hatalı Eylemi Sonucu Sivil Sorumlulukta Medeni ve İdari Kanunların Bütünleşmesi ve Bu Durumun İş Garantisi Olarak Değerlendirilmesi, Hukuk Dergisi'nde yayınlanan makale, 3.sayı, 28. yıl, Kuveyt, Aralık 2004.
89. **Subhi Meskuni**, Eski Irak Tarihi, 1. baskı, şefik Matbaası, Bağdat, 1971.
90. **Salah al-Din Amer**, Uluslararası Hukuk Genel Giriş, Darul-Nahda el-Arabiyye, Kahire Üniversitesi Matbaası ve Kitap Dükkanı, Kahire, 2002.
91. **De'v Miftah ğumuk**, İslam'da Savaş Kuramı ve Uluslararası Hukuk Üzerindeki Etkisi, Darul-Kutub el-vataniyye, Bingazi, Dünya İslam Daveti Derneği Yayınevi, 1. baskı, 1997.
92. **Diya şeyt**, Medeni Usul Hukuku Kanunu Açıklamasında Özet, al-Ani Matbaası, Bağdat, 1973.

93. **Tarık Abdul Rauf Salih**, Başkasının Eylemi Nedeniyle İhmali Sorumluluk, 1. baskı, Darul-Nahda el-Arabiyye, Kahire, 2009, sayfa 200.
94. **Tarık Abdul Rauf Salih**, Şeylerin Muhafızının Sivil Sorumluluğu, Kuveyt Medeni Kanunu Bakış Açısıyla, Darul-Nahda el-Arabiyye, Kahire, 2010.
95. **Tilal el-uccac**, Doktorun Sivil Sorumluluğu, 1. baskı, ilmül-Kitab el-Hadis Yayınevi, Irbid, Ürdün, 2011, sayfa 82. Ahmed Fethi Surur, Terörle Hukuki Mücadele, 1. baskı, el-ezher yayın dağıtım, Kahire, 2008.
96. **Taha Bakır**, Labat Kanunu, Ashnuna Krallığı Kanunu, Genel Kültür İşleri Dairesi, Kültür ve enformasyon Bakanlığı Bağdat, 1987.
97. **Taha Abdul Mevla İbrahim**, Fıkıh ve Hukuk Işığında Bedensel Zararların Tazmini Sorunları, Darul-Fikr vel-kanun, Birinci Baskı, Mısır, el-Mansura, 2000.
98. **Adil Ahmed el-Ta'i**, Devletin Çalışanlarının Hatalarından Doğan Medeni Sorumluluğu, kültür yayın dağıtım kitapevi', Ürdün, 1999.
99. **Atıf el-Nakib**, Kişisel Eylemden Kaynaklanan Genel Sorumluluk Kuramı, 1. baskı, uveydat yayınları
100. **Atıf el-Nakib**, Kişisel Eylemden Kaynaklanan Genel Sorumluluk Kuramı, Hata ve Zarar, 1. baskı, uveydat yayınları, Beyrut, 1983, sayfa 347.
101. **Atıf el-Nakib**, Başkasının Eyleminden Kaynaklanan Genel Sorumluluk Kuramı, 1. baskı, uveydat yayınları, Beyrut, 1987.
102. **Amir Süleyman**, Eski Irak'ta Hukuk, Musul Üniversitesi, yayın tarihi belirtilmemiş.
103. **Abbas Ali Muhammed el-Huseyni**, Gazetecinin Medeni Sorumluluğu, Bağdat Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne sunulan doktora tezi, 2003.
104. **AbdulBaki el-Buhari ve Zuheyr el-Beşir**, Hukuk Çalışmalarına Giriş, al-'Atik, Bağdat, 2010.
105. **Abdul-cebbar Hamd Hüseyin şerareh**, İslam Fıkında Zararın Önlenmesi Kuramı, Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Doktora Tezi, Şeriat Fakültesi, Bağdat Üniversitesi, 1990.
106. **Abdul-Hay Hicazi**, Yükümlülüklerin Genel Kuramı, Cilt 2, Yükümlülük Kaynakları, yayın yeri belirtilmemiş, 1954.
107. **Abdurrahman al-Redavi**, Kendine Zarar Vermeye Garanti: Kuveyt Medeni Kanunu ve İtalyan Yasaları, Kuveyt Hukuk Dergisi, Sayı 3, Yıl 27, Eylül 2003, Kuveyt,.
108. **Abdurrahman Ali Hamza**, Alışılmadık Komşuluk Zararları ve Sorumlulukları, Darul-Nahda el-Arabiyye Yayınları, Kahire, 2006.

109. **Abdurrazak Ahmed el-Sinhuri**, Medeni Kanun Şerhi Özeti, Cilt 2, Genel Olarak Taahhüt Teorisi, Darul-Nahda el-Arabiyye Yayınları, Kahire, 1997.
110. **Abdurrazak el-Sinhuri**, Medeni Kanun Özeti, Cilt 1, Darul-Nahda el-Arabiyye Yayınları, Kahire, 1997.
111. **Abdurrazak el-Sinhuri**, Taahhüt Kaynakları Üzerine Orta Düzeyde Kaynak, Cilt 1, İhyaul-Turah el-Arabi Yayınları, Beyrut.
112. **Abdulaziz el-Lusayme**, Kusurlu Eylemin Hukuki Sorumluluğu, Al-Arz Basım Evi, Amman, 2002,.
113. **Abdulaziz Abdulmunim halife**, İdari Tazminat Davası: Fıkıh ve Devlet Konseyi İçtihadı, Milli Hukuk Yayınları Merkezi, Kahire, 2010.
114. **Abdul Fettah Murad**, Hukuki Sözlük: Dört Dil, Mısır, basım tarihi belirtilmemiş.
115. **Abdulkadir el-Atir**, Kara Taşıt Sigortası: Yasalarla İlgili İnceleme, Hukuk Kütüphanesi, Ürdün, 2001.
116. **Abdulkadir el-Far**, Taahhüt Kaynakları: Medeni Hukukta Kişisel Hakların Kaynakları, Kültür Yayınları ve Dağıtım, Amman, 2004.
117. **Abdullah Mebruk el-Neccar**, Manevi Zarar: Darul-Nahda Yayınları, Kahire, 2005.
118. **Abdulmecid el-Hakim**, Taahhüt Teorisi Özeti, Bağdat Üniversitesi Matbaası, 1986.
119. **Hüseyin Amer**, Hakların Kötüye Kullanılması ve Sözleşmelerin İptali: Mısır Basım Evi, 1. Baskı, 1960.
120. **Abdulmecid el-Hakim**, Medeni Kanun Şerhi Özeti, Cilt 1, Taahhüt Kaynakları, Nedim Matbaası, Bağdat, 5. Baskı, 1977.
121. **Abdulahid Muhammed al-Far**, Genel Uluslararası Hukuk: Darul-Nahda Yayınları, Beyrut, 2004.
122. **Abdulvedud Yahya**, Genel Taahhütler Teorisi Özeti: Darul-Nahda el-Arabiyye Yayınları, Kahire, 1994.
123. **Abdulğani Mahmud**, Uluslararası Hukuk ve İslam Şeriatında Zararın Onarılması için Uluslararası İddia: Dar al-Taba'a al-Haditha Yayınları, 1. Baskı, Kahire, 1986.
124. **Abdu Hasan el-Ziyat**, Hammurabi Kanununun Çevirisi: el-kada Dergisi, İkinci Yıl, Beşinci Sayı, 1936.

125. **Adnan Surhan**, İrade Dışı Taahhüt Kaynakları (Zararlı Eylem, Yararlı Eylem, Yasalar): 1. Baskı, Üniversite Kütüphanesi, Şarika, Birleşik Arap Emirlikleri, 2010.
126. **Aziz Kazım cebr**, Hukuk Bilimlerine Girişin Temel İlkeleri: Al-Mizan Matbaası, Kufa, 2012.
127. **Aziz Kazım cebr**, Tersine Zarar ve Kusurlu Sorumlulukta Tazminat: Darul- sekafe Yayınları, Amman, Ürdün, 1998.
128. **Aziz Kazım cebr**, Tersine Zarar ve Kusurlu Sorumlulukta Tazminat, önceki kaynak.
129. **Azize el-Şerif**, Kamu Görevlilerinin Sorumluluğu: Medeni, Cezai ve İdari Sorumluluk: Yayınlar, Kuveyt Üniversitesi, 1997.
130. **Muhammed Abdulzahir Hüseyin**, Kan Nakli İşlemlerinde Medeni Sorumluluk Sorunları: Darul-Nahda el-Arabiyye Yayınları, Mısır, 1995.
131. **Muhammed Abdulgafur el-Amari**, Bedensel Zarar ve Buna Bağlı Zararların Tazmini: İslam Fıkhi ve Hukuk Açısından Karşılaştırmalı Bir Çalışma: Dar-ul sekafe Yayınları, Amman, Ürdün, 2012.
132. **Muhammed Ali imran**, İradeye Bağlı ve İradeye Bağlı Olmayan Taahhüt Kaynaklarında Dersler: Said Rafet Kütüphanesi, 1983, s. 154. Abdülhamid Osman Muhammed, Taahhüt Kaynaklarında Faydalı Bilgiler: Tanta Üniversitesi Matbaası, 1999.
133. **Muhammed Fethullah**, Medeni Tazminat Hakkı: elcedide üniversitesi Yayınları, İskenderiye, 2002.

ÖZET

IRAK HUKUKUNDA TERÖR EYLEMİ MAĞDURLARININ HAKLARI VE CEZA HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMALARI

İnsanın hayatı, sahip olduğu en değerli şeydir ve bedeninin güvenliği, yaşamının temelini oluşturur. İnsan, topluma karşı görevini yerine getirebilmesi için güçlü bir bedene ve sağlam organlara sahip olmalıdır. Ancak terör eylemleri, her patlamada onlarca insanın hayatını kaybetmesine neden olurken, yaralananlar ise tam veya kısmi sakatlık yaşamaktadır. Bunun yanı sıra, terör eylemleri kamuya ve özel mülklere zarar vermektedir. Bu nedenle, terör eylemlerinden zarar görenlerin tazminat alma konusundaki önemi, İslam hukuku ve mevzuatında hem iç hukukta hem de uluslararası düzeyde önemli bir yer tutması şaşırtıcı değildir. Bir terör suçu (terör eylemi) meydana geldiğinde bilinen bir gerçektir ki iki hak ortaya çıkar. İlk hak, devletin suçu işleyen kişiye yüklediği kamu hakkıdır, yani ceza hakkıdır. İkinci hak ise özel haktır ve zarar görenin veya suçun mağduru olanın tazminat talep etme hakkını içerir. Bu hak, terör eylemlerinden zarar görenlerin bu tür davalar için tazminat taleplerini mahkemelerde iddia etme yasağıyla sınırlıdır. Bu, çoğu ülkenin ve Irak'ın da dahil olduğu çoğunluğun yasalarının bir duruşudur. Bu durumda terör eylemlerinin mağdurlarının dava açan ve davada taraf olarak konumlandırılmaları engellenmektedir. Daha önce tazminatın ne olduğunu ve terör eylemlerinde uygulanan yöntemlerini açıkladık ve bunlar "maddi ve manevi tazminat" olarak adlandırdık ve fark ettik ki çoğu yasa, terör eylemlerinin kurbanlarına tazminat ödenmesini öngörmektedir.

Ayrıca, bu çalışma analitik yöntemle dayanarak sunulan fikrin analiz edilmesi ve uygun görüşlerin ışığında tartışılması üzerine yapılmıştır. Bu analizler, konuyla ilgili yasal metinlere dayandırılarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, 2009 yılında değiştirilen 20 sayılı yasaya dikkat çekilmiş ve bu yasaların devlet tarafından terör mağdurlarının tazminatını ele alıp almadığı ve bu tazminatın tam veya kısmi olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmacı, terörün zarar gören tarafının, maruz kaldığı zararın telafisi için sadece hukuki sorumluluk kuralları tarafından belirlenen sorumlu şahsın önünde başka bir seçeneği olmadığı sonucuna vardı. Zarar gören, zararları tek başına taşımalıdır ve toplum, zararların telafisiyle ilgili bir rol oynamamaktadır. Aynı şekilde, zarar görenin hata veya kusuru kanıtlanamaması durumunda veya sorumlu kişi maddi olarak yetersiz durumdaysa, zararların telafisi yalnızca zarar gören ve sorumlu arasındaki ilişkiye sınırlıdır.

Anahtar Kelimeler: Sorumluluk, Terör Eylemleri, Tazminat, Zarar, Irak Yasası.

ABSTRACT

THE RIGHTS AND PROTECTION OF VICTIMS OF TERRORIST ACTION IN IRAQ LAW UNDER CRIMINAL LAW

Man's life is the most precious thing he has, and the safety of his body is the basis of his life. A person must have a strong body and sound organs in order to fulfill his duty towards society. However, terrorist acts cause tens of people to die in each explosion, while those who are injured experience full or partial disability. In addition, terrorist acts damage public and private property. Therefore, it is not surprising that the importance of receiving compensation for those who have been harmed by terrorist acts has an important place in Islamic law and legislation, both at the domestic and international level. When a terrorist crime (terrorist act) occurs, it is a known fact that two rights emerge. The first right is the public right that the state imposes on the perpetrator, that is, the right to punishment. The second right is the private right and includes the right of the injured person or the victim of the crime to demand compensation. This right is limited to the prohibition of those who have suffered from terrorist acts to claim compensation for such cases before the courts. This is a stance of the laws of most countries and the majority, including Iraq. In this case, it is prevented that the victims of terrorist acts are positioned as litigants and parties in the case. We explained what reparations are and the methods applied in terrorist acts before, and we called them "pecuniary and non-pecuniary damages" and we realized that most laws stipulate compensation to the victims of terrorist acts.

In addition, this study is based on the analysis of the presented idea based on the analytical method and its discussion in the light of appropriate opinions. These analyzes were evaluated based on the relevant legal texts. In this context, attention was drawn to Law No. 20, which was amended in 2009, and it was examined whether these laws addressed the compensation of victims of terrorism by the state and whether this compensation was full or partial.

The researcher concluded that the injured party of terrorism has no other option before the responsible person, which is determined only by the rules of civil liability, for the compensation of the damage he has suffered. The injured must bear the damages alone, and society does not play a role in reparation. Likewise, if the injured party cannot prove fault or fault, or if the person responsible is financially incapable, compensation for damages is limited only to the relationship between the injured and the responsible.

Keywords: Liability, Acts of Terrorism, Compensation, Damage, Iraq Law.